

(On)gewenste kinderen: Vondelingen in België

Masterproef neergelegd tot het behalen van
de graad van Master in de Criminologische Wetenschappen
door (01407465) **De Ryck Pauline**

Academiejaar 2017-2018

Promotor :
Prof. dr. Decorte Tom

Commissaris :
Herkes Gwen

VOORWOORD

Na vier jaar kennis te hebben opgedaan in de criminologische wetenschappen, sluit ik deze leerrijke periode af met een masterthesis. Deze thesis is echter geen individuele verdienste en was onmogelijk geweest zonder de steun en hulp van enkele personen, vandaar dit dankwoord.

Vooraleerst wil ik mijn thesispromotor professor Tom Decorte bedanken voor de steun en hulp gedurende dit thesisjaar. Ondanks zijn sabbaticaljaar kon ik altijd bij hem terecht wanneer ik even vastzat. Bedankt om structuur te brengen in de chaos.

Vervolgens wil ik de drie respondenten bedanken die tijd voor mij hebben vrijgemaakt om deel te nemen aan het interview. Hun bijdrage in deze thesis is goud waard.

Last but not least nog een informeel woordje van dank aan al mijn vrienden en familie die me door dit schooljaar vol met stress en gezaag hebben gesleurd. Zonder jullie steun en luisterend oor had ik deze thesis nooit kunnen verwezenlijken.

INHOUDSTAFEL

Voorwoord	1
HOOFDSTUK I: INLEIDING	1
1. Probleemstelling en criminologische relevantie.....	1
2. Wettelijk kader	1
3. Definiëring.....	2
4. Methodologie.....	3
4.1 Onderzoeksdoel en onderzoeksvragen	3
4.2 Literatuurstudie	4
4.3 Onderzoek mediabronnen.....	4
4.4 Kwalitatief onderzoek: interviews.....	5
4.5 Ethische aspecten	7
5. Structuur thesis	7
HOOFDSTUK II: GEDSCHIEDKUNDIG KADER: EVOLUTIE OVER DE EEUWEN HEEN.....	10
1. Intro	10
2. Voor de zeventiende eeuw.....	10
3. Zeventiende eeuw	12
4. Achttiende eeuw	12
5. Negentiende eeuw	15
6. Twintigste eeuw	17
7. Conclusie	17
HOOFDSTUK III: INITIATIEVEN OM ONVEILIGE ACHTERLATING TE VOORKOMEN.....	20
1. Intro	20
2. Het vondelingenluik	20
2.1 Wat?	20
2.2 Tegenstanders	21
2.3 Voorstanders.....	23
3. Adoptie	23
3.1 Wat?	23
3.2 Tegenstanders	24
3.3 Voorstanders.....	24
4. Anonieme bevalling	25

4.1 Wat?	25
4.2 Nadelen.....	25
4.3 Voordelen	26
5. Geheime bevalling.....	26
5.1 Wat?	26
5.2 Nadelen.....	27
5.3 Voordelen	27
6. Discrete bevalling.....	27
6.1 Wat?	27
6.2 Nadelen.....	28
6.3 Voordelen	28
7. Preventief werken.....	28
8. Conclusie	29

HOOFDSTUK IV: WAT ALS ER GEEN INITIATIEVEN ZIJN VOOR VEILIGE ACHTERLATING?	31
1. Intro	31
2. Neonaticide.....	31
3. (Late) abortus	33
4. Conclusie	34

HOOFDSTUK V: PREVALENTIE IN ENKELE BUURLANDEN.....	36
1. Intro	36
2. Duitsland	36
2.1 Cijfers	36
2.2 Initiatieven.....	36
2.2.1 Babyklappes	36
2.2.2 Anonieme overlevering (Anonymous hand-over).....	37
2.2.3 Anonieme bevalling.....	37
2.2.4 Discrete bevalling.....	37
2.2.5 Adoptie	37
3. Verenigd Koninkrijk.....	38
3.1 Cijfers	38
3.2 Initiatieven.....	38
3.2.1 Geen vondelingenluik, mogelijkheden tot anonieme, geheime of discrete bevalling	38
3.2.2 Adoptie	38

4. Nederland	39
4.1 Cijfers	39
4.2 Initiatieven.....	39
4.2.1 Vondelingenkamers.....	39
4.2.2 Geheim bevallen.....	42
4.2.3 Adoptie	43
5. Frankrijk.....	43
5.1 Cijfers	43
5.2 Initiatieven.....	43
5.2.1 Anonieme bevalling.....	43
5.2.2 Adoptie	44
6. Conclusie.....	45
HOOFDSTUK VI: PROFIEL MOEDER ONGEWENSTE ZWANGERSCHAP	47
1. Intro	47
2. Leeftijd	48
3. Economische situatie.....	49
4. Relaties	49
5. Sociale omgeving	50
6. Geslacht baby	50
7. Conclusie.....	51
HOOFDSTUK VII: HUIDIGE SITUATIE IN BELGIË	53
1. Intro	53
2. Cijfers.....	53
3. Welke systemen zijn voorhanden om onveilige achterlating te voorkomen?	54
3.1 Het vondelingenluik	54
3.1.1 Oprichting door de VZW Moeders voor Moeders	54
3.1.2 Hoe werkt het Antwerpse vondelingenluik?	57
3.1.3 Procedure: welke actoren worden verwittigd?	58
3.1.4 Van CKG Good Engels tot adoptie	59
3.1.5 Welke kinderen zijn er reeds achtergelaten in het vondelingenluik?	62
3.2 Wetsvoorstellen discrete bevalling.....	66
3.3 Adoptie.....	68
4. Onveilige achterlating	69
4.1 Procedure.....	69

4.2 Welke kinderen zijn onveilig achtergelaten in Antwerpen?.....	70
5. Tussenkost parket.....	72
6. Registratie en communicatie met pers.....	73
7. Conclusie.....	76
HOOFDSTUK VIII: BESLUIT	79
1. Antwoord onderzoeksvraag.....	79
2. Tekortkomingen en aanbevelingen.....	87
BIBLIOGRAFIE	90
BIJLAGEN.....	I
1. Interviewvragen Katrin Beyer	I
2. Interviewvragen Goedele Sprengers.....	II
3. Interviewvragen Veerle Hoenart.....	IV

HOOFDSTUK I: INLEIDING

1. PROBLEEMSTELLING EN CRIMINOLOGISCHE RELEVANTIE

Anna, Theo, Simon en Felix. Dit zijn de vier kindjes die in 2017 in het Antwerpse vondelingenluik zijn achtergelaten. Sinds 2000 telt ons land één vondelingenluik, wat in schril contrast staat met de ongeveer honderd vondelingenluiken die Duitsland telt. Vondelingen komen wereldwijd voor en zijn van alle tijden, denk maar aan Mozes die door zijn moeder werd achtergelaten in een mandje op de Nijl (Ferrara et al., 2013). Een kind te vondeling leggen vormt een sociaal probleem waar de maatschappij nog geen toereikende oplossing voor heeft gevonden. Ondanks het strafbare karakter, waar verder in dit hoofdstuk wordt op ingegaan, zetten ouders nog steeds de stap om hun kind ergens achter te laten. Mijn gezond verstand denkt dat zij in zo'n problematische situatie moeten zitten waardoor zij ten einde raad zijn en geen andere oplossing zien dan hun kind te vondeling te leggen. Het is schrijnend om te denken dat de huidige hulpverlening niet toereikend genoeg is en deze ouders blijkbaar nog steeds door de mazen van het net vallen. Puur op wettelijke basis begaan zij een misdrijf maar de vraag is dan ook of deze mensen moeten gestraft worden of net geholpen moeten worden wanneer zij een kind te vondeling hebben gelegd. Is de oplossing voor hen een gevangenisstraf of eerder een op maat gemaakt begeleidingsplan waardoor hun problemen worden aangepakt en hun leven opnieuw op de rails wordt gezet?

2. WETTELIJK KADER

Een kind te vondeling leggen is in België een strafbaar fenomeen. De term 'vondeling' wordt echter niet gedefinieerd in de wetgeving. Toch kan het fenomeen wel geplaatst worden onder artikel 423 van het Strafwetboek. Deze luidt :

'§ 1. Zij die een minderjarige of een persoon [van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van de leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid duidelijk was of de dader bekend was], op om het even welke plaats verlaten of doen verlaten, worden gestraft met gevangenisstraf van een maand tot drie jaar en met geldboete van zesentwintig [euro] tot driehonderd [euro].

§ 2. Indien de verlating een ernstige verminking van de in § 1 bedoelde persoon of een ongeneeslijk lijkende ziekte of het volledig verlies van het gebruik van een orgaan ten gevolge heeft, worden de schuldigen gestraft met gevangenisstraf van zes maanden tot vijf jaar en met geldboete van vijftig [euro] tot driehonderd [euro] of met een van die straffen alleen.

§ 3. Indien de verlating de dood van de in § 1 bedoelde persoon ten gevolge heeft, worden de schuldigen gestraft met opsluiting van vijf jaar tot tien jaar (Vermeulen, 2016).'

3. DEFINIËRING

De term *vondeling* wordt in Van Dale (2017) gedefinieerd als 'gevonden kind'. Samen bekeken met wat de wet voorschrijft, kunnen we concluderen dat een vondeling een minderjarig kind is dat door beide ouders achtergelaten wordt (Giordano, 2007). Belangrijk om aan te halen is dat er verschillende categorieën 'abandoned children' of achtergelaten kinderen zijn. Naast vondelingen plaatsen Panter-Brick & Smith (2000) straatkinderen, oorlogsslachtoffers, kinderprostituees en kinderen van vluchtelingen ook onder de term 'abandoned children'. In deze masterproef wordt er onder achtergelaten of afgestane kinderen enkel vondelingen verstaan. Wanneer deze termen gebruikt worden, wordt er dus niet verwezen naar de andere categorieën die Panter-Brick & Smith (2000) aanhaalden. Onder *verlating of achterlating* versta ik de vrijwillige afstand die de ouders doen over het zeggenschap van een kind door het ergens achter te laten (Boswell, 1990).

Het is opvallend dat de term 'vondeling' in het Nederlands, Frans en Engels (vondeling, enfant trouvé, foundling) betrekking heeft op het vinden van een kind, terwijl in het Spaans en Italiaans (expósito, gettatto) het neerkomt op de handeling van het te vondeling leggen zelf. Het onderscheid tussen deze termen is echter wel uitermate belangrijk: het aantal kinderen dat te vondeling wordt gelegd en het aantal kinderen dat effectief gevonden wordt, kan significant verschillen. Het is dan ook belangrijk om hier rekening met te houden wanneer er cijfergegevens worden aangehaald van verscheidene landen (Boswell, 1990).

4. METHODOLOGIE

4.1 ONDERZOEKSDOEL EN ONDERZOEKSVRAGEN

Zoals eerder vermeld is een kind te vondeling leggen een strafbaar fenomeen. Ondanks het strafbare karakter wordt er veel minder aandacht gegeven aan dit misdrijf in vergelijking met andere misdrijven. Bij het aanvatten van deze thesis verdiepte ik me in zoveel mogelijk literatuur over het onderwerp. Wat opviel is dat er nauwelijks wetenschappelijke bronnen over het vondelingenthema in België te vinden waren. Als er toch wetenschappelijke literatuur voorhanden was, dan ging dit vooral over de geschiedenis van het fenomeen. Buitenlandse literatuur was meer te vinden maar was ook nog beperkt. Het vondelingenthema is een onderwerp waar duidelijk nog zeer weinig onderzoek naar gedaan is in binnen-en buitenland. Een exploratief onderzoek naar het vondelingenthema in België lijkt me dan ook de meest geschikte optie om als onderzoeksdoel te gebruiken voor deze thesis. Een verkennend of exploratief onderzoek wordt gekozen als onderzoeksdoel voor domeinen waarover nog weinig geweten is en waarover meer zou moeten geweten zijn (Decorte & Zaitch, 2010).

Het doel van deze thesis is om een duidelijk overzicht te geven van het huidige vondelingenthema te België. Het eerste deel van deze masterproef zal een korte geschiedkundige schets bevatten over de eeuwen heen. Daarna wordt er dieper ingegaan op

welke manieren een kind op een veilige manier kan worden afgestaan. Vervolgens worden er enkele alternatieve mogelijkheden besproken wanneer er geen initiatieven ter veilige achterlating geregeld zijn. Hoofdstuk V gaat dieper in op de prevalentie van het vondelingenthema in enkele Europese landen. Als voorlaatste wordt er ingegaan op het profiel van een vrouw die ongewenst zwanger is: Waarom wenst zij het kind niet? Net voor het besluit wordt er een uitgebreid overzicht gegeven over de huidige situatie van het vondelingenthema in België. Hier zullen enkele deelvragen aan bod komen die samen een antwoord bieden op de grote onderzoeksvraag: **Hoe ziet de huidige Belgische situatie omtrent vondelingen er uit?**

- Welke initiatieven zijn er in België reeds geïnstalleerd om vondelingen op te vangen of om te vondeling leggen te voorkomen? Waarom die?
- Hoe groot is de huidige vondelingenproblematiek in België?
- Van vondelingenluik tot adoptie: welke weg legt de vondeling af?
- Welke actoren zijn betrokken in het vondelingenthema?

4.2 LITERATUURSTUDIE

Voorafgaand aan het eigen onderzoek werd er een diepgaande literatuurstudie uitgevoerd. Dit theoretische kader werd samengesteld op basis van verschillende wetenschappelijke bronnen, voornamelijk geraadpleegd via Web of Science, Sage Publications en Google Scholar. Daarnaast werden ook boeken gebruikt van de universiteitsbibliotheek. Gezien de beperkte informatie omtrent het thema heb ik ook niet-wetenschappelijke bronnen geraadpleegd zoals websites en krantenartikelen. Dit was nodig om een zo volledig mogelijk beeld te schetsen over de thematiek in België. Uiteraard zijn deze bronnen met een kritisch oog behandeld.

4.3 ONDERZOEK MEDIABRONNEN

Als we kijken naar buitenlands onderzoek over vondelingen, dan is dit grotendeels gebaseerd op media-rapportage. België beschikt niet over officiële cijfers over dit thema. De

mediaberichtgeving is in dit geval ook een interessante bron om een eerste beeld te schetsen over het vondelingenthema in België. Artikels uit allerhande online kranten zoals De Standaard, Het Laatste Nieuws, Het Nieuwsblad en Gazet van Antwerpen worden bestudeerd en vergeleken om een zo breed en correct mogelijk beeld te schetsen over de Belgische vondelingen in de 21^e eeuw. Uiteraard moeten mediabronnen op een kritische en selectieve manier behandeld worden. De validiteit kan in vraag worden gesteld (Hardyns & Vander Beken, 2017-2018).

4.4 KWALITATIEF ONDERZOEK: INTERVIEWS

Doordat mediabronnen gekleurd zijn en de objectiviteit in vraag kan worden gesteld, leek me een aanvulling op deze methodiek noodzakelijk. Door enkele deskundigen-interviews af te nemen met mensen die met het vondelingenthema te maken hebben, wordt er een breder en betrouwbaarder beeld geschetst van dit fenomeen. Deze respondenten fungeren als leverancier van kennis dus vormen zij zogenaamde kennisbronnen (Hardyns & Vander Beken, 2017-2018). Ik maakte gebruik van de methodiek van de snowball-sampling. Deze steekproefmethode wordt vaak gebruikt wanneer het voor de onderzoeker onduidelijk is wie er betrouwbare informatie kan aanleveren over zijn onderzoeksthema. De onderzoeker gaat eerst zelf op zoek naar een respondent. De respondenten die volgen bekomt hij op aanraden van een vorige respondent. Op deze manier zal de steekproef aanrollen en vergroten. De steekproef heeft zijn maximumomvang bereikt wanneer de respondenten elkaars naam vernoemen als mogelijks nieuwe respondent (Decorte & Zaitch, 2010).

Als eerste werd Katrin Beyer geïnterviewd. Mevrouw Beyer is mede-oprichtster van het vondelingenluik te Borgerhout. Ze is sinds lange tijd vrijwilliger bij de VZW Moeders voor Moeders en richtte samen met Monique Verdickt het vondelingenluik in 2000 op. Ter verkenning van het thema was ik in december 2017 de vereniging gaan bezoeken en kreeg ik reeds van Katrin Beyer een uitgebreide uitleg over het vondelingenluik. Ze liet toen al weten

dat ze openstond voor een interview. Dit interview is er gekomen op 3 mei 2018 in het hoofdkwartier van Moeders voor Moeders te Borgerhout en tevens de locatie waar het vondelingenluik zich bevindt. Zij raadde me aan om voorzitter van het OCMW Antwerpen en tevens wettelijke voogd van alle vondelingen op zijn grondgebied Fons Duchateau te interviewen. Via mail heb ik hem gecontacteerd met de vraag of hij openstond voor een interview. Na enkele malen contact te hebben gehad via e-mail met zijn secretaresse lukte het maar niet om een afspraak vast te leggen. Aangezien zijn drukke agenda was het plan om een telefonisch interview te doen maar tot enkele weken voor de deadline hoorde ik niets meer van de voorzitter van het OCMW. Hij was mijn vraag tot een interview uit het oog verloren maar wilde nog steeds een afspraak maken. Door de beperkte tijd die me restte was dit helaas niet meer mogelijk. Naast Fons Duchateau raadde Katrin Beyer me ook aan om contact op te nemen met het CKG Good Engels aangezien de vondelingen de eerste weken daar terecht komen. Ik stuurde een algemene mail naar de organisatie en kreeg antwoord van pedagogisch coördinator Goedele Sprengers. Dit interview vond plaats op 18 mei 2018 in Berchem waar het CKG is gevestigd. Mevrouw Sprengers raadde mij vervolgens aan om het parket Antwerpen te contacteren aangezien zij ook een factor zijn in het vondelingenthema. In mijn derde bachelor criminologie deed ik stage op het parket te Antwerpen bij de dienst internering en strafuitvoeringsrechtbank dus contacteerde ik mijn stagementor Tanja Janssens of dat zij mij eventueel verder kon doorverwijzen naar de geschikte persoon. Zij gaf mij de contactgegevens van Veerle Hoornaert diensthoofd van het jeugdparquet. Dit interview vond op 26 juni 2018 plaats in het Antwerpse justitiepaleis.

Om te vermijden dat er informatie verloren zou gaan, werden de interviews opgenomen met een recorder en nadien getranscribeerd. De respondenten werden hiervan op de hoogte gebracht tijdens de inleiding van het interview alsook via het informed consent formulier. Informed consent of het principe van de geïnformeerde toestemming is een sleutelprincipe binnen

kwalitatief wetenschappelijk onderzoek. Volgens dit principe moet de onderzoeker de respondenten voldoende informatie omtrent het onderzoek geven zodat de respondenten goed geïnformeerd een bewuste keuze kunnen maken om al dan niet deel te nemen (Decorte & Zaitch, 2010). Meestal worden interviews over moeilijke en controversiële thema's anoniem afgenomen. Aangezien het hier over deskundigen-interviews ging, kregen de respondenten zelf de keuze of ze bij de verwerking en rapportage van het interview anoniem wensten te blijven. De drie respondenten hadden geen bezwaar om met naam vermeld te worden in deze thesis. Elke respondent kreeg aangepaste vragen voorgeschoteld, gelet over welke informatie zij zouden beschikken. Deze interviewvragen zijn terug te vinden als bijlage.

4.5 ETHISCHE ASPECTEN

Het vondelingenthema is een gevoelig thema waar moeilijk onderzoek naar te voeren is. Anonimiteit en discretie zijn sleuteltermen waar veel belang aan wordt gehecht. De geïnterviewde respondenten wilden hun identiteit vrijgeven maar alle informatie die zij deelden was beperkt tot hetgeen wat zij mochten zeggen. Zij staan in contact met de biologische ouders van vondelingen en eventueel met vondelingen zelf maar zijn strikt verbonden aan het beroepsgeheim. Omdat ik de vertrouwensband niet wilde schenden met de respondenten, waren mijn vragen zo opgesteld dat zij niet in een lastig parket zouden kunnen worden gebracht door hun mogelijke antwoorden.

5. STRUCTUUR THESIS

De opbouw van deze thesis verloopt constructief waarbij eerst de algemenere hoofdstukken aan bod komen. Het eerste hoofdstuk was deze inleiding en wordt gevolgd door een korte historische schets over het vondelingenthema over verschillende eeuwen heen. Er wordt stilgestaan bij de grootte van het fenomeen, de redenen waarom mensen hun kinderen achterlieten alsook hoe de naamgeving gebeurde.

Het volgende hoofdstuk geeft een overzicht over de verschillende mogelijkheden om op een veilige manier afstand te doen van een kind. De initiatieven die worden besproken zijn het vondelingenluik, de adoptie, de anonieme bevalling, de geheime bevalling en de discrete bevalling. Ook wordt er aandacht besteed aan een preventieve aanpak om te vondeling leggen te voorkomen.

Hoofdstuk IV gaat dieper in op neonaticide en late abortus als alternatieven voor de veilige achterlating van een kind. Jammer genoeg komen deze fenomenen nog steeds voor waardoor ze ook een plaats krijgen in deze thesis.

Dit hoofdstuk wordt gevolgd door een hoofdstuk dat toegewijd is aan de prevalentie van het vondelingentema in enkele buurlanden. Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Nederland en Frankrijk zullen onder de loep worden genomen: Welke initiatieven zijn in deze landen wettelijk geregeld en welke cijfers zijn voorhanden?

Het zesde hoofdstuk geeft vervolgens aandacht aan de moeder die haar zwangerschap als ongewenst beschouwt. Of dit profiel helemaal overeenstemt met de moeder die haar kind te vondeling legt is een vraag waar deze thesis jammer genoeg geen antwoord op biedt. Toch geloof ik dat er overeenkomsten zijn tussen deze moeders waardoor ik de profiel van de moeder van een ongewenste zwangerschap ook betrek in deze thesis.

Het laatste hoofdstuk alsook het belangrijkste hoofdstuk van deze thesis gaat dieper in op de huidige vondelingenproblematiek in België en zal dus ook antwoord bieden op de onderzoeksvragen van deze thesis. In dit hoofdstuk worden alsook de interviews verwerkt. Als eerste worden er cijfergegevens aangehaald om een beeld te schetsen hoe groot het sociaal probleem van te vondeling leggen juist is. Vervolgens worden de initiatieven besproken die in ons land bestaan om een ongewenst kind op te vangen. De oprichting van het vondelingenluik alsook de initiatiefnemers worden uitgebreid besproken. Ook wordt de gehele procedure uit de

doeken gedaan vanaf een kind in het vondelingenluik wordt gelegd tot hij geadopteerd wordt. Vervolgens wordt er een uitgebreid overzicht gegeven op basis van mediabronnen van de kinderen die tot hiertoe in het vondelingenluik zijn achtergelaten. Het is interessant om de evolutie te zien in de hoeveelheid en gedetailleerdheid van de informatie die door de pers wordt meegegeven over de vondelingen, wat later in dat hoofdstuk verder besproken wordt. Naast het vondelingenluik komen ook de wetsvoorstellen omtrent de invoering van de discrete bevalling aan bod. Er wordt ook aandacht besteed aan vondelingen die elders worden achtergelaten dan het vondelingenluik. Komt dit veel voor, in welke omstandigheden worden zij dan achtergelaten en welke procedure komt er op gang bij deze kinderen? Ten slotte wordt er aandacht geschonken aan de manier waarop de registratie gebeurt, alsook aan de vervolgingsgraad van mensen die hun kind te vondeling leggen. Is een gevangenisstraf de oplossing voor dit sociaal probleem?

HOOFDSTUK II: GESCHIEDKUNDIG KADER: EVOLUTIE OVER DE EEUWEN HEEN

1. INTRO

Een kind te vondeling leggen is geen nieuw fenomeen. In dit hoofdstuk wordt er een korte historische schets gegeven omtrent de prevalentie van vondelingen in België over de eeuwen heen alsook de redenen waarom mensen over gingen tot deze daad. Een korte samenvatting wordt gegeven van het fenomeen beginnende vanaf voor de zeventiende eeuw, gevolgd door een overzicht van het fenomeen vanaf de zeventiende eeuw tot en met de twintigste eeuw. De huidige situatie in de eenentwintigste eeuw wordt later in deze thesis behandeld. Deze historische schets is nuttig om de huidige situatie in perspectief te kunnen plaatsen. Wetenschappelijke literatuur over enkele eeuwen was ten opzichte van andere eeuwen schaars. Met deze reden zullen sommige eeuwen uitgebreider besproken worden dan anderen.

2. VOOR DE ZEVENTIENDE EEUW

Tijdens de middeleeuwen werden kinderen in Europa in groten getale achtergelaten door hun ouders. De cijfers waren het hoogste vanaf de jaren 250 tot de 11e eeuw. Deze periode wordt volgens MacMillen (2000) de 'abandonment modus' genoemd. De 11e en 12e eeuw werden gekenmerkt door minder vondelingen maar de cijfers begonnen vanaf de 13e eeuw opnieuw te klimmen. Dit fenomeen kwam voor in elke sociale stand met verschillende redenen aan de basis. Een groot deel van de bevolking was arm en had dan ook niet de middelen om hun kinderen te verzorgen. In sommige gevallen was het onmogelijk om de kinderen te houden doordat ze illegaal waren of het resultaat waren van incest (Boswell, 1998). In de middeleeuwen werden kinderen ook afgestaan als een primitieve vorm van gezinsplanning. Er was nog geen sprake van voorbehoedsmiddelen dus moest er op een andere manier gehandeld worden (OCMW Gent, z.d.). Zoals eerder vermeld waren mensen arm en een extra mond voeden was

niet makkelijk. Velen hoopten dan ook dat het afgestane kind in een betere omgeving terecht ging komen en een betere toekomst tegemoet ging dan dat de ouders zelf konden geven. Een laatste reden om in die tijd een kind achter te laten was dat het een kind was van een ongewenst geslacht. De meeste kinderen die tijdens de middeleeuwen werden achtergelaten, werden gered en opgevangen door een ander gezin. De sterftেকans van een achtergelaten kind lag dan ook niet veel hoger dan de sterftেকans van een niet achtergelaten kind in die tijd (Boswell, 1998).

Sancties tegen het achterlaten van kinderen waren er niet. Het werd aanvaard door de samenleving en de ouders werden niet gestigmatiseerd. Men zegt dat het christendom een aandeel had in het stijgende cijfer van vondelingen omdat kerken en kloosters humane mogelijkheden organiseerden om kinderen achter te laten (Boswell, 1990). Vondelingentehuizen bestonden reeds vanaf de middeleeuwen maar het is vooral tussen de 15^e en 18^e eeuw dat er een sterke stijging was onder invloed van het christendom (Fuchs & McBride-Schreiner, 2014). Dit morele systeem hamerde dat voortplanting het absolute doel moest zijn van seksuele betrekkingen. Zij zorgden voor de opvang van de ongewenste kinderen en verkochten ze uiteindelijk door aan rijke families of als slaven. Toch werd dit gezien als een aanvaardbare oplossing voor overtollige kinderen (Boswell, 1990).

Sommige vondelingentehuizen beschikten over een soort van draaideur in een nis van de muur. Op deze manier werd de ouder die het kind achterliet niet gezien (Boswell, 1990). Een kind achterlaten in een vondelingentehuis was veel opener maar ook een makkelijke manier om met een ongewenst kind om te gaan. Deze kinderen werden wanneer ze buitenkwamen als tieners echter wel gestigmatiseerd. Door deze reden wilde een gezin niet dat de buitenwereld wist dat ze een kind opvoedde dat biologisch gezien niet van hen was. Gezinnen beweerden dan ook dat het hun biologisch kind was wanneer mensen vragen stelden. Pas vanaf de 13e eeuw begon men enkele vormen van achterlating anders te bekijken. De ouders werden gestigmatiseerd

wanneer ze een kind achterlieten dat nog niet gedoopt was. Ze geloofden wanneer het kind dan zou sterven, hij niet in de hemel terecht kwam (Boswell, 1998).

Kinderen werden het vaakst achtergelaten in de kerk of op straat in de hoop dat een rijke familie het kind zou vinden (Boswell, 1998). In Brussel werden vondelingen in de 13e eeuw opgevangen in het Gasthuis. Toch werden niet alle vondelingen toegelaten, de vondelingenmeester besliste hierover. Men wilde namelijk het beeld vermijden dat alle vondelingen werden aanvaard en bijgevolg het te vondeling leggen werd aangewakkerd (De Man, 1956).

3. ZEVENTIENDE EEUW

Een grote toevloed van vondelingen kwam er in Vlaanderen rond 1650 (OCMW Gent, z.d.). Omdat de toevloed in vondelingentehuizen zo groot werd, werd er door de stad zelf of vanwege stichtingen financiële hulp geboden. In Brussel bijvoorbeeld kreeg het vondelingentehuis per vondeling 1/2e stuiver, wat een waarde had van 1/20e van een Nederlandse gulden (De Man, 1956). De organisatie van initiatieven waar vondelingen terecht kwamen, werd niet enkel meer georganiseerd door private initiatieven maar er waren nu ook initiatieven uitgaande van publieke organisaties (Bonnet, 1993).

4. ACHTTIENDE EEUW

De 18e eeuw wordt gezien als de eeuw van het Verlichtingsdenken waar de vrije wil centraal staat. In deze eeuw was er een aanzienlijke stijging van het aantal ouders die hun kinderen achterlieten (Seth, 2012). In Gent was de verhouding van het aantal vondelingen ten opzichte van het aantal geregistreerde geboorten 0,5% (Vanhaute, 2003). Deze tweede grote vondelingentoevloed begon ongeveer vanaf 1750 en liep tot 1870. Enkele uitschieters kunnen verklaard worden door misoogsten en epidemieën (OCMW Gent, z.d.). Een andere aangehaalde reden is dat er een stijging was van ongehuwde moeders. Zij zouden slechts beperkte middelen

hebben om het kind op te voeden en zo sneller de beslissing maken het kind af te staan (Winter, 2010). Zo werd bijvoorbeeld in Parijs in 1770 35% van de pasgeborenen achtergelaten door de ouders. (Seth, 2012).

Gebieden die toen onder het Frans bewind vielen waren verplicht om vondelingenregisters bij te houden. In deze vondelingenregisters werden verschillende gegevens bijgehouden: de vinddatum en het vinduur, de kleding en de herkenningstekens aangebracht door de moeder (OCMW Gent, z.d.). Deze herkenningstekens werden zeer belangrijk geacht wanneer de moeder het kind terug zou willen komen halen. Enkele herkenningstekens waren bijvoorbeeld opvallende kleding en voorwerpen die met het beroep van de ouders te maken hadden (Seth,2012) .

Bij een achtergelaten kind vond men ook regelmatig een papier met wat informatie. Op dit papiertje stond dan vaak de naam die de biologische ouders het kind hadden gegeven. Dit gebeurde niet alleen op losse stukjes papier maar ook op bijvoorbeeld een speelkaart, die dan met een stukje touw rond de nek van het kind was gebonden. Het touw was vaak nog in een specifieke kleur, alles in het kader om het kind achteraf te kunnen identificeren. Soms werden enkele officiële documenten bij het kind achtergelaten zoals het doopbewijs. Was dit document er niet bij, dan was het regelmatig vermeld op het geschreven stuk papier dat het kind gedoopt was. Vooral in het begin en midden 18e eeuw werd het geloof, en bijgevolg het doopsel, als iets zeer belangrijk gezien. Op deze manier wilden de biologische ouders duidelijk maken dat het kind een kind van God was, en dus een broer of zus van alle christenen. Regelmatig hielden de ouders een exacte replica van het geschreven document bij ter bewijs dat het hun kind was. Wat men ook deed, was een stuk papier of foto in twee scheuren. Het ene deel werd dan bij het kind gelegd en het andere deel werd bijgehouden door de biologische ouders. De twee delen pasten als een puzzel in elkaar, wat als bewijs van hun band diende. Er werd soms zeer ver

gegaan door de ouders. Er zijn baby's gevonden die getatoeëerd of gebrandmerkt waren. Zo was het onmogelijk dat het kind verwisseld werd met een ander kind (Seth, 2012).

Het is toch wel opvallend dat de ouders veel moeite staken in het kind zo uniek mogelijk te maken zodat zij het achteraf nog zouden terugvinden. Dit gebeurde in de 18e eeuw regelmatig. Moeders stonden hun kind af voor een periode om het achteraf terug op te halen. In Frankrijk gebeurde dit in vondelingenhospitalen. Het gebeurde ook dat een kind permanent achtergelaten werd in zo'n vondelingenhospitaal maar dat de biologische ouders wel van op een afstand nog zorgden voor het kind. Dit gebeurde dan in de vorm van geldschenkingen aan de verpleegster die het kind verzorgde (Seth, 2012).

Wanneer de biologische ouders geen naam hadden achtergelaten, dan kreeg het kind een nieuwe naam toegekend. De familienaam verwees regelmatig naar de plaats waar het kind was gevonden, bijvoorbeeld Tweeden Trap, Van Holstraete,... Ook op basis van uiterlijke kenmerken of waarnemingen werden familienamen gekozen, bijvoorbeeld La Belle, Charmant, Adonis,... Na een belangrijke gebeurtenis, werden achternamen gekozen zoals bijvoorbeeld Republique of Victoire (OCMW Gent, z.d.).

In de 18^e en 19^e eeuw werden de vondelingentehuizen minder populair dan de eeuwen voordien. Vondelingen werden eerder opgevangen door pleegouders of door zogenaamde wet nurses (Fuchs & McBride-Schreiner, 2014). Vanaf de tweede helft van de 18e eeuw was er ook sprake van vondelingentransport. Kinderen die ten vondeling werden gelegd in Brussel werden overgebracht naar Parijs. In deze periode begonnen allerlei ondersteunende opvangmogelijkheden voor vondelingen op te komen maar Brusselse autoriteiten wilden niet toegeven aan deze druk. Ze wilden een beter leven voor de vondelingen maar wilden zelf geen kosten maken om een goed ondersteunend klimaat in Brussel te creëren. De vondelingen naar Parijs sturen, vormde volgens de Brusselse autoriteiten de oplossing. Maison de la Couche te

Parijs trok bijgevolg vondelingen aan van allerlei plaatsen waar vondelingen niet gewenst waren. 40% van de vondelingen die verbleven in Maison de la Couche waren niet afkomstig van Parijs zelf (Winter, 2010).

5. NEGENTIENDE EEUW

In de 19e eeuw werden er nog steeds veel kinderen te vondeling gelegd. De tweede vondelingentoevloed liep tot 1870 (OCMW Gent, z.d.). In de 18e eeuw steeg het aantal onwettige geboortes aanzienlijk. Dit wil zeggen dat de ouders van het kind niet met elkaar getrouwd waren. Maar liefst 55-60% van de geboorten in Vlaanderen vanaf het einde van de 18e eeuw tot het midden van de 19e eeuw waren onwettig. Deze cijfers duiden op een lossere band tussen seksualiteit en het huwelijk (Vanhaute, 2003). Deze stijging in onwettige geboorten kan verklaard worden door het groot aantal Franse soldaten die gedurende eind 18^e begin 19^e eeuw door Europa trokken. Napoleon bepaalde bijgevolg via een keizerlijk decreet dat alle arrondissementen in het rijk een vondelingentehuis moesten oprichten zodat de ongewenste kinderen veilig werden opgevangen (van Tiggelen, 2015b). Wanneer we cijfers vanuit Gent bekijken, is de verhouding tussen het aantal vondelingen en het aantal geregistreerde geboorten in 1820 6% (Vanhaute, 2003).

Een tweede reden voor het hoge vondelingencijfer heeft een economische grondslag. Rond de jaren 1830 en 1840 kwam het systeem van thuisarbeid onder druk te staan door de komst van de industriële revolutie. Veel kleine boeren verdienden ten tijde hun brood met spin-en weefcreaties op markten te verkopen. Door de industriële revolutie echter kwamen er industriële weefgetouwen en spinnerijen waardoor het werk van de kleine boer in het niets verdween. Bovendien kende men in deze periode een agrarische crisis waardoor veel boeren verhuisden van het platteland naar de grote steden om hun geluk daar te beproeven. Een stad die zo'n grote toevloed ten tijde meemaakte was Gent. Het bevolkingspercentage steeg van

50 000 in het begin van de 19e eeuw naar 157 214 in 1895. Dit is een bevolkingstoename van 93% terwijl de bebouwde oppervlakte slechts een stijging van 22% kende. De bevolking leefde in een onleefbare overbevolkte stad in piepkleine huisjes. Niet veel later staken epidemieën op: cholera, mazelen, tyfus, pokken en syfilis. Door de armoede en de epidemieën werd het voor gezinnen zeer moeilijk om hun kroostrijk gezin te onderhouden. Vrouwen en kinderen werden hierdoor vaak ingeschakeld om ook arbeid te verrichten. Een andere oplossing was om kinderen te vondeling te leggen (De Baets, Van Den Sande & Claeys, z.d.).

In 1820 werd er in Gent, meer specifiek in het instituut van Sint-Jan-in-d'Olie, een vondelingenschuif geïnstalleerd. Deze kreeg de naam 'de Rolle'. Op deze manier wou men het achtergelaten kind niet te lang blootstellen aan de weersomstandigheden (OCMW Gent, z.d.). Kinderen werden namelijk vaak achtergelaten 's morgens vroeg of 's avonds laat aan bijvoorbeeld het portaal van een kerk (Seth, 2012). Er werd gretig gebruik gemaakt van het Gentse vondelingenluik zodat de gemeenteraad besliste om in 1863 de Rolle dicht te metsen. Deze beslissing was efficiënt want meteen was er een daling te merken in het aantal achtergelaten kinderen. Als kanttekening moet er wel bij gezegd worden dat de armoede in die periode lichtelijk daalde (OCMW Gent, z.d.).

Vanaf midden 19e eeuw werden er striktere richtlijnen gebruikt inzake naamgeving. Zo werden namen toegekend door de opeenvolgende letters van het alfabet af te gaan als beginletter van de familienaam, en soms ook voor de voornaam. Enkele namen van vondelingen die geregistreerd zijn in de Gentse vondelingenregisters: Maria Meijbloem, Pauline Pruyboom,... (OCMW Gent, z.d.).

Het gebeurde soms wel eens dat een moeder haar kind terug wou. Aan de hand van enkele herkenningstekens en voorwerpen meegegeven aan het kind, wilde men zo het kind identificeren. Toch was het niet evident om je kind zomaar terug te krijgen in de 19e eeuw.

Eerst moest de moeder (of de vader) op een bepaalde manier kunnen bewijzen dat zij of hij de wettelijke ouder was, om te voorkomen dat een vreemde het kind zou kunnen meenemen. Vervolgens moest de ouder ook kunnen bewijzen dat hij morele standaarden bezat en hij een stabiel leven leidde, het liefst van al nog met een vaste partner. De kans dat een kind met de ouders werd herenigd was veel groter wanneer hij op een wettige wijze was geboren, met andere woorden wanneer de ouders gehuwd waren. Ten slotte moest de ouder kunnen bewijzen dat hij over voldoende middelen beschikt om het kind te kunnen opvoeden. De kosten die de institutie gemaakt had door het kind tijdelijk op te vangen, moesten alsook worden terugbetaald. De staat legde deze richtlijnen vast om te voorkomen dat kinderen in handen kwamen van slechte ouders. Toch werden deze richtlijnen niet volledig tot op de letter opgevolgd. Meer dan één op drie van de moeders die herenigd werden met hun kind waren ongehuwd (Brunet, 2011).

6. TWINTIGSTE EEUW

Doordat er na Wereldoorlog I zo veel weeskinderen waren in Frankrijk, werd er in 1923 een wet gestemd die het mogelijk maakte voor de staat om achtergelaten kinderen te adopteren. Tijdens Wereldoorlog II werd de *Accouchement sous X* ingevoerd, die anoniem bevallen voor vrouwen mogelijke maakte. In 1966 werd de volle adoptie ingevoerd, waardoor het voor de biologische ouders moeilijker werd om hun kind meteen terug te krijgen wanneer zij dit wensten (Bonnet, 1993).

Gedurende de Tweede Wereldoorlog werden er regelmatig kinderen van Joodse ouders achtergelaten. Zij legden hun kind voor de huizen van niet-Joodse gezinnen in de hoop om hun kind te redden van vervolging (van Tiggelen, 2015b).

7. CONCLUSIE

Een kind te vondeling leggen was een daad die niet uitzonderlijk voorkwam. Van financieel niet in staat zijn om voor een kind te zorgen tot het verkiezen van een kind van een ander

geslacht, de redenen om een kind te vondeling leggen waren zeer divers. Vondelingentehuizen bestaan reeds vanaf de middeleeuwen maar kenden vooral een explosie tussen de 15^e en de 18^e eeuw onder invloed van het christendom.

Vanaf de zeventiende eeuw werden vondelingentehuizen niet enkel meer opgericht door private organisaties zoals een kerk of klooster maar opende ook publieke organisaties vondelingentehuizen. Deze evolutie was nodig doordat er een grote toestroom van vondelingen was.

In de 18e eeuw waren er enkele misoogsten en epidemieën die de toevloed in vondelingen kunnen verklaren. Bovendien was er een aanzienlijke stijging van ongehuwde vrouwen. Omdat zij enerzijds slechts gebrekkige financiële middelen hadden en anderzijds dit gestigmatiseerd werd, gingen zij vaak over tot het te vondeling leggen van hun kind. Regio's die in die tijd onder het Frans bewind vielen waren verplicht om vondelingenregisters bij te houden. Dit verklaart waarom er zeer veel informatie te vinden is over vondelingen in deze periode. Vooral omtrent naamgeving, herkenningstekens en voorwerpen die moeders meegaven met hun kind is er veel geschreven. In deze periode moesten vondelingentehuizen inboeten. Vondelingen werden eerder geadopteerd of werden opgevangen door wet nurses. Het vondelingentransport van Brussel naar Parijs kwam toen ook op.

In de 19^e eeuw waren er twee grote verklaringen voor het te vondeling leggen van kinderen. Vooraleerst was er een aanzienlijke stijging in het aantal onwettige geboorten. Dit zijn kinderen van ouders die niet met elkaar getrouwd zijn. Een tweede reden dat wordt aangehaald is eerder een financiële. Door de industriële revolutie kwam er een bevolkingsexplosie in de steden waardoor gezinnen enerzijds in erbarmelijke omstandigheden moesten leven en anderzijds amper de eindjes aan elkaar konden knopen door de ontzettend lage lonen. Sommige gezinnen schakelden vrouwen en kinderen in om ook arbeid te verrichten, anderen kozen ervoor om kinderen te vondeling te leggen. In 1820 opende in Gent een vondelingenschuif genaamd 'de

Rolle'. Het eerste Belgische vondelingenluik werd echter na ongeveer veertig jaar gesloten, wat een grote daling van vondelingen tot gevolg had. De naamgeving van vondelingen vervolgens verliep strikter dan in de 18^e eeuw. Het kwam ten slotte ook steeds meer voor dat de biologische ouders hun te vondeling gelegde kind na een tijdje terugwensten. Hiervoor bestond een procedure die op papier streng was maar toch niet tot op de letter werd opgevolgd.

Literatuur omtrent de 20^e eeuw was zeer schaars. In Frankrijk werd na Wereldoorlog I een wet gestemd die het voor de staat mogelijk maakte vondelingen te adopteren. De anonieme bevalling werd tijdens de Tweede Wereldoorlog mogelijk gemaakt en de volle adoptie werd in de jaren 60 ingevoerd om de vele vondelingen in te perken. Tijdens Wereldoorlog II waren er vooral joodse vondelingen die voor de deuren van niet-joodse gezinnen werden gelegd in de hoop dat zij zo ontsnapten aan vervolging.

HOOFDSTUK III: INITIATIEVEN OM ONVEILIGE ACHTERLATING TE VOORKOMEN

1. INTRO

Het is een goede zaak dat er initiatieven bestaan die onveilig te vondeling leggen trachten te voorkomen. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de mogelijkheden die overheden en andere initiatiefnemers kunnen invoeren om ervoor te zorgen dat ongewenste kinderen toch goed terecht komen. Als eerste wordt er ingegaan op het vondelingenluik. Hoe zit dit systeem in elkaar en welke standpunten halen voor-en tegenstanders aan? Dan wordt er dieper ingegaan op de binnenlandse adoptieprocedure. Vervolgens wordt het verschil duidelijk gemaakt tussen de anonieme bevalling, de geheime bevalling en de discrete bevalling. Deze drie termen lijken op het eerste zicht redelijk gelijk maar bevatten toch subtiele verschillen. Voor-en nadelen worden alsook uit de doeken gedaan. Ten slotte wordt in het laatste deel van dit hoofdstuk ingegaan op de preventie van te vondeling leggen. Voorkomen is beter dan genezen dus worden er mogelijkheden aangehaald die een beslissing van een ouder om het kind te vondeling te leggen kan preveniëren.

2. HET VONDELINGENLUIK

2.1 WAT?

Het vondelingenluik heeft verschillende synoniemen zoals babyluik, babyschuif en vondelingenschuif. In Duitsland, waar de eerste vondelingenschuif opende, spreekt men over de Babyklappe, Babyfenster, Babynest of Babykorb. Het vondelingenluik is een door een luik afgesloten ruimte waarin men een baby anoniem kan achterlaten. Er is zekerheid dat de baby zal worden gevonden en verzorgd (Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, 2014).

2.2 TEGENSTANDERS

In het artikel van Asai & Ishimoto (2013) wordt er met een kritisch oog gekeken naar de voor- en nadelen van het vondelingenluik. Als eerste zou de vondelingenschuif de rechten van het kind schenden door de anonieme achterlating door de ouders toe te laten, namelijk de schending van artikel 7 van het Verdrag inzage de rechten van het kind. Dit artikel zegt dat een kind onmiddellijk na de geboorte moet geregistreerd worden, een naam en nationaliteit moet krijgen en, indien mogelijk, moet worden opgevoed door minstens één van de ouders. Het is bijvoorbeeld een recht om te weten welke genetische ziektes er in de biologische familie rondgaan (Seth, 2012). Asai & Ishimoto (2013) halen aan dat het anoniem achterlaten van een kind in een vondelingenluik egoïstisch is. De ouders zetten hun eigen belangen voor op die van hun kind.

Ouders hebben de plicht om hun kinderen zo goed mogelijk op te voeden, ongeacht in welke omstandigheden ze leven. Ze zouden echter de vondelingenschuif te snel als oplossing zien voor hun problemen en op deze manier de opvoeding van hun kind te snel opgeven. De hoofdredenen om een kind achter te laten zijn armoede, alleen instaan voor de opvoeding (alleenstaande ouder) en een mentale stoornis van een ouder. Dit zijn ernstige redenen maar de auteurs halen aan dat er voldoende voorzieningen zijn georganiseerd door de staat die mensen hierbij kunnen helpen en bijstaan. Toch zijn er ook redenen die niet ernstig zijn: geen opvang vinden of in het buitenland gaan studeren. Het kind achterlaten in het vondelingenluik is op deze manier een zeer egoïstische oplossing (Asai & Ishimoto, 2013).

Bovendien zou het vondelingenluik er voor zorgen dat er meer kinderen worden achtergelaten dan wanneer het vondelingenluik er niet zou zijn (OCMW Gent, z.d.). Als het vondelingenluik niet zou bestaan, dan zouden ouders meer moeite doen om toch hun kind zelf op te voeden. Ze zouden sneller hulp zoeken bij voorzieningen georganiseerd door de staat zelf. Het

vondelingenluik is bedoeld als last resort middel maar kan door ouders worden misbruikt (Asai & Ishimoto, 2013).

Ook wordt er aangehaald dat het vondelingenluik niet noodzakelijk babylevens redt. Het vondelingenluik wou onder andere neonaticide indijken maar in werkelijkheid tonen Duitse cijfers dat het aantal babymoorden niet gedaald is na de komst van de 'Babyklappes'. Het is onmogelijk om te voorspellen wat er met de kinderen die in het vondelingenluik zijn gelegd, was gebeurd als ze elders waren achtergelaten. Deze kritiek is dan ook moeilijk te verifiëren (Asai & Ishimoto, 2013). Verschillende onderzoeken tonen ook aan dat het aantal te vondeling gelegde kinderen na de komst van vondelingenluiken niet gedaald is maar het misschien net drempelverlagend werkt (de Jong-de Kruijf, 2013).

Vervolgens kan iedereen een kind achterlaten in het vondelingenluik. Dit hoeft niet te gebeuren door de ouders zelf. Het is dus mogelijk dat iemand een kind achterlaat dat niet van hem of haar is. Bij een persoonlijke vete tussen een persoon en de ouders kan het kind dus het slachtoffer zijn. Ook is het mogelijk dat de beslissing om het kind achter te laten in het vondelingenluik genomen wordt door slechts één ouder. Op deze manier worden de rechten van de andere ouder in zijn totaliteit geschonden (Asai & Ishimoto, 2013).

Als voorlaatste punt van kritiek wordt aangehaald dat het vondelingenluik een kind in gevaar kan brengen op gezondheidsvlak. In vele gevallen bevalt de moeder alleen zonder enige medische bijstand. Dit is gevaarlijk voor zowel de moeder als voor het kind. Bovendien moet de moeder zich nog verplaatsen naar het vondelingenluik (Asai & Ishimoto, 2013). In ons land is er maar één vondelingenluik, in Borgerhout, waardoor de kans bestaat dat de moeder nog een verre reis moet maken om daar te geraken. Volgens Katrin Beyer, medeoprichtster van het Antwerpse vondelingenluik, zijn het merendeel van de vondelingen die in het vondelingenluik

werden gelegd niet uit de regio Antwerpen (“Waarom Duitsland honderd vondelingenschuiven heeft en België één”, 2017).

Ten slotte heeft het vondelingenluik nog niet overal een legale basis. In ons land bijvoorbeeld is een kind achterlaten, al dan niet in het vondelingenluik, nog steeds een strafbaar feit volgens artikel 423 van het Strafwetboek. Ondanks het strafbare karakter heeft het te vondeling leggen van een kind in het vondelingenluik geen vervolgingsprioriteit (Giordano, 2007).

2.3 VOORSTANDERS

Er zijn ook heel wat voorstanders van het vondelingenluik. Verschillende rechten worden gewaarborgd door de komst ervan. Eerst en vooral geeft het vondelingenluik de achtergelaten baby's een kans om te leven. Het recht op leven wordt hier prioritair gezien ten aanzien van het recht om de afkomst te kennen. Vervolgens geeft het een mogelijkheid aan ouders die mentaal en/of economisch er zeer moeilijk voorstaan waardoor een kind opvoeden in hun situatie onmogelijk is. Het is een last resort oplossing voor ouders die ten einde raad zijn. Door het anonieme karakter kan op deze manier ook stigmatisatie en discriminatie ten aanzien van de ouders vermeden worden. Ten slotte kan het vondelingenluik ook als een tijdelijke oplossing fungeren. Ouders hebben namelijk nog steeds de mogelijkheid om binnen een bepaalde periode hun kind terug af te halen. Op deze manier kunnen twijfelende ouders op hun stappen terugkomen. Het fungeren als tussenoplossing is niet het doel van het vondelingenluik maar in sommige gevallen komt dit wel voor (Asai & Ishimoto, 2013).

3. ADOPTIE

3.1 WAT?

Een kind kan ook geadopteerd worden zonder dat het kind te vondeling wordt gelegd. De moeder kan zelf beslissen om het kind op te geven voor adoptie. In ons land wordt adoptie

gezien als een beschermingsmaatregel voor kinderen die zonder ouders opgroeien. Het is het recht van een kind om op te groeien in een gezin (Belgische Federale Overheidsdiensten, 2017).

Er is een verschil tussen volle en gewone adoptie. Bij een volle adoptie worden alle banden met de oorspronkelijke familie verbroken. Bij een gewone adoptie daarentegen krijgen de adoptieouders het ouderlijk gezag over het kind maar de banden met de oorspronkelijke familie blijven bestaan (Belgische Federale Overheidsdiensten, 2017). Er is ook nog een verschil tussen een binnenlandse en buitenlandse adoptie. Deze thesis focust op België waardoor enkel de binnenlandse adoptie relevant is. Bij een binnenlandse adoptie gaat het over een kind dat in België verblijft. Het kind is niet naar ons land gekomen met de bedoeling om geadopteerd te worden. In deze procedure kan het gaan over de adoptie van een kind van de partner, een kind uit de familie, een gekend kind of een kind via een erkende adoptiedienst. Bij deze laatste mogelijkheid gaat het vaak over een kind dat afgestaan is door zijn biologische ouder(s).

3.2 TEGENSTANDERS

Psychiater Bonnet (1993), gespecialiseerd in de problemen die adoptie heeft op de adoptiekinderen, geeft aan dat deze kinderen het vaak moeilijk hebben met de gebrekkige informatie die ze krijgen over de biologische familie. Ze zoeken naar redenen waarom zij na de geboorte zijn afgestaan door hun moeder. Bij gebrek aan informatie bestaat de kans dat ze verklaringen gaan verzinnen waarbij ze zichzelf de schuld geven. Dit komt dus meer voor bij volle adopties dan bij gewone adopties.

3.3 VOORSTANDERS

Moeders die hun kinderen afstaan ter adoptie willen een beter leven voor hun kind dan dat zij denken te kunnen geven. Ze beschermen als het ware hun kind tegen eventuele verwaarlozing of geweld. Deze moeders willen dat hun kind liefde ontvangt door mensen die wel kinderen wensen of de mogelijkheden bezitten om het kind alles te geven wat het nodig heeft. Moeders

die hun kind laten adopteren respecteren het recht van het kind om te leven en liefde te ervaren (Bonnet, 1993).

4. ANONIEME BEVALLING

4.1 WAT?

In sommige landen is er sprake van een wettelijk geregelde mogelijkheid op een anonieme bevalling. Deze wet laat zwangere vrouwen toe om op een anonieme manier te bevallen in een ziekenhuis (Gyrilli et. al., 2016). Deze vrouwen moeten hun persoonlijke gegevens niet achterlaten en kunnen na de bevalling volledig verdwijnen (Fiom, 2017a). Bovendien moeten zij geen kosten betalen. Op sommige plaatsen krijgen zij ook de mogelijkheid om de baby achter te laten in een vondelingenschuif zonder hiervoor veroordeeld te worden (Grylli et al., 2016). Bijgevolg heeft het kind geen idee wie zijn biologische ouders zijn (Fiom, 2017a).

4.2 NADELEN

Een groot punt van kritiek op de anonieme bevalling is dat deze procedure het recht van het kind schendt om zijn afkomst te kennen. Hij kan niet, of toch zeer moeilijk, te weten komen vanwaar hij komt, waarom hij achtergelaten is,... Dit kan leiden tot identiteitsproblemen. Niet enkel is het voor het kind zeer moeilijk zijn biologische moeder te vinden, ook is het voor de moeder moeilijk of zelfs onmogelijk om opnieuw contact te zoeken met haar kind. Daarnaast is de biologische vader totaal uit beeld in deze procedure. De vader krijgt niet de kans om zijn kind zelf op te voeden of überhaupt achteraf contact te leggen. Ook halen tegenstanders van de anonieme bevalling aan dat er het risico bestaat dat er te veel vrouwen gebruik zullen maken van deze mogelijkheid. Door de wettelijke invoering van de anonieme bevalling kan er het beeld gegeven worden dat een kind anoniem achterlaten oké is. Ten slotte is er geen onderzoek uitgevoerd of de anonieme bevalling zorgt voor een daling van het aantal te vondeling gelegde of gedode kinderen (Fiom, 2017a).

4.3 VOORDELEN

Een voordeel van de anonieme bevalling is dat de zwangere vrouw bevalt in een ziekenhuis. Zowel moeder als kind krijgen de nodige medische bijstand. Naast medische zorgen krijgt de moeder informatie over andere mogelijkheden. Ze krijgt psychosociale ondersteuning van een professionele hulpverlener die haar zal bijstaan in haar beslissing. Als ze tot de beslissing komt om haar kind af te staan dan gebeurt dit niet in isolement en is er psychologische opvang voor haar voorzien (Fiom, 2017a).

Als ze dit niet wenst, moet de biologische moeder haar persoonsgegevens niet achterlaten. Niemand hoeft dus te weten dat ze net bevallen is van een kind. Geen enkel spoor zal terugleiden naar haar (Fiom, 2017a).

Anders dan bijvoorbeeld het vondelingenluik is dat bij de anonieme bevalling geen risico is op misbruik van de procedure. Niemand anders dan de biologische ouders kunnen gebruik maken van deze mogelijkheid. Bij het vondelingenluik daarentegen is er een kans dat het kind door iemand anders dan de biologische ouders wordt afgestaan, al dan niet gewild door de ouders (Fiom, 2017a).

5. GEHEIME BEVALLING

5.1 WAT?

Bij de geheime bevalling doet een moeder na de bevalling afstand van haar kind maar zal haar naam wel op de geboorteakte worden vermeld. De identiteit van de moeder wordt geheim gehouden voor derden ter bescherming van de moeder en het kind. Geheim bevallen is bij sommige vrouwen noodzakelijk uit bescherming tegen bijvoorbeeld eerwraak of afstoting uit de gemeenschap. Deze procedure schendt het recht van het kind om zijn afstamming te kennen niet (de Jong-de Kruijf, 2013).

5.2 NADELEN

De persoonlijke gegevens van de moeder zullen gekend zijn bij de betrokken instanties doordat deze op de geboorteakte worden vermeld. De moeder is met andere woorden afhankelijk van de goede medewerking van deze instanties ter geheimhouding van haar identiteit (Fiom, 2017a).

5.3 VOORDELEN

De anonieme bevalling gebeurt in een ziekenhuis waardoor moeder en kind de nodige medische zorgen krijgen. Naast medische bijstand krijgt de moeder informatie over alternatieve mogelijkheden en wordt ze psychosociaal bijgestaan in het maken van haar keuze. De gegevens van moeder en kind worden bewaard waardoor er voor beide partijen de mogelijkheid bestaat om later opnieuw contact te zoeken. Het recht van het kind om zijn afstamming te kennen wordt op deze manier niet geschonden. Er is bovendien de mogelijkheid om de biologische vader te betrekken bij deze procedure. Zijn gegevens kunnen ook worden bewaard waardoor het kind later zowel met zijn biologische moeder als vader contact kan zoeken. Misbruik van deze procedure is zo goed als onmogelijk doordat de bevalling onder begeleiding in het ziekenhuis gebeurt. Het kind kan niet, zoals wel mogelijk bij het vondelingenluik, achtergelaten worden door derden (Fiom, 2017a).

6. DISCRETE BEVALLING

6.1 WAT?

De discrete bevalling wordt ook wel eens de vertrouwelijke bevalling of bevalling onder pseudoniem genoemd (Fiom, 2017a). Bij de discrete bevalling worden de afstammingsgegevens van moederszijde niet op de geboorteakte vermeld maar worden deze wel bewaard voor het kind (de Jong-de Kruijf, 2013). Wanneer het kind de leeftijd van zestien jaar heeft bereikt kan hij deze gegevens opvragen (Fiom, 2017a). De persoonlijke gegevens van de ouders worden door de centrale autoriteit bewaard, als onafhankelijke derde partij. Na de bevalling kan de moeder binnen de drie maanden op haar besluit ter afstand van haar kind

terugkomen. Direct belanghebbenden, zoals bijvoorbeeld de vader, kunnen binnen deze termijn van drie maanden bezwaar aantekenen tegen de adoptie. De geheime en discrete bevalling zijn twee procedures die slechts lichtelijk verschillen. Net zoals de geheime bevalling schendt de discrete bevalling het recht van het kind om zijn afstamming te kennen niet (de Jong-de Kruijf, 2013).

6.2 NADELEN

Het is onduidelijk of de discrete bevalling uiteindelijk leidt tot een daling in het aantal te vondeling gelegde en gedode kinderen. Dit is nog niet onderzocht (Fiom, 2017a).

6.3 VOORDELEN

Net zoals bij de anonieme en geheime bevalling gebeurt de discrete bevalling onder medisch toezicht in het ziekenhuis. De moeder krijgt enerzijds informatie over alternatieve mogelijkheden en anderzijds psychosociale bijstand bij het maken van haar beslissing. De kans dat de identiteit geheim blijft bij deze procedure is groter dan bij de geheime bevalling. De biologische moeder haar gegevens worden niet op de geboorteakte vermeld, waardoor ze het feit dat ze een kind heeft gekregen eventueel geheim kan houden voor haar omgeving. Toch heeft het kind later de kans om contact te zoeken met zijn biologische moeder doordat haar gegevens bewaard worden. Ook de moeder kan achteraf aanspraak maken op de gegevens van haar kind. De biologische vader kan worden betrokken en zijn gegevens kunnen ook opgeslagen worden. Het kind kan later dan ook contact leggen met de biologische vader indien hij dit wenst. Misbruik van deze procedure is zo goed als onmogelijk omdat enkel de biologische moeder aanspraak kan maken op deze mogelijkheid. Derden kunnen dit niet beslissen (Fiom, 2017a).

7. PREVENTIEF WERKEN

Voorkomen is nog steeds beter dan genezen. Er moeten preventieve programma's gecreëerd worden die ouders ontmoedigen om hun baby na de geboorte achter te laten. Er moet bij deze preventieve programma's gefocust worden op een verantwoorde zorg tijdens de zwangerschap

en geboorte. Problemen moeten op de eerste plaats bij de oorzaak worden aangepakt, in tegenstelling tot bijvoorbeeld een vondelingenluik dat als laatste redmiddel dient. Voorbeelden van preventieve programma's zijn adequate steun bij ongeplande zwangerschappen, family-planning programma's en preventie van risicozwangerschappen. Een noodzakelijke voorwaarde is dat de preventieve hulpverlening laagdrempelig moet zijn zodat zwangere vrouwen die risicofactoren over bezitten, gemakkelijk de weg vinden naar de hulpverlening (de Jong-de Kruijf & Vonk, 2013).

Later in deze thesis wordt er dieper ingegaan op welke vrouwen hun kind te vondeling leggen. Jonge vrouwen die ongewenst zwanger zijn en hun zwangerschap trachten te verbergen vormen een risicogroep. Het is daarom belangrijk om via preventieve programma's op school jonge meisjes informatie mee te geven inzake gezondheid en seksuele opvoeding. Uit het Amerikaanse onderzoek waarvan deze resultaten komen staat ook dat wanneer een verpleegster de jonge vrouw bijstaat tijdens haar zwangerschap, de kans op ontkenning van de zwangerschap verkleint (Bradley, 2003).

8. CONCLUSIE

Een ongewenst zwangere vrouw kan op verschillende veilige manieren afstand doen van haar kind. Elke mogelijkheid heeft zijn voor-en nadelen.

De eerste mogelijkheid dat werd besproken is het vondelingenluik. Echter niet alle landen beschikken over vondelingenluiken omdat er wel wat tegenkanting is. Zo schendt het vondelingenluik het recht van het kind om zijn afkomst te kennen. Het vondelingenluik doet echter de vraag rijzen welk recht van het kind prioriteit krijgt: het recht om de afstamming te kennen of het recht op een leven? Vervolgens halen tegenstanders aan dat het vondelingenluik te snel als een te makkelijke oplossing zou kunnen worden gezien. Een vondelingenluik is bedoeld als last resort hulpmiddel maar mensen zouden hier misbruik van kunnen maken.

De tweede mogelijkheid is om het kind af te staan voor adoptie. De biologische ouders hebben zelf de keuze of ze nog in contact willen staan met hun kind, de gewone adoptie, of dat alle banden verbroken zullen worden, de volle adoptie. Tegenstanders hebben vooral kritiek op de volle adoptie.

Vervolgens wordt het onderscheid gemaakt tussen de anonieme, de geheime en de discrete bevalling. Op het eerste zicht lijken deze soorten bevallingen gelijkend doch zijn er enkele verschilpunten. Bij de anonieme bevalling zal een vrouw bevallen in een ziekenhuis waarna zij volledig zal verdwijnen. Zij zal geen identiteitsgegevens moeten achterlaten, waardoor de kritiek omtrent het recht van het kind om zijn afstamming te kennen ook hier aangehaald wordt. De geheime en de discrete bevalling zijn sterker gelijkend met elkaar dan de anonieme bevalling. Bij de geheime bevalling zal de naam van de biologische moeder wel nog op de geboorteakte worden vermeld. Deze procedure schendt het recht van het kind om zijn afstamming te kennen dus niet. Het is voor moeder als kind mogelijk om elkaar later opnieuw op te zoeken. Bij de discrete bevalling zal de naam van de biologische moeder echter niet op de geboorteakte worden vermeld maar zullen de identiteitsgegevens wel bewaard worden voor het kind. Het kind kan vanaf zestienjarige leeftijd deze gegevens opvragen. Net zoals bij de vorige procedure zal het recht van het kind om zijn afstamming te kennen niet geschonden worden.

Ten slotte werd er aandacht besteed aan de preventie van te vondeling leggen. Er moet laagdrempelige hulpverlening zijn voor zwangere vrouwen die met twijfels zitten omtrent het al dan niet houden van een kind. Reeds vanaf de schoolbanken moet er aandacht worden besteed aan seksuele opvoeding zodat ongewenste zwangerschappen minder voorkomen en bijgevolg dat er een daling is in het aantal afgestane kinderen.

HOOFDSTUK IV: WAT ALS ER GEEN INITIATIEVEN ZIJN VOOR VEILIGE ACHTERLATING?

1. INTRO

Niet alle vrouwen vinden de weg naar de reguliere hulpverlening of maken gebruik van de geïnstalleerde initiatieven om op een veilige manier afstand te doen van hun kind. Jammer genoeg kiezen sommige mensen ervoor om op andere, bovendien strafbare, manieren van het kind af te geraken. In dit hoofdstuk wordt er dieper ingegaan op twee alternatieve mogelijkheden: neonaticide en late abortus.

2. NEONATICIDE

De term neonaticide is in de jaren 70 voor het eerste gebruikt door de Amerikaanse psycholoog Philip Resnick (van Tiggelen, 2016). Neonaticide is het binnen de 24 uur doden van het pasgeboren kind door één van de ouders (Amon et al., 2012). Dit fenomeen is een subtype van filicide of het doden van een minderjarig kind door een ouder. De dag van de geboorte is de dag waarop de grootste kans bestaat dat je vermoord wordt (Grylli et al., 2016). Er zijn twee vormen van neonaticide namelijk de actieve en de passieve vorm. Bij actieve neonaticide gaat de ouder rechtstreeks geweld gebruiken ten aanzien van de baby. Dit gebeurt meestal door de baby te verstikken of te slaan tot hij sterft. Bij passieve neonaticide zal de baby sterven door verwaarlozing in plaats van rechtstreeks geweld. De lijn tussen een kind op een openbare plaats achterlaten en passieve neonaticide is zeer klein. Wanneer een moeder haar kind achterlaat en hij wordt gevonden terwijl hij nog leeft, dan spreekt men van te vondeling leggen. Wanneer de baby echter overleden is, is er sprake van passieve neonaticide (Bonnet, 1993).

Neonaticide is een strafbaar fenomeen in België en wordt geplaatst onder artikel 329 van het Strafwetboek (Vermeulen, 2016). Dit artikel luidt: *'Doodslag gepleegd op een kind bij de*

geboorte of dadelijk daarna, wordt kindermoord genoemd. Kindermoord wordt naar gelang van de omstandigheden gestraft als doodslag of als moord.'

Tijdens de middeleeuwen werd neonaticide en het bredere infanticide getolereerd. Er werden verhalen verzonden zodat de doding op een ongeluk leek. Een veel voorkomend coververhaal was dat kinderen 's nachts in het bed van de ouders per ongeluk verstikt werden (Bonnet, 1993).

In de 18^e eeuw was babydoding een zeer groot probleem maar vanaf de 20^e eeuw was een duidelijke daling zichtbaar. Psychologen en sociologen schonken vanaf dan meer aandacht aan vrouwen als daders van misdrijven. Ze ontdekten dat maar liefst de helft van de moeders die hun baby hadden gedood ongeletterd waren. Ook zouden ze meer passieve attitudes vertonen ten aanzien van hun zwangerschap. Ze vonden het geen speciale gebeurtenis. Ondanks dat er in de 21^e eeuw toch al verschillende mogelijkheden gekend zijn om zwangerschappen te voorkomen, denk maar aan de allerhande anticonceptie en dat alleenstaande moeders nu ook overal aanvaard zijn, is het fenomeen van neonaticide niet verdwenen (Grylli et al., 2016). Uit recent onderzoek naar de moeders die hun baby binnen de 24 uur doden blijkt dat het vaak jonge vrouwen zijn, in hun late tienerjaren of vroege twintigerjaren, die ongehuwd zijn en voor de eerste maal zwanger zijn. Ze doden hun kind uit schaamte, angst om afgewezen of verstoten te worden uit de eigen familie. Bovendien zijn ze angstig om gestigmatiseerd te worden door de komst van een baby (Tanaka et. al., ,2017). In de meeste gevallen is een ongewenste zwangerschap de reden om over te gaan tot neonaticide (Amon et. al., 2012).

Uit een Nederlands onderzoek blijkt dat bijna de helft van de gedode baby's betrokken zijn bij meervoudige kinderdoding. Met andere woorden wil dit zeggen dat er bijna 50% kans is dat een gedode baby nog één of meerdere gedode broertjes of zusjes heeft of nog gaat krijgen (van Tiggelen, 2016).

3. (LATE) ABORTUS

Abortus wordt in Van Dale (2017) gedefinieerd als ‘de kunstmatige beëindiging van een zwangerschap’. Abortus is vanaf 1990 wettelijk geregeld in België. Door de invoering van de wet betreffende de zwangerschapsafbreking van 3 april 1990, vertaalt in artikel 350 van het Strafwetboek, is het voor vrouwen mogelijk om abortus te plegen voor het einde van de twaalfde week van de zwangerschap. Deze abortus moet uitgevoerd worden door een geneesheer in een ziekenhuis of abortuscentra. Als een vrouw zelf ingrepen gaat uitvoeren om op deze manier het kind te aborteren, dan kan zij veroordeeld worden ongeacht hoe ver de zwangerschap gevorderd is (Vermeulen, 2016). Er bestaan twee methodes om te aborteren: de abortuspil (wanneer iemand minder dan zeven weken zwanger is) of de (zuig)curettagage (wanneer iemand meer dan zeven weken zwanger is) (Sensoa, 2014).

Het is bij wet verplicht om het aantal abortussen bij te houden. Deze registraties worden bijgehouden door de Nationale Evaluatiecommissie betreffende de zwangerschapsafbreking, die tweejaarlijks een rapport naar buiten brengt. Het recentste rapport dateert van 2012 en gaat over cijfers van 2010 en 2011. Het aantal abortussen op zich zegt niet veel maar moet worden afgewogen tegenover het aantal reproductieve vrouwen (15-44 jaar) in diezelfde periode. In 2011 waren er bijvoorbeeld ongeveer 9 abortussen op 1000 vrouwen die in de reproductieve leeftijd zich bevonden, wat een abortuscijfer van 9,3 betekent. Het abortuspercentage in datzelfde jaar bedroeg 0,13. Dit wil zeggen dat 13% van de zwangerschappen in België werden afgebroken. Dit gebeurde in vier op de vijf gevallen in een abortuscentra, de resterende 20% gebeurde in het ziekenhuis. Wanneer we dit laatste cijfer vergelijken met andere landen in Europa, kunnen we concluderen dat België zich in de top vijf bevindt van het hoogste abortuscijfer (Sensoa, 2014).

De late abortus is het aborteren van het kind wanneer de bevruchting meer dan twaalf weken geleden gebeurd is. In België ligt deze termijn op twaalf weken maar dit kan verschillen in elk

land. De abortustermijn is in ons land willekeurig vastgelegd: tot twaalf weken is een curettage mogelijk (Seksualiteit.be, 2018). De vrouw die haar kind na deze termijn laat aborteren, kan worden bestraft met een gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met een geldboete van vijftig tot tweehonderd euro. Wanneer een arts nog een abortus uitvoert na de twaalfde week, kan ook hij bestraft worden. Er is wel een uitzonderingsregel in de wet voorzien waarbij late abortus wel wettelijk toegelaten is: wanneer het leven van de vrouw in gevaar is of wanneer het vaststaat dat wanneer het kind geboren wordt hij zal lijden aan een uiterst zware kwaal die op het moment van de diagnose als ongeneselijk wordt verklaard (Vermeulen, 2016).

Officiële cijfers van het aantal late abortussen zijn er niet. Volgens het recentste verslag van de abortuscommissie waren er in 2011 109. Dit cijfer bevat echter enkel de late abortussen die in ziekenhuizen zijn uitgevoerd onder de uitzonderingsregel op de abortustermijn. Bovendien zou dit volgens artsen een onderschatting zijn (Beel, 2015). Cijfers van moeders die niet onder de uitzonderingsregel vallen en die toch hun kind aborteren, zijn er niet.

4. CONCLUSIE

Naast de verschillende wijzen om op een veilige manier afstand te doen van een kind kan een ouder er ook voor een alternatieve mogelijkheid gaan: het kind kan gedood worden of er kan aan abortus gepleegd worden. Neonaticide of het doden van het kind binnen 24 uur na de geboorte kwam vroeger vaker voor dan nu doch is dit fenomeen niet volledig verdwenen. De hoofdreden die aangehaald wordt om het kind te doden is dat het kind ongewenst is. Er zijn twee soorten van neonaticide: de actieve variant waarbij het kind sterft door toedoen van geweld en de passieve variant waarbij het kind sterft door verwaarlozing.

Een vrouw kan echter beslissen om het kind reeds te laten weghalen voor de geboorte. Abortus is wettelijk geregeld in ons land wanneer een vrouw haar kind laat aborteren op twaalf weken zwangerschap of minder. Bovendien moet de abortus uitgevoerd worden door een arts in een

ziekenhuis. Tracht een vrouw zelf een kind te aborteren zonder tussenkomst van een arts dan begaat zij een misdrijf. Dit geldt ook voor het aborteren van een kind wanneer de zwangerschap al meer dan twaalf weken gevorderd is. Er is echter een uitzonderingsregel waardoor er bij enkele in de wet vermelde bijzondere omstandigheden wel mag worden overgegaan tot een abortus na twaalf weken zwangerschap. Cijfers omtrent late abortussen die niet onder de uitzonderingsregel vallen zijn er niet.

HOOFDSTUK V: PREVALENTIE IN ENKELE BUURLANDEN

1. INTRO

Vondelingen komen in alle landen in meer of mindere mate voor. Dit hoofdstuk focust op de prevalentie van het vondelingenthema in Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Nederland en Frankrijk. Er worden cijfergegevens aangehaald alsook de gelegaliseerde initiatieven worden uit de doeken gedaan. Dit hoofdstuk is nuttig als vergelijkingspunt voor de huidige Belgische situatie.

2. DUITSLAND

2.1 CIJFERS

In de periode 1999 - 2010 werden er 973 kinderen anoniem afgestaan, waaronder er 278 werden achtergelaten in een vondelingenluik (Bauer, 2015). Volgens een inventarisatie van Terre des Hommes op basis van mediaberichtgeving werden er tussen 2006 en 2014 gemiddeld 11,2 vondelingen per jaar gevonden (van Tiggelen, 2015b).

2.2 INITIATIEVEN

2.2.1 *BABYKLAPPES*

Veel vondelingenschuiven in Europa maar ook ver daarbuiten zijn gebaseerd op de Duitse 'Babyklappe'. De eerste vondelingenschuif is er in 2000 gekomen met als doel neonaticide en andere onveilige manieren van achterlating te voorkomen en in te perken. Initiatiefnemer was SterniPark, een onafhankelijke jongerenwelzijnsorganisatie. Zij vestigde de eerste Babyklappe in Hamburg. Duitsland telt vandaag meer dan negentig vondelingenschuiven. (Bauer, 2015). De hoofdstad Berlijn heeft vijf Babyklappes ter beschikking. Ondanks de vele vondelingenschuiven is een kind te vondeling leggen nog steeds strafbaar in Duitsland. De Duitse politie maakt echter wel een uitzondering voor moeders die hun kind achterlaten op een

veilige plaats. Een moeder die haar kind achterlaat in een Babyklappe zal niet vervolgd worden (“Waarom Duitsland honderd vondelingenschuiven heeft en België één”, 2017).

2.2.2 ANONIEME OVERLEVERING (ANONYMOUS HAND-OVER)

Een initiatief dat reeds voor de Babyklappe bestond was de anonieme overlevering van baby's. De Sozialdienst katholischer Frauen (SkF) maakte het vanaf 1999 mogelijk om baby's bij medewerkers van dit project af te leveren. Deze overdracht gebeurde van persoon tot persoon. Momenteel bieden tweeëntwintig tot zesentwintig faciliteiten nog steeds deze mogelijkheid van de anonieme overlevering (Bauer, 2015).

2.2.3 ANONIEME BEVALLING

De anonieme bevalling wordt in Duitsland sinds 2000 gedoogd. Zo'n 77 tot 104 Duitse ziekenhuizen zouden de mogelijkheid van een anonieme bevalling aanbieden (Bauer, 2015).

2.2.4 DISCRETE BEVALLING

Sinds mei 2014 is de discrete of vertrouwelijke bevalling wettelijk geregeld in Duitsland. Tussen de periode mei 2014 en juli 2017 hebben er reeds 345 vrouwen gebruik gemaakt van deze procedure (“345 Frauen haben in Deutschland vertraulich geboren, 2017).

2.2.5 ADOPTIE

Wanneer een moeder haar kind tijdens haar zwangerschap reeds heeft opgegeven voor adoptie, dan heeft ze na de bevalling nog acht weken bedenktijd om eventueel terug te komen op haar beslissing. Het kind zal tijdens deze bedenktijd verblijven bij een neutraal pleeggezin of bij het bedoelde adoptiegezin indien alle betrokkenen hiermee akkoord zijn. In Duitsland spreekt men van een open en gesloten adoptie. Juridisch gezien zijn er geen grote verschillen tussen deze twee vormen. Bij een open adoptie kunnen er wel ontmoetingen plaatsvinden tussen de biologische ouders en het adoptiegezin, georganiseerd door het adoptiebureau. Ook kunnen er brieven en foto's uitgewisseld worden (Fiom, 2017b).

3. VERENIGD KONINKRIJK

3.1 CIJFERS

Britse cijfers zijn vaak afkomstig van media-rapportages. Jaarlijks worden er ongeveer 16 baby's achtergelaten. Het grootste deel hiervan zijn pasgeborenen, baby's van minder dan één week oud. Maar liefst één op drie van de achtergelaten pasgeboren baby's overleeft het niet. Toch wordt er getwijfeld aan de volledigheid van de rapportage cijfers. Waarschijnlijk is dit slechts het topje van de ijsberg, want deze cijfers liggen zeer laag gezien de grootte van het land (Ferrara et al., 2013).

Cijfers van de Home Office National Crime Statistics en van de Abandoned Children Register tonen een veel lager aantal. Van 1996 tot 2006 waren er gemiddeld genomen iets minder dan 60 vondelingen, wat het jaarlijks gemiddelde op ongeveer 6 vondelingen legt (Mueller & Sherr, 2009).

3.2 INITIATIEVEN

3.2.1 GEEN VONDELINGENLUIK, MOGELIJKHEDEN TOT ANONIEME, GEHEIME OF DISCRETE BEVALLING

Het achterlaten van kinderen is in het Verenigd Koninkrijk nog steeds strafbaar. Om deze reden beslist het land om geen vondelingenluiken te installeren of procedures zoals de anonieme, geheime of discrete bevalling te legaliseren (Ailes, 2013). De officiële instanties vinden dat er genoeg hulp geboden wordt aan vrouwen in nood (Fiom, 2017b).

3.2.2 ADOPTIE

De adoptieprocedure is wel wettelijk geregeld. Beide ouders moeten akkoord zijn om een kind op te geven ter adoptie. Er is echter ook wel adoptie mogelijk in een onvrijwillig kader wanneer de veiligheid van het kind niet gewaarborgd kan worden (GOV.UK, z.d.). Na de bevalling hebben de ouders nog een bedenktijd van zes weken om eventueel terug te keren op hun beslissing. In deze tussenperiode zal het kind bij een neutraal pleeggezin of bij het bedoelde adoptiegezin verblijven na goedkeuring van de biologische ouders. De biologische ouders

kunnen nadat de adoptieprocedure is afgerond nog contact houden met het kind via brieven, foto's of ontmoetingen indien alle partijen hier mee instemmen (Fiom, 2017b).

4. NEDERLAND

4.1 CIJFERS

Volgens een Nederlands onderzoek naar naoorlogse vondelingen zijn er sinds 1946 tot november 2015 115 kinderen te vondeling gelegd. In 53 gevallen ging het over jongetjes, 40 keer ging het over meisjes en bij 22 vondelingen is het geslacht niet bekend. Gemiddeld genomen werden er dus in deze naoorlogse periode jaarlijks 1,6 kinderen te vondeling gelegd. Deze cijfers zijn waarschijnlijk een onderschatting van het werkelijke aantal, niet alle kinderen worden gevonden en de media bericht niet over alle vondelingen. In de helft van de gevallen is het te vondeling gelegde kind pasgeboren, wat wil zeggen dat het kind binnen de 48 uur na de vermoedelijke geboorte wordt gevonden. In ruim 85% van de gevallen is de vondeling jonger dan één jaar. Hierbij zitten ook de kinderen waarvan de leeftijd ongekend is maar door de beschrijving van de media is het aannemelijk dat zij ook onder deze categorie vallen. De meeste vondelingen worden gevonden in het westelijke deel van Nederland, waar zich ook de drie grootste steden bevinden (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag) (van Tiggelen, 2015b).

Volgens Stichting Beschermd Wieg, een organisatie die zwangere vrouwen in nood bijstaat, worden er jaarlijks ongeveer 1 tot 2 levende en 4 dode vondelingen gevonden. Volgens deskundigen is er echter nog sprake van een dark number en zijn deze cijfers een onderschatting van de reële omvang (Beschermd Wieg, z.d.).

4.2 INITIATIEVEN

4.2.1 VONDELINGENKAMERS

In Nederland heeft men geen vondelingenluiken maar beschikt men over vondelingenkamers. Wettelijk gezien zijn vondelingenkamers niet toegestaan in Nederland maar wordt het wel

gedoogd (Fiom, 2017a). Het initiatief om een vondelingenkamer op te richten kwam er in 2012 van Barbara Muller maar het was wel wachten tot 2 september 2014 vooraleer de eerste vondelingenkamer effectief zijn deuren opende (van Tiggelen, 2015b). Het oorspronkelijke plan was om de vondelingenkamers een onderdeel te laten worden van de Babyhuizen. Het Babyhuis is een kleinschalige organisatie waar Babyhuisouders continu zorg dragen voor geplaatste kinderen tot de leeftijd van twee jaar. Uiteindelijk zijn de vondelingenkamers en de Babyhuizen apart opgericht omdat men niet wilde dat het Babyhuis betrokken zou raken bij een eventuele vervolging van de vondelingenkamers aangezien het te vondeling leggen van kinderen nog steeds strafbaar is in Nederland (Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, 2014).

De vondelingenkamers zijn onderdeel van Stichting Beschermd Wieg, een organisatie die zwangere vrouwen hulp biedt bij hun vragen en onzekerheden omtrent hun zwangerschap, de bevalling of die situatie die zal ontstaan als zij bevallen zijn. De focus van Stichting Beschermd Wieg ligt vooral op zwangere vrouwen die niet terecht kunnen of durven bij de reguliere hulpverlening. Zwangere vrouwen die met vragen zitten, kunnen 24 op 24 contact opnemen met de organisatie via sms, whatsapp, live chat en telefoon. Vrijwilligers van de organisatie voeren ook persoonlijke gesprekken met de vrouwen, bezoeken hen thuis, leggen contacten met medische specialisten en begeleiden de vrouwen naar een ziekenhuis of gynaecoloog voor onderzoek en controle. Ook biedt de organisatie psychische en medische zorg wanneer een vrouw beslist om toch haar kind bij te houden. De focus van Stichting Beschermd Wieg ligt primair op het bieden van preventieve hulp. De vondelingenkamers zijn opgericht om te voorkomen dat een baby op een onverantwoorde plek wordt achtergelaten of wordt gedood (Beschermd Wieg, z.d.).

De eerste vondelingenkamer opende op 2 september 2014 zijn deuren in Papendrecht. In november 2014 werd een tweede kamer opgericht in Groningen. In 2015 volgden er nog twee:

in april te Oudenbosch en in juni te Middelburg. In mei 2016 opende het Isala Ziekenhuis te Zwolle als eerste ziekenhuis een vondelingenkamer. Het tweede ziekenhuis dat dit deed was het Juliana Kinderziekenhuis in Den Haag in december 2016. In tussentijd was er in oktober 2016 nog een vondelingenkamer opgericht te Hoogvliet (Beschermd Wieg, z.d.). De laatste vondelingenkamer opende te Goes, in het Admiraal de Ruyter Ziekenhuis. Dit brengt de teller van het aantal vondelingenkamers in Nederland op acht. Omdat in enkele grote steden nog geen vondelingenkamer is, ontwikkelde de organisatie een mobiele Stichting Beschermd Wieg kamer. Als een vrouw haar kind niet wenst en ze zelf in de onmogelijkheid verkeert om naar een vondelingenkamer te gaan, dan zal een mobiele hulpeenheid zich naar de vrouw begeven (Stichting Beschermd Wieg, z.d.). Volgens cijfers van de organisatie zelf is er eenmaal gebruik gemaakt van de vondelingenkamers, namelijk de vondelingenkamer te Groningen. Een tweede kindje dat in handen kwam van de Stichting Beschermd Wieg werd overgedragen aan een ziekenhuis te Brabant (Beschermd Wieg, z.d.).

Hoe werkt zo'n vondelingenkamer precies? Een moeder komt in een kamertje terecht waar er zich een bedje bevindt en een stoel. Zo krijgt de moeder nog rustig de kans om afscheid te nemen indien zij dit wenst. In deze kamer is er ook een knop waar de moeder op kan drukken wanneer zij nog een gesprek wil hebben met een medewerker van de Stichting Beschermd Wieg. Dit kan allemaal op een anonieme manier verlopen. De moeder kan een envelop meenemen met informatie over de noodzaak van medische hulp met bijhorende adressen die de vrouw in alle anonimiteit willen behandelen. In de envelop zit ook een puzzelstukje zodat de moeder haar band met het kind kan bewijzen indien zij terug wenst te komen op haar beslissing. Moeders kunnen binnen de zes maanden herenigd worden met haar kind. Wat uniek is aan de Nederlandse vondelingenkamers is dat iedereen er voor kan kiezen zo'n kamer op te richten. Aan enkele vereisten moet wel voldaan zijn namelijk:

- Je wilt belangeloos ruimte beschikbaar stellen van minimaal 2 bij 1 meter die toegankelijk is vanaf straat met een aparte toegang*
- Je hebt grote affiniteit met de doelgroep*
- Je bent in staat een moeder in nood, die in contact treedt in de kamer via de intercom, liefdevol en professioneel te woord te staan*
- Je bent bereid te werken vanuit de veiligheidsprotocollen van Stichting Beschermde Wieg*
- Mogelijkheid vanuit je eigen netwerk 24 uur achterwacht te realiseren*
- Gedeeltelijke) sponsoring van de initiëringskosten vanuit eigen netwerk (inrichting kamer en gedeeltelijk kosten beveiliging (Stichting Beschermde Wieg, z.d.)'*

4.2.2 GEHEIM BEVALLEN

De geheime bevalling is in Nederland geregeld via het afstandsprotocol. Dit protocol wordt gezien als een inspanningsverplichting die partijen aangaan als een vrouw argumenteert dat er behoefte is aan geheimhouding (de Jong-de Kruijf, 2013). De moeders worden tijdens deze procedure medisch en psychosociaal ondersteund. Wanneer een vrouw onder geheimhouding is bevallen, kan ze haar kind laten plaatsen in een pleeggezin of kan ze hem opgeven voor adoptie. Ze heeft nog drie maanden de tijd om een beslissing te maken en eventueel toch haar kind terug te krijgen. In tussentijd zal haar kind bij een pleeggezin verblijven (Fiom, 2017a).

In 2016 bevielen negentien vrouwen onder de wettelijk geregelde geheimhouding. Vijf van de negentien vrouwen kwamen op hun beslissing terug (Fiom, 2017a). Jaarlijks kan men ongeveer spreken van twintig bevallingen onder geheimhouding (de Jong-de Kruijf, 2013).

4.2.3 ADOPTIE

Net zoals in België is er in Nederland sprake van interlandelijke en binnenlandse adoptie enerzijds en een gesloten en open adoptie anderzijds. Binnenlandse adoptie komt de laatste jaren niet veel meer voor, gemiddeld vijftien kinderen per jaar worden in Nederland ter adoptie afgestaan (Stichting Adoptievoorzieningen, z.d.). Wanneer een vrouw bevalt en haar kind afstaat ter adoptie, dan heeft ze nog drie maanden bedenktijd om terug te keren op haar beslissing. Tijdens deze periode zal het kind bij een neutraal pleeggezin verblijven. Wanneer de adoptie rond is en het gaat over een open adoptie, dan is er de mogelijkheid tot uitwisselen van foto's, brieven en eventueel persoonlijke contactmomenten. Ouders die hun kind ter adoptie hebben afgestaan ondergaan minstens één nazorggesprek (Fiom, 2017b).

5. FRANKRIJK

5.1 CIJFERS

Jaarlijks worden er ongeveer 10 vondelingen achtergelaten in Frankrijk. Dit gebeurt op een andere plaats dan een vondelingenluik want hierover beschikt men in Frankrijk niet. De anonieme bevalling is wettelijk geregeld dus acht de staat andere initiatieven overbodig (Fiom, 2017b).

5.2 INITIATIEVEN

5.2.1 ANONIEME BEVALLING

De anonieme bevalling is wettelijk geregeld door de komst van de wet van 2 september 1941. Deze wet zorgt ervoor dat vrouwen kunnen bevallen in een ziekenhuis zonder hun identiteit op te geven. Bovendien is deze procedure kosteloos. Deze wet werd 'accouchement sous X' genoemd (Seth, 2012). 'Accouchement sous X' of 'bevallen onder de naam X' kwam van de X die men zette op de plaats waar normaal de naam van de moeder vermeld wordt op het geboortecertificaat. De kinderen worden ook X-kinderen genoemd (Villeneuve-Gokalp, 2011). De wet is er gekomen tijdens Wereldoorlog II met als doel de familie van het kind of het kind

zelf te beschermen. In vele gevallen waren deze kinderen product van incest of verkrachting of waren ze het kind van een bekende crimineel. Door de invoering van deze wet wilde de staat wraakacties voorkomen (Seth, 2012). Het Franse systeem van de anonieme bevalling is zwaar onder druk gekomen door protest van de X-kinderen. Zij kwamen in opstand omdat ze het onaanvaardbaar vonden dat ze in de onmogelijkheid waren om hun biologische ouders op te sporen. Om toe te komen aan de grote kritiek van anonieme afstand werd de procedure van de anonieme bevalling in 2002 bijgestuurd (Fiom, 2017a). Presidentkandidate Ségolène Royal nodigde in 2002 zogenaamde 'accouchement sous X - moeders' uit om informatie achter te laten voor hun afgestane kind. Dit kon informatie zijn over zichzelf, maar ook over de familie of over het kind zelf. De informatie werd verzameld in een envelop en bijgehouden door het Comité National pour l'Accès aux Origines Personnelles (CNAOP). Het kind kan inzage krijgen in deze envelop. Contact tussen moeder en kind is enkel mogelijk als beide partijen hiermee instemmen. CNAOP vormt de sleutelfiguur tussen beide partijen (Seth, 2012). Volgens Mueller & Sherr (2009) vormt de 'accouchement sous X-wet' één van de best uitgewerkte legale initiatieven om het achterlaten van kinderen in te perken.

Jaarlijks bevallen er ongeveer 600 tot 700 vrouwen via de procedure van de anonieme bevalling (Villeneuve-Gokalp, 2011).

5.2.2 ADOPTIE

In Frankrijk maakt men een onderscheid tussen twee soorten adoptie: de volledige en de eenvoudige adoptie. Bij de volledige adoptie zal de afstammingslink met de biologische familie verbroken worden en zal er enkel nog maar een afstammingslink zijn met de adoptiefamilie (Adoption.gouv.fr, z.d.). Deze adoptievorm werd in 1966 ingevoerd om het voor biologische ouders moeilijker te maken om direct hun kind terug te krijgen wanneer zij dit wensten (Bonnet, 1993). Bij de eenvoudige adoptie zullen beide afstammingslinken naast elkaar bestaan (Adoption.gouv.fr, z.d.). Bij een volledige adoptie zal er op geen enkele manier contact zijn

tussen de biologische ouders en het kind. Bij een eenvoudige adoptie bestaat deze mogelijkheid wel. De moeder heeft na haar bevalling nog twee maanden de tijd om terug te komen op haar beslissing. Het kind zal ondertussen bij een pleeggezin verblijven (Fiom, 2017b).

6. CONCLUSIE

Als we de prevalentie cijfers vergelijken van enkele buurlanden van België, dan zien we dat het Verenigd Koninkrijk koploper is met jaarlijks ongeveer 16 vondelingen. Duitsland volgt met gemiddeld 11,2 vondelingen per jaar, Frankrijk is derde met jaarlijks 10 vondelingen en Nederland is de waarschijnlijke hekkensluis, over deze cijfers bestaat er enige twijfel, met jaarlijks 1 tot 6 vondelingen. Deze cijfers moeten echter wel in perspectief geplaatst worden door te kijken welke initiatieven geïnstalleerd zijn. Adoptie is in al deze landen wettelijk geregeld.

Duitsland is bijvoorbeeld het land bij uitstek van de vondelingenluiken, er zijn er ongeveer honderd. Initiatieven zoals anonieme bevalling, anonieme overlevering en discrete bevalling zijn er alsook geregeld. In het Verenigd Koninkrijk zijn er echter geen vondelingenluiken en is anonieme, discrete of geheime bevalling niet mogelijk. De enige legale manier om afstand te doen van een kind is het opgeven voor adoptie. In Nederland daarentegen heeft men naast de mogelijkheid tot de geheime bevalling ook vondelingenkamers. In plaats van enkel een luik waar een moeder haar baby kan achterlaten, voorziet een vondelingenkamer ook de mogelijkheid om rustig tot adem te komen in een aparte ruimte. Er is ook een mogelijkheid om nog een gesprek te hebben met een vrijwilliger vooraleer de moeder haar kind achterlaat. In heel Nederland zijn er acht vondelingenkamers plus een mobiele eenheid die zich verplaatst op verzoek van een moeder. Sinds de oprichting van de eerste vondelingenkamer in 2014 is er eenmaal gebruik van gemaakt. In Frankrijk ten slotte is het sinds 1941 voor vrouwen mogelijk om anoniem te bevallen door de invoering van de ‘accouchement sous X-wet’. Deze wet werd

echter in 2002 aangepast na de hevige opstand van de zogenaamde X-kinderen. Jaarlijks zouden er ongeveer zes- tot zevenhonderd Franse vrouwen bevallen onder anonimiteit.

HOOFDSTUK VI: PROFIEL MOEDER ONGEWENSTE ZWANGERSCHAP

1. INTRO

Een profiel schetsen van een moeder die haar kind te vondeling legt is zeer moeilijk. Om de anonimiteit van de vrouw te waarborgen wordt er niet gecommuniceerd over haar persoon. Verschillende landen deden wel reeds onderzoek naar het profiel van de moeder die op een legale of illegale manier beslist haar kind niet zelf op te voeden. De resultaten van verschillende onderzoeken zullen worden samengevat: een Amerikaans onderzoek naar het profiel van de moeder die haar kind achterlaat (Bradley, 2003), een Duitse survey bij moeders die op een legale manier met hun ongewenste zwangerschap omgingen (Blazek & Prokeinova, 2017; Blazek, 2015), een Brits onderzoek naar vondelingen tussen 1998 en 2005 (Sherr, Mueller & Fox, 2009), een Slovaaks onderzoek naar ongewenste zwangerschappen (Blazek & Prokeinova, 2017; Blazek, 2015) en een Frans onderzoek bij moeders die hun kind lieten adopteren vlak na de geboorte (Bonnet, 1993). De vraag naar het profiel van moeders die hun kind te vondeling leggen werd ook gesteld tijdens het interview aan Katrin Beyer, Goedele Sprengers en Veerle Hoenaert. Hun antwoorden worden alsook verweven in dit hoofdstuk.

Ondanks dat het over een samenloop van omstandigheden gaat, wordt als hoofdreden om een kind niet zelf op te voeden vaak aangegeven dat de moeder alleenstaand is en zich alleen voelt, ze geen steun krijgt van haar sociale omgeving en ze zich in een crisissituatie bevindt. Mogelijks is deze crisissituatie een psychosociale situatie. Een vrouw die overgaat tot deze beslissing heeft vaak te kampen met verschillende problemen inzake haar woonst, een beperkt inkomen, stress, gebrekkige toekomstperspectieven... In een toestand van hulpeloosheid kiest zij ervoor om haar kind niet zelf op te voeden (Blazek & Prokeinova, 2017).

2. LEEFTIJD

Een Amerikaans onderzoek naar het profiel van de moeder die haar kind achterlaat, geeft aan dat deze vrouwen regelmatig een jonge leeftijd hebben. Ze trachten hun zwangerschap te verbergen en dus zien sommigen geen andere mogelijkheid dan na de bevalling hun kind achter te laten. Het is daarom belangrijk dat er via preventieve educatieve programma's informatie wordt meegegeven over seksualiteit en gezondheid aan jongvolwassen meisjes (Bradley, 2003). Een meer algemeen Slovaaks onderzoek naar zwangere vrouwen die de zwangerschap als ongewenst beschouwen, haalt aan dat de leeftijd van de vrouw tijdens haar eerste zwangerschap belangrijk is. Wanneer ze nog zeer jong is, zal ze angstig zijn voor de reactie van haar ouders, familie en vrienden. Ze voelt zich nog niet klaar om moeder te worden en is dan ook bang voor het moederschap (Blazek & Prokeinoва, 2017). Uit de Duitse survey bleek dat een kwart van de honderdvijf deelnemende vrouwen zichzelf te jong vond om reeds moeder te worden en daarom besliste op een legale manier afstand te doen van hun kind (Blazek, 2015). De Franse studie over vrouwen die hun kind opgaven voor adoptie gaf aan dat veertien van de tweeëntwintig deelnemende vrouwen jonger waren dan vijfentwintig jaar. Drie van hen waren nog minderjarig (Bonnet, 1993).

Volgens Katrin Beyer zijn de vrouwen die hun kinderen te vondeling leggen niet piepjong maar varieert hun leeftijd tussen de twintig en dertig jaar. Deze vaststelling deed zij samen met collega's uit Duitsland.

“Ik heb dat een paar keer afgetoetst met bijvoorbeeld Duitsland waar je veel luijkes en veel kindjes hebt. Wij hebben het gevoel dat het vrouwen zijn tussen de 20 en de 30. Ja tussen de 20 en de 30.” – Katrin Beyer

3. ECONOMISCHE SITUATIE

Uit het Duitse onderzoek naar het profiel van de vrouw die op een legale manier omgaat met haar ongewenste zwangerschap bleek dat 61% van de honderdvijf deelnemende vrouwen aangaf dat ze niet in een goede financiële situatie verkeerde. Economisch gezien stonden ze niet sterk en ze waren dan ook bang dat ze hun kind niet alles konden geven wat het nodig zou hebben. Iets minder dan 40% van de vrouwen dacht ook dat het krijgen van een kind de kans op ontslag op het werk of op het stoppen met school verhoogde (Blazek, 2015). Een slechte financiële situatie kan verschillende zaken als gevolg hebben zoals bijvoorbeeld een slechte huishouding en stress. Deze zaken worden vaak als hoofdredenen gezien om een kind achter te laten (Blazek & Prokeinova, 2017).

4. RELATIES

Hetzelfde Duitse onderzoek geeft aan dat ongeveer de helft (46%) van de honderdvijf deelnemende vrouwen geen vaste relatie had tijdens de zwangerschap. 73% geeft aan dat ze bang waren voor de reactie van hun partner, familie of vrienden. Iets meer dan één derde van de vrouwen (38%) bleek niet gelukkig te zijn in de huidige relatie. Iets minder dan één derde van de vrouwen (33%) wist van hun partner dat hij geen kinderen (meer) wenste. Slechts 39% van de deelnemende vrouwen bracht de vader van het kind in kennis over de beslissing die ze gingen nemen om haar kind af te staan (Blazek & Prokeinova, 2017). Het Slovaaks onderzoek geeft aandacht aan extra-maritale zwangerschappen. Wanneer een vrouw zwanger is van een andere man dan haar partner, dit kan een minnaar zijn of een verkrachter, dan kan de zwangerschap als ongewenst bestempeld worden (Blazek, 2015). Vier van de tweeëntwintig vrouwen die deelnamen aan het Franse onderzoek omtrent adoptie waren verkracht en bijgevolg zwanger geworden (Bonnet, 1993).

5. SOCIALE OMGEVING

Zoals reeds aangegeven is beperkte steun van de sociale omgeving één van de hoofdredenen waarom een vrouw er voor kiest om haar kind niet zelf op te voeden. 73% van de deelnemende vrouwen aan de Duitse survey gaf aan dat ze bang waren voor de reactie van partner, familie of vrienden op hun zwangerschap (Blazek & Prokeinova, 2017). Volgens het Slovaaks onderzoek speelde ook de steun van de ouders een rol of de zwangerschap al dan niet gewenst was. Een familie met moeilijkheden, zoals gescheiden ouders of een gezin met sociale of financiële problemen, zal bijgevolg niet veel steun kunnen bieden aan de zwangere vrouw waardoor zij haar zwangerschap niet positief onthaalt (Blazek, 2015). Het Franse onderzoek naar moeders die hun kind opgaven voor adoptie, keek ook naar traumatische gebeurtenissen in het verleden. Dit zou namelijk ook een invloed hebben om er al dan niet voor te kiezen een kind af te staan. De steun van de sociale omgeving en de mogelijkheid om te praten over de situatie waar de vrouw inzit, lijkt voor Katrin Beyer veel belangrijker dan bijvoorbeeld een moeilijke financiële situatie.

“(…) dat niet zo zeer armoede de grote boeman is. Voor mij is het grote geheim de grote boeman. Denken dat je er met niemand over kunt spreken, dus er met niemand over spreken en dan beginnen te liegen om vragen te vermijden.” – Katrin Beyer

6. GESLACHT BABY

Een Brits onderzoek naar vondelingen tussen 1998 en 2005 laat zien dat er meer jongens werden achtergelaten dan meisjes. In 54,8% van de gevallen ging het over een baby van het mannelijke geslacht in vergelijking met 43,5% meisjes (van de overige 1,7% was het geslacht niet gekend). Een sluitende verklaring voor dit verschil is er niet. In het Verenigd Koninkrijk, net zoals in andere Europese landen, is er geen culturele reden om kinderen van het ene geslacht meer achter te laten dan van het andere. Een mogelijke verklaring, dat past binnen de biologische aanleg, is

dat moeders een voorkeur kunnen hebben voor meisjes en dus meer beschermend met hen zullen omgaan (Sherr, Mueller & Fox, 2009).

Katrin Beyer schrijft deze resultaten toe aan toeval en gelooft niet dat het geslacht van een baby een doorslaggevende factor kan zijn om over te gaan tot het te vondeling leggen.

“Ik denk dat het over een probleemzwangerschap gaat en dan is dat gelijk of het een jongen of een meisje is. Ik denk niet dat men het wel zou houden als het een meisje is. Dus ik twijfel eraan.” – Katrin Beyer

Dezelfde vraag werd aan de andere respondenten gesteld: hebben zij een verklaring voor deze onderzoeksresultaten. Zij konden hier geen antwoord op bieden.

“(…) Daar heb ik echt geen enkele verklaring voor. Ik vraag mij ook af of daar een verklaring voor is... Ik denk ja misschien zijn er mama's die liever meisjes hebben en dat ze dan een jongen hebben. Ik weet het niet, ik weet het niet.” – Veerle Hoenaert

(…) die dan misschien liever een meisje hadden maar ik denk niet dat dat dan uiteindelijk maakt dat je een kind in de schuif legt. Ja procentueel gezien is de kans op een jongen ook wel groter, 55% kans op een jongen, misschien dat het daarmee te maken... Nee, daar kan ik echt geen antwoord op geven. – Goedele Sprengers

7. CONCLUSIE

Er liggen verschillende verklaringen aan de basis van een ongewenste zwangerschap. Sommige vrouwen vinden zich te jong, verkeren in een slechte financiële situatie, hebben geen vaste relatie of voelen zich niet gesteund door hun omgeving. Ze bevinden zich in een ongunstige situatie om een kind op te voeden. Waarom een vrouw net overgaat tot het te vondeling leggen van een kind is onduidelijk, hier ontbreekt onderzoek naar. Volgens Katrin Beyer van het Antwerpse vondelingenluik is het grote geheim belangrijk. Deze vrouwen durven hun

zwangerschap door welke reden ook niet te delen met de omgeving. Een kind te vondeling leggen gebeurt anoniem en bijgevolg komt niemand van haar dichte omgeving te weten dat ze ooit een kind heeft gekregen.

Een Brits onderzoek naar vondelingen tussen 1998 tot 2005 geeft ten slotte aan dat het vaak jongentjes zijn die te vondeling worden gelegd. Verklaringen voor deze vaststelling zijn alsook moeilijk te vinden. Het onderzoek zelf geeft aan dat dit mogelijks komt doordat er met meisjes meer beschermend wordt omgegaan. De drie geïnterviewde respondenten hebben hier echter geen verklaring voor en schrijven dit toe aan puur toeval.

HOOFDSTUK VII: HUIDIGE SITUATIE IN BELGIË

1. INTRO

De corpus van deze thesis gaat over de huidige vondelingensituatie in België. Als eerste wordt er ingegaan op de vraag hoe groot de vondelingenproblematiek in ons land is. Vervolgens worden de verschillende systemen uit de doeken gedaan die in België georganiseerd worden om ongewenste kinderen op te vangen. De eerste mogelijkheid waar dieper wordt op ingegaan is het vondelingenluik: hoe en door wie is dit opgericht, hoe werkt het vondelingenluik, welke actoren worden er betrokken en er wordt een overzicht gegeven op basis van mediaberichtgeving van de kinderen die reeds in het vondelingenluik zijn achtergelaten. Vervolgens zal er dieper worden ingegaan op de verschillende wetsvoorstellen tot discrete bevalling. Daaropvolgend wordt er aandacht gegeven aan kinderen die elders in Antwerpen te vondeling worden gelegd. Hoe verloopt deze procedure? Vervolgens wordt een overzicht gegeven op basis van onderzoek via mediabronnen naar kinderen die op een onveilige plaats zijn achtergelaten. Het daaropvolgende deel focust op de tussenkomst van het Antwerps parket. Een kind te vondeling leggen is een misdrijf maar hoe gaat het openbaar ministerie hier mee om? Ook wordt er aandacht geschonken aan de registratie van vondelingen, of het gebrek hier aan, en de communicatie naar de pers toe. Door gebrek aan enig onderzoek naar vondelingen in ons land is dit deel voornamelijk opgesteld aan de hand van onderzoek van mediabronnen aangevuld met informatie afkomstig van de deskundigen-interviews. Enige kritische ingesteldheid is dan ook noodzakelijk bij het doornemen van dit hoofdstuk.

2. CIJFERS

Door het gebrek aan officiële cijfers in ons land is het zeer moeilijk om een betrouwbaar beeld te schetsen over de prevalentie van de vondelingenproblematiek. We moeten ons baseren op artikels afkomstig van mediabronnen waardoor de betrouwbaarheid niet altijd even groot is. De

VZW Moeders voor Moeders communiceert wel over het aantal kinderen achtergelaten in hun vondelingenluik te Borgerhout: dit zijn er sinds zijn oprichting in 2000 tot eind 2017 dertien (Terry, 2017). Volgens een artikel in Het Laatste Nieuws (“Vondelingenluik bestaat tien jaar”, 2010) zijn er tussen 2000 en 2010 dertien baby’s achtergelaten op een andere plaats dan het vondelingenluik. Cijfers van Fiom (2017b) halen andere cijfers aan. Volgens hen zijn er in ons land van 2004 tot en met juni 2017 slechts zes kinderen te vondeling gelegd op een andere plaats dan het vondelingenluik. Een duidelijk beeld is dan ook moeilijk te schetsen.

3. WELKE SYSTEMEN ZIJN VOORHANDEN OM ONVEILIGE ACHTERLATING TE VOORKOMEN?

3.1 HET VONDELINGENLUIK

3.1.1 OPRICHTING DOOR DE VZW MOEDERS VOOR MOEDERS

De VZW Moeders voor Moeders is een vereniging bestaande uit uitsluitend vrijwilligers die sinds 1992 bestaat maar pas officieel werd op 8 juni 1994. Momenteel zijn er 160 vrijwilligers actief. Hun focus ligt op de zorg van de armste lagen van de samenleving, meer specifiek op ouders met kinderen tot twaalf jaar die het moeilijk hebben om te volgen in de maatschappij. Alleenstaande vaders zijn ook welkom. Moeders voor Moeders organiseert allerhande initiatieven zoals het uitdelen van voedselpakketten, het verdelen van kinderkleding alsook het runnen van resto-bébé. De allerkleinsten krijgen hier tweewekelijks een warm bad en een warme maaltijd (VZW Moeders voor Moeders, 2009).

In 2000 richtte Moeders voor Moeders het eerste, en voorlopig ook enige, vondelingenluik op in België zonder dat enige actor hier op voorhand op de hoogte van was. De initiatiefnemers zijn Monique Verdickt en Katrin Beyer. Zij hoorden dat in Hamburg een vondelingenluik opende en beslisten diezelfde nacht nog om dit te gaan bekijken en een soortgelijk luik op te richten. Het Belgische vondelingenluik is gelegen in de Helmstraat 93 te Borgerhout,

Antwerpen en is dus gebaseerd op het allereerste Duitse vondelingenluik te Hamburg (K. Beyer, persoonlijke communicatie, 3 mei 2018).

“Die heeft dezelfde nacht haar wagen genomen, die is naar Hamburg gereden die is dat gaan bekijken, die is teruggekomen, heeft mij mee op het paard getild en gezegd ‘wij moeten in België ook een vondelingenluik hebben’. En dan hebben we dat gewoon onder ons getweeën geïnstalleerd. We hebben iemand die ramen maakte onder de arm genomen en een tekening gegeven en gezegd ‘je installeert zoiets’. Iemand die zich met alarmen bezighield heeft dan gezorgd dat er een alarm opzat. Een alarm dat eerst een conciërge verwittigt en als die er niet is dan beginnen er telefoons te gaan.” – Katrin Beyer

Zoals reeds gezegd was geen enkele actor op de hoogte van de plannen van Monique Verdickt en Katrin Beyer. Pas een week voor de opening van het vondelingenluik werd het parket op de hoogte gebracht.

“Dus wij hebben gewoon een week op voorhand naar het parket gebeld en gezegd ‘wij gaan een vondelingenluik openen’, en die hebben heel laconiek geantwoord ‘wij nemen daar nota van’.” – Katrin Beyer

Na de opening van het vondelingenluik barstte echter wel de bom in Antwerpen. Er kwam in het begin enerzijds tegenkanting van politieke actoren en anderzijds tegenkanting van diensten die dachten dat door de oprichting van het vondelingenluik de uitvoering van hun taken verstoord kon worden.

“Ze wisten niet wat we gingen doen, ze wisten niet of we in hun vaarwater gingen zitten. (...) De storm is heel snel gaan liggen dus wij hebben daar heel weinig sponsors aan verloren. We hebben er eigenlijk meer gewonnen.” – Katrin Beyer

Ondanks dat een kind te vondeling leggen strafbaar is, werd het vondelingenluik in Antwerpen aanvaard. Het is niet legaal maar wordt gedoogd.

Het vondelingenluik werd opgericht met als doel radeloze moeders de kans te geven hun kinderen op een anonieme maar veilige manier achter te laten. Het wil als laagdrempelig maar laatste redmiddel gezien worden. Eens achtergelaten in het vondelingenluik, heeft de moeder zes maanden de tijd om terug te komen op haar beslissing (VZW Moeders voor Moeders, 2009).

De VZW Coria trachtte een tweede vondelingenluik te openen in België, namelijk in Evere Brussel, maar dit stootte op te veel tegenkanting. Het vondelingenluik in Antwerpen kreeg in het begin ook tegenkanting maar kon blijven bestaan doordat Moeders voor Moeders een akkoord sloot met het OCMW, de politie en het Antwerpse parket. Hierdoor wordt het Antwerpse vondelingenluik gedoogd. Zo'n akkoord was er niet in Elsene Brussel, waardoor burgemeester Pierre Muylle de politie verwittigde toen het luik opende en het bijgevolg moest sluiten ("Burgemeester stuurt politie naar Brusselse vondelingenschuif", 2017). Burgemeester Muylle is van mening dat een vondelingenluik mensen zou aanzetten tot het plegen van criminaliteit enerzijds. Anderzijds zou een luik overbodig zijn omdat er andere legale mogelijkheden zijn om afstand te doen van een kind zoals bijvoorbeeld adoptie ("Opnieuw drie baby's achtergelaten in vondelingenschuif", 2017).

(...) Dus ja dan moeten ze het maar omarmen he. En het is eigenlijk al na het vierde kindje dat het OCMW, politie, parket ons heeft uitgenodigd om samen rond de tafel te gaan zitten om een protocol op te stellen. En dat was geen protocol van 'we staan achter het vondelingenluik', dat was een protocol 'als er een vondeling is, wat doen we dan?', een werkingsprotocol. – Katrin Beyer

3.1.2 HOE WERKT HET ANTWERPSE VONDELINGENLUIK?

Vaak wordt de term ‘vondelingenschuif’ gebruikt maar het gaat dus wel degelijk over een luik waar een kindje kan worden achtergelaten (VZW Moeders voor Moeders, 2009). Wanneer het luik geopend wordt, zal er een stil alarm afgaan. Regelmatig zijn dit nieuwsgierigen die eens een kijkje willen nemen in het luik maar geen kindje achterlaten. Het alarm bereikt eerst de conciërge maar als deze niet aanwezig is zullen enkele leden van Moeders voor Moeders, waaronder Katrin Beyer, een melding krijgen via de gsm. Binnen het kwartier is er iemand bij het achtergelaten kindje (K. Beyer, persoonlijke communicatie, 3 mei 2018).

Achter het luik bevindt zich een bedje met enkele dekens om het kind warm toe te dekken. In het vondelingenluik ligt er een omslag die de ouder(s) kan meenemen (VZW Moeders voor Moeders, 2009).

*“In die omslag vindt ze een brief waarin we nog eens ons noodnummer herinneren. Waar we ook uitleggen wat er met het kindje gaat gebeuren en ook zeggen we dat zoals bij elke adoptie in Vlaanderen ze zes maanden bedenktijd heeft. Wij sturen, steken daar ook een helft van een postkaart in, die hebben we zomaar willekeurig in twee geknipt. Wij hebben één deel en zij in de omslag het ander deel. Dat is het bewijs, de link met het kindje.” –
Katrin Beyer*

Aan de hand van dat puzzelstukje kan de moeder enerzijds op haar stappen terugkeren of kan ze anderzijds indien ze dit wenst informatie van zichzelf achterlaten. Op deze manier zal het kind toch enige informatie over zijn biologische ouder(s) te weten krijgen. Een puzzelstukje is natuurlijk geen voldoende bewijs maar wel een eerste signaal. Wanneer een ouder het kind terugwenst, zal een DNA-test uitsluitsel moeten brengen. Meldt de biologische ouder zich binnen de zes maanden, dan kunnen kind en ouder herenigd worden. Wanneer de adoptieprocedure echter reeds afgerond is, kan er geen hereniging meer plaatsvinden (“Puzzelstukje kan moeder en kind herenigen”, 2015).

3.1.3 PROCEDURE: WELKE ACTOREN WORDEN VERWITTIGD?

“Dan hebben we daar gelukkig een procedure voor die ook nu na dertien kindjes wordt er elke... Bij elk kindje verfijnen we dat wel. Dus die procedure wordt altijd een beetje aangepast, vooral naar anonimiteit toe.” – Katrin Beyer

Nadat een medewerker van Moeders voor Moeders zich naar het kindje heeft begeven, zal er onmiddellijk een dokter worden verwittigd. De dokter zal het kindje grondig onderzoeken en indien nodig het naar het dichtstbijzijnde ziekenhuis brengen. Als alles in orde blijkt zal het OCMW worden verwittigd want de voorzitter van het OCMW is automatisch de voogd van alle kindjes die op hun grondgebied gevonden worden. Dat maakt dus dat Fons Duchateau, voorzitter van het OCMW Antwerpen, voogd is van de kindjes die in het vondelingenluik worden gelegd. De voorzitter zal de politie verwittigen om de eerste vaststelling te doen die op zijn beurt het parket zal verwittigen. Ten slotte zal het labo ook gecontacteerd worden (VZW Moeders voor Moeders, 2009).

*“En nadien als al die commotie verdwenen is, dan hebben wij het recht kunnen afdwingen om toch 24 uur zelf voor het kind te mogen zorgen. En dat mogen we dan doen, dan kunnen we er eventjes van bekomen en het eventjes bewonderen en afscheid van nemen en dan brengen we het naar de kinderkribbe Good Engels. En dan hebben wij hetgeen wij als onze ‘brief’ hadden genomen voltooid. Het veilig aannemen, veilig doorgeven.”-
Katrin Beyer*

Een medewerker van Moeders voor Moeders neemt de vondeling de eerste nacht zelf mee naar huis. Monique Verdickt, oprichtster van het vondelingenluik, deed dit in de beginjaren. Omdat dit emotioneel te belastend werd voor haar, gebeurt dit momenteel door een ander medewerkster (Castelyns, 2015). Na ongeveer de eerste 24 uur te hebben doorgebracht bij iemand van Moeders voor Moeders zal de voogd, Fons Duchateau, samen met een verantwoordelijke van Moeders voor Moeders het kind overbrengen naar het CKG Good Engels te Berchem (G.

Sprengers, persoonlijke communicatie, 18 mei 2018). De taak van Moeders voor Moeders is bij deze afgerond. Zij staan enkel in voor de aanname en de veilige doorgifte van het kind.

Het gebeurt in sommige gevallen dat Moeders voor Moeders toch in contact staat met de moeder van de vondeling. Deze gesprekken kunnen gebeuren via sms of telefonisch en zijn vertrouwelijk. Om deze vertrouwensband niet te schenden zal de moeder ook nooit beoordeeld worden en zal zij geholpen worden indien ze haar kind terugwenst. Ze zal echter haar identiteit wel moeten prijsgeven dan.

“Ja dat begint dan met haar zo ver te vertrouwen, vertrouwen te winnen, nooit oordelen altijd te zeggen ‘Het is oké als je het achterlaat, we zullen zorgen dat het geadopteerd wordt’ en ‘Het is ook oké om het terug te willen’ maar dat is ons werk niet. Op het moment dat zij zegt ‘Eigenlijk wil ik deel uitmaken van het leven van mijn kind, het terug willen of het zien whatever’, dan moet ze beginnen met zich te identificeren en dan ga ik mee. Dan identificeert ze zich en dan is het ook weer voor ons helemaal gedaan. Dan is zij in de armen van de mensen die haar kunnen helpen.. Dat begint bij de politie en daar wordt zij niet beticht, daar gaan eigenlijk alle deuren open. Er wordt gekeken of zij in staat is om voor dat kind te zorgen. (...) Wij hebben dat echt voor ons eigen de opdracht gegeven van het zo kort mogelijk te houden en zeker niet in het vaarwater van anderen te zitten.” – Katrin Beyer

3.1.4 VAN CKG GOOD ENGELS TOT ADOPTIE

De kindjes die in het Antwerpse vondelingenluik worden achtergelaten, komen in het CKG Good Engels terecht te Berchem, Antwerpen. Elk CKG of Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning focust zich op gezinnen met kinderen tussen nul en twaalf jaar die problemen ervaren met de opvoeding. Meer specifiek biedt het CKG Good Engels mobiele begeleiding aan, een intensievere vorm van de mobiele begeleiding (de zogenaamde

amberbegeleiding), triple-P begeleiding (Positive Parenting Program) en residentiële begeleiding (CKG Good Engels, 2018). Het CKG Good Engels behoort tot Zorgbedrijf Antwerpen, waaronder verschillende hulpverleningsinitiatieven gegroepeerd zijn. Naast vrijwillige hulpaanvragen komen ook kinderen bij CKG's terecht als de jeugdrechtbank een plaatsing van een kind vordert. De residentiële plaatsen in een CKG zijn echter beperkt waardoor vrijwillige aanvragen regelmatig moeten geweigerd worden. Voor een vondeling daarentegen is er altijd plaats (G. Sprengers, persoonlijke communicatie, 18 mei 2018).

“Dat kindje komt terecht bij onze groep van de maantjes. Dat is, vroeger was dat van 0 tot 2 jaar een half, nu is dat van 0 tot 5 jaar. Dus dat is een groepje met 8 kindjes. Vaak is dat boventallig want wij hebben meestal geen plaats dus dan komt dat dan eigenlijk in overtal in dat groepje erbij.” – Goedele Sprengers

De vondeling komt ongeveer 24 uur na zijn vondst terecht bij het CKG Good Engels. Dit gebeurt tegenwoordig in alle discretie, wat vroeger anders was. Toen werd er een persconferentie gegeven nadat het kind werd overgebracht naar het CKG Good Engels. Bij aankomst in het CKG Good Engels zal een pediatr het kind voor een tweede maal onderzoeken alsook zijn gezondheidstoestand nauw opvolgen.

“We hebben ook al paar keer gehad dat dat toch nog naar het ziekenhuis moet omdat dat wat grauw of geel ziet. Dat die toch nog onder de lamp moeten, dus dat gebeurt ook nog al wel eens.” – Goedele Sprengers

De vondeling komt terecht in een leefgroep en zal dus niet apart verzorgd worden. Omdat het echter over een pasgeboren baby gaat, zal de vondeling niet in een slaapzaal overnachten maar wel bij de opvoeder op de kamer. Deze procedure wordt echter bij elke baby toegepast in het kader van wiegedood.

“(...) ongeveer 10 dagen, loopt dat allemaal goed dan contacteer ik eigenlijk de adoptiedienst. De adoptiedienst gaat kijken in zijn bestand wie dat er bovenaan de wachtlijst of toch helemaal bij de eersten vanboven staat. Die ja, met deze specifieke situatie willen omgaan hé met een vondeling.” – Goedele Sprengers

Nadat de vondeling ongeveer tien dagen in het CKG Good Engels heeft verbleven en het kind in volle gezondheid is, zal de adoptiedienst gecontacteerd worden. Een wensgezin zal verwittigd worden en wanneer de voogd zijn toestemming gegeven heeft, kunnen zij de vondeling in Good Engels bezoeken. In eerste instantie zullen zij het statuut van pleeggezin krijgen maar na zes maanden zal een adoptieprocedure gestart worden. De adoptieouders hebben het recht om de voor- en familienaam van het geadopteerde kind te wijzigen wanneer de adoptie rond is (Boone, 2015).

Via een opbouwschema zullen de pleegouders een band trachten te creëren met de vondeling tot zij toestemming krijgen om het kind mee naar huis te krijgen. Zij zullen overdag samen met de begeleiders kunnen instaan voor de alledaagse verzorging en eventueel het kind na enige tijd voor een overnachting mee mogen nemen.

“En dan op het einde is er inderdaad dan al een overnachting bij hun thuis, dan een weekend en dan zo wordt dat altijd eigenlijk stelselmatig opgebouwd. Voor sommigen is dat soms wat frustrerend, zeker ouders die al kinderen hebben en die dan voelen van ja ‘wij weten het al’. Voor anderen zeggen ‘ja voor ons is dat echt een luxe’.” – Goedele Sprengers

Het wensgezin zal de vondeling ongeveer na tien dagen mee naar huis nemen. De beslissing om het kind te laten meegaan wordt genomen door de voogd Fons Duchateau, de begeleiders van het CKG Good Engels hebben enkel een adviserende functie in deze beslissing.

“Bijvoorbeeld dat is ook met die adoptiegezinnen, als die gekozen worden dan zeg ik van kijk je stemt met de voogd af, of dat voor de voogd dat gezin oké is. Dus die beslist daar nog wel over.” – Goedele Sprengers

3.1.5 WELKE KINDEREN ZIJN ER REEDS ACHTERGELATEN IN HET VONDELINGENLUIK?

Zoals eerder vermeld zijn er sinds de oprichting van het vondelingenluik in 2000 reeds dertien kindjes in de handen van Moeders voor Moeders gevallen. Om de anonimiteit van deze kinderen te waarborgen, worden zij in de pers vernoemd onder een schuilnaam en gaan zij in het echte leven door met een andere naam. Het VRT Nieuws (Terry, 2017a) heeft een overzicht gemaakt van twaalf van de achtergelaten kindjes in het vondelingenluik. Aangevuld met andere mediabronnen krijgen we een meer brede en volledige schets van deze kinderen. De betrouwbaarheid van deze mediabronnen moeten wel met een kritisch oog bekeken worden. Niet alle mediabronnen geven identiek hetzelfde verhaal mee. Door het vergelijken van verschillende artikels tracht ik echter een zo correct mogelijk beeld weer te geven.

Het eerste kindje dat terechtkwam bij VZW Moeders voor Moeders was Marie. Dit gebeurde in de zomer van 2004, vier jaar na de oprichting van het vondelingenluik. Op 25 juni 2004 kreeg VZW Moeders voor Moeders een telefoon via de noodlijn van een zwangere Marokkaanse vrouw die thuis aan het bevallen was maar meedeelde dat ze het kind niet wenste. De organisatie stuurde onmiddellijk een dokter ter plaatse die het leven van zowel moeder als kind redde. De mama was kort na de bevalling spoorloos (Terry, 2017a). Monique Verdickt, oprichtster van het vondelingenluik, ontfermde zich gedurende twee jaar over het meisje en liet het bij haar inwonen. Na twee jaar eisten de grootouders, de ouders van Maries biologische ouders, haar op. Monique Verdickt en Marie hebben vandaag de dag geen contact meer (Castelyns, 2015).

Het tweede kindje dat bij Moeders voor Moeders terechtkwam, het eerste kindje dat effectief in het vondelingenluik werd achtergelaten, is Thomas De Kleine. Hij werd op 17 november 2007 aangetroffen in het Antwerpse luik toen hij ongeveer vijf à zes dagen oud was. De moeder

heeft een stempel met de voetafdruk van Thomas gemaakt met de bedoeling om eventueel later contact op te nemen (Terry, 2017a). De moeder vergat echter de afdruk mee te nemen. Vanaf dit voorval heeft men de procedure van het stempelkussen vervangen door die van het puzzelstukje (“Puzzelstukje kan moeder en kind herenigen”, 2015). Thomas was het eerste kindje dat werd achtergelaten in het vondelingenluik, waardoor hij heel wat media-aandacht kreeg. Meteen stelden heel wat ouders zich kandidaat om het jongetje te adopteren. Voordat Thomas begin januari 2008 werd ondergebracht bij een pleeggezin, verbleef hij in Good Engels (“Pleeggezin ontfermt zich voortaan over vondeling Thomas De Kleine”, 2008). Momenteel woont Thomas bij een adoptiegezin (Terry, 2017a).

Op 28 juli 2009 werd Michaël De Kleine in het vondelingenluik gelegd. Het kindje was vermoedelijk twee dagen oud. Hij was gewikkeld in een dekentje. Zijn mama nam het puzzelstukje mee waarmee zij achteraf de band met Michaël kan aantonen (Terry, 2017a). Ook Michaël werd eerst overgebracht naar Good Engels. Het parket startte een zoektocht naar de ouders van Michaël. Als dit zonder succes zou blijven, zou Michaël na zes maanden naar een pleeggezin gaan (“Antwerpse vondeling krijgt naam Michael De Kleine mee”, 2009). Het is niet geweten of Michaël terug herenigd is met zijn biologische ouders of dat hij bij een pleeg- of adoptiegezin verblijft.

In de zomer van 2012 werd een derde kindje, alweer een jongen, achtergelaten in het vondelingenluik: Adriaan De Kleine. Adriaan woog toen 3,3 kg en mat 52 cm (Terry 2017a). Hij was in volle gezondheid. In afwachting van het vinden van een goed pleeggezin, verbleef Adriaan in het kinderhome Good Engels (OCMW Antwerpen, 2012). Het pleeggezin dat Adriaan uiteindelijk opving, besloot om hem te adopteren (Terry, 2017a). Het parket voerde een opsporingsonderzoek uit naar de biologische ouders van Adriaan. Dit werd niet per se gedaan om de ouders te vervolgen, wel om meer te weten te komen over de (erfelijke) achtergrond van het jongetje (OCMW Antwerpen, 2012).

In de zomer van 2012 werd nog een tweede kindje achtergelaten in het vondelingenluik (Terry, 2017a). De moeder kwam echter na twee weken terug op haar stappen en contacteerde telefonisch Moeders voor Moeders. Moeder en kind konden snel terug herenigd worden. Doordat er voor de hereniging tussen moeder en kind nog niet gecommuniceerd was met de media, is het geslacht en de naam van het kindje niet bekend (“Puzzelstukje kan moeder en kind herenigen”, 2015).

Het zesde kindje dat terecht kwam bij Moeder voor Moeders is Pieter De Kleine. Het jongetje werd begin november 2012 omstreeks 17 uur (“Opnieuw baby in vondelingenschuif”, 2012) achtergelaten in het vondelingenluik. Hij woog op dat ogenblik 3,9 kg en mat 52 cm. Hij had geen kleertjes aan maar was wel in een dikke plaid gewikkeld (Terry, 2017a). Pieter was in goede gezondheid bij zijn vondst in het vondelingenluik. Zijn moeder nam het puzzelstukje mee voor eventueel latere identificatie. Het is niet duidelijk of de moeder Pieter achteraf nog kwam ophalen (“Maarten is negende vondeling in vondelingenschuif”, 2016). Moeders voor Moeders communiceerde met de pers dat Pieter een pasgeboren baby was. De moeder wist niet dat ze zwanger was, waardoor ze het kind achterliet bij de organisatie (“Opnieuw baby in vondelingenschuif”, 2012).

Jules is het zesde kindje dat gevonden werd in de vondelingenschuif en het zevende die door Moeders voor Moeders werd opgevangen. Het jongetje werd begin december 2014 door zijn moeder achtergelaten in het vondelingenluik (Terry, 2017a). Hij had enkel een luier aan en was bedekt met het dekentje dat het bedje in het vondelingenluik voorziet. De dokter die Jules onderzocht stelde vast dat hij diezelfde dag geboren was. De manier waarop de navelstreng was doorgeknipt, verraadde dat de moeder zonder medische bijstand was bevallen (“Vondeling Jules verkeert in prima gezondheid”, 2015). Jules’ moeder nam het puzzelstukje mee maar liet niets meer van haar horen. Het jongetje woont ondertussen bij een adoptiegezin (Terry, 2017a). Opvallend is dat het persbericht omtrent de vondst van Jules pas eind februari werd

verspreid. Dit om de moeder niet af te schrikken en haar de kans te geven om op haar beslissing terug te komen. Zoals reeds eerder vermeld is dit niet gebeurd (“Vondeling Jules verkeert in prima gezondheid”, 2015).

Louise-Marie is het achtste kindje dat in april 2015 in handen van Moeders voor Moeders kwam. Het meisje was nog geen dag oud maar verkeerde in optimale gezondheid (Terry, 2017a). Ze woog bij haar geboorte 3 kg. Louise-Maries moeder nam het puzzelstukje mee dat voor latere identificatie kan zorgen (Reyntjens & Hendrickx, 2015). Het was Monique Verdickt, oprichtster van het vondelingenluik, die als eerste ter plaatse was. Ze verklaarde dat het meisje enkel een pamber aan had maar geen kik gaf (Castelijn, 2015). Na de volledige check-up van Louise-Marie kon de arts constateren dat het meisje zonder medische hulp ter wereld was gebracht. Dit kon hij zien aan de manier waarop de navelstreng verzorgd was (Borgerhout.tv, 2014). Louise-Marie werd geadopteerd (Castelijn, 2015).

In de herfst van 2015 werd een blank jongetje teruggevonden in de vondelingenschuif, Maarten. Het nieuws geraakte echter pas in april 2016 bekend, om de moeder zoveel mogelijk tijd te geven om op haar stappen terug te keren zonder dat ze afgeschrikt zou worden door de media-aandacht (“Maarten is negende vondeling in vondelingenschuif”, 2016). Zijn moeder nam echter de omslag met daarin informatie en het puzzelstukje niet mee. Dit wil niet zeggen dat ze niet meer konden herenigd worden (Inke, 2016). Maarten was nog geen 24 uur toen hij in het vondelingenluik werd gelegd. Hij woog toen 2,9 kg (Terry, 2017a). Hij verbleef enkele weken in een kinderkribbe voordat hij geplaatst werd bij een wensgezin. Dit wensgezin kan Maarten na zes maanden adopteren (“Maarten is negende vondeling in vondelingenschuif”, 2016).

Begin april 2017 werd Anna in het vondelingenluik gelegd (Terry, 2017b). Anna’s mama heeft haar identiteit niet achtergelaten (Terry, 2017a). Het nieuws werd enkele weken stilgehouden om de moeder toch nog de kans te geven op haar stappen terug te keren, wat eind april nog niet

gebeurd was. Anna was nog niet lang geboren bij haar vondst maar verkeerde in goede gezondheid. Ze verbleef na haar vondst bij een gastgezin (Van de Perre, 2017).

Na de vondst van Anna in april 2017, zijn er in datzelfde jaar nog drie jongetjes achtergelaten in het vondelingenluik: Theo, Simon en Felix. De drie jongetjes verkeerden in goede gezondheid. Ze verblijven alle drie bij een wensgezin (Terry, 2017a).

Opvallend is dat negen baby's die bij Moeders voor Moeders terechtkwamen jongens zijn. Er werden slechts drie meisjes bij hen achtergelaten en één baby waarvan het geslacht nooit bekend werd gemaakt. Deze resultaten stroken met het Britse onderzoek naar vondelingen tussen 1998 en 2005, dat vondelingen vaker jongens zijn dan meisjes (Sherr, Mueller & Fox, 2005).

3.2 WETSVOORSTELLEN DISCRETE BEVALLING

Er zijn reeds enkele wetsvoorstellen voorgelegd ter invoering van de discrete bevalling als 'humaan alternatief voor vondelingenschuiven en clandestiene bevallingen'. Tot op vandaag de dag is er echter nog geen wetsvoorstel goedgekeurd. De wetsvoorstellen kwamen er omdat veel Belgische zwangere vrouwen naar Frankrijk gaan om anoniem te bevallen wat enkele negatieve consequenties heeft voor moeder en kind. Wanneer een Belgische vrouw er voor kiest om in Frankrijk te bevallen, dan zal het voor het kind moeilijker zijn om zijn afstamming te achterhalen. De psychologische begeleiding na een anonieme bevalling in Frankrijk zal ook moeilijker verlopen doordat de moeder opnieuw naar België zal gaan (de Jong-de Kruijf, 2013).

De wetsvoorstellen zijn uiteenlopend op het vlak van de voorwaarden waaronder het kind de gegevens van de biologische moeder kan opvragen. Eén van de voorstellen wil een vetorecht schenken aan de moeder wanneer zij haar identiteitsgegevens niet wil vrijgeven. Een ander voorstel voorziet een register met twee lijsten. De eerste lijst zou de niet-identificeerbare gegevens bevatten zoals de plaats en het tijdstip van de geboorte, de fysieke kenmerken van de moeder en gegevens over haar medische achtergrond. Het kind zou reeds op minderjarige

leeftijd deze lijst kunnen aanvragen. Een tweede lijst zou de identificeerbare gegevens van de moeder bevatten en zou kunnen opgevraagd worden wanneer het kind meerderjarig is en wanneer de moeder geen verzet aantekent. Bij verzet van de moeder zal een onafhankelijke instantie de belangen van moeder en kind afwegen en tot een oordeel komen om de tweede lijst al dan niet toegankelijk te maken voor het kind. Dit laatste voorstel tracht de belangen van beide partijen te behartigen (Boone, 2015).

Tegenstanders van deze wetsvoorstellen ter invoering van de discrete bevalling zien deze procedure als een wettelijk geregelde mogelijkheid om de ouderlijke verantwoordelijkheid te ontvluchten. De klemtoon ligt hierbij te zeer bij de noden van de zwangere vrouw en te weinig op de belangen van het kind. Zij ijveren dan ook om de focus meer te leggen op een preventieve aanpak van ongewenste zwangerschappen en op ondersteuning van zwangere vrouwen in nood. De uitwerking van een coherent systeem waarbij alle kinderen op een gelijkaardige wijze toegang krijgen tot de afstammingsgegevens is noodzakelijk (Boone, 2015).

De drie respondenten die ik geïnterviewd heb, zijn echter wel voorstander van de discrete bevalling en bij uitbreiding de anonieme bevalling. Desondanks zou de vondelingenschuif niet afgeschaft moeten worden maar zou er geopteerd worden voor het aanbieden van een hele keten van mogelijkheden.

“Ik vind dat wij als eerste land heel de ketting zouden mogen aanbieden want bijvoorbeeld Frankrijk heeft anonieme bevalling, heeft geen vondelingenluik. Men zou moeten een kindje kunnen houden, een kindje ter adoptie afstaan, discreet bevallen, anoniem bevallen, vondelingenluik. En dan nog eens een wet die maakt dat het kindje achterlaten op een veilige plek niet strafbaar is en op een onveilige plek wel strafbaar.”

– Katrin Beyer

“Nu ik denk dat zo dat discreet bevallen en zo, ik vind dat dat wel moet mogelijk gemaakt worden. (...) Ja ik vind dat dat zeker een mogelijkheid moet zijn maar daarnaast vind ik ook dat een vondelingenschuif moet blijven. Er zijn mensen die dat toch niet helemaal vertrouwen in hebben en ja het feit dat dat toch gebruikt wordt voor vondelingenschuif, ik denk dat dat zijn nut dan bewijst.” – Goedele Sprengers

“(...) Ik vind dat dat wel moet kunnen anoniem en discreet bevallen. Dat dit inderdaad voor sommigen moet kunnen en in bepaalde milieus denk ik dat dit inderdaad heel moeilijk is (...) Waar dat mijn bezorgdheid vanuit het parket vooral naar toe gaat is van dat het kind maar veilig is.” – Veerle Hoenaert

Volgens Katrin Beyer biedt de discrete bevalling echter geen toereikende oplossing. Bij de discrete bevalling zullen de gegevens van de moeder worden bijgehouden, wat voor sommige vrouwen echter al een te hoge drempel is om te kiezen voor deze optie. De anonieme bevalling zou volgens haar een betere oplossing zijn. Regelmatig laten moeders spontaan hun gegevens achter, bij een discrete bevalling schrikt deze verplichting hen af (“Moeders voor Moeders pleit voor volledig anoniem bevallen: ‘Discreet bevallen geen oplossing’”, 2017).

“Wel wij vinden dus, wij zijn een voorstander van de anonieme bevalling. Wij weten dat discrete bevalling beter is maar wij zijn voorstander van anonieme bevalling omdat wij weten dat de mama’s die ons gebruiken het woord ‘anoniem’ nodig hebben.”- Katrin Beyer

3.3 ADOPTIE

Zoals eerder vermeld in hoofdstuk III puntje 3.1 is de adoptie in België wettelijk geregeld als beschermingsmaatregel voor kinderen. Kinderen hebben het recht om op te groeien in een gezin. De biologische ouders kiezen zelf of ze voor een volle of een gewone adoptie gaan. Bij een volle adoptie zullen alle banden met het kind verbroken worden. Wanneer ze kiezen voor

een gewone adoptie, dan zal er een mogelijkheid blijven om contact te hebben met hun kind (Belgische Federale Overheidsdiensten, 2017).

Meestal worden deze kinderen vlak na de geboorte afgestaan. Wanneer een moeder haar kind wenst op te geven voor adoptie, dan zal zij begeleid worden door de adoptiedienst. Zij zal geïnformeerd worden over alternatieve mogelijkheden zodat haar beslissing zeker doordacht is. De kans is reëel dat het kind na enkele maanden toch nog terugkeert naar zijn biologische ouders (Kind & Gezin, z.d.). De moeder heeft in Vlaanderen na haar bevalling drie maanden bedenktijd om terug te keren op haar beslissing. Tijdens deze bedenktijd zal het kind ofwel reeds bij het bedoelde adoptiegezin verblijven of bij een tijdelijk pleeggezin (Fiom, 2017b). De wachtlijst voor een binnenlandse adoptie is zeer lang. Jaarlijks worden er ongeveer twintig à dertig kinderen geadopteerd onder deze procedure. Het meest recente cijfer dateert van 2016, in dat jaar werden er drieëntwintig kinderen geadopteerd onder de procedure van de binnenlandse adoptie (Kind & Gezin, z.d.).

4. ONVEILIGE ACHTERLATING

4.1 PROCEDURE

Afhankelijk van waar de vondeling wordt aangetroffen zal het kindje ergens anders terecht komen. De voorzitter van het OCMW van het grondgebied waarop het kind wordt gevonden, zal wel de wettelijke voogd zijn. Kindjes die dus op het Antwerps grondgebied worden gevonden zullen automatisch Fons Duchateau als voogd hebben en zullen vervolgens ook bij CKG Good Engels terecht komen. Zo is Jasper van Essen, het jongentje dat in 2006 werd gevonden in het station van Essen en waar later in dit hoofdstuk aandacht wordt gegeven, ook terechtgekomen bij het CKG Good Engels te Berchem. Deze kindjes worden door de politie naar daar gebracht. Of de voogd hier ook bij aanwezig is, is onduidelijk (G. Sprengers, persoonlijke communicatie, 18 mei 2018).

De procedure die in gang wordt gezet bij de vondst van een baby op Antwerps grondgebied, komt volledig overeen met de kindjes die bij Good Engels terecht komen via het vondelingenluik. Na ongeveer tien dagen zal een wensgezin gecontacteerd worden dat na goedkeuring van Fons Duchateau op bezoek kan komen. Als dit goed verloopt zal de vondeling na ongeveer tien dagen mee naar huis mogen (G. Sprengers, persoonlijke communicatie, 18 mei 2018).

4.2 WELKE KINDEREN ZIJN ONVEILIG ACHTERGELATEN IN ANTWERPEN?

Zoals eerder vermeld zijn de cijfers omtrent onveilige achterlating niet eenduidig. Verschillende mediabronnen spreken elkaar tegen. Aan de hand van verschillende krantenartikelen kunnen er twee verhalen die zich afspeelden in Antwerpen achterhaald worden.

In 2004 werd een baby voor een huisdeur in de Laaglandaan te Merksem te vondeling gelegd (Goossenaerts, 2009). De ene bron zegt dat het kindje in een kartonnen doos zat (Goossenaerts, 2009), de andere bron spreekt van een mandje (Merksem.net, z.d.). De moeder belde aan maar was reeds verdwenen wanneer de bewoners de deur openden. Op hun drempel lag een baby samen met luiers en verzorgingspullen (Merksem.net, z.d.). De ambulanciers die het meisje op 30 augustus 2004 ophaalden, noemden haar Emma (“Maarten is negende vondeling in vondelingenschuif”, 2016). Emma was goed verzorgd maar moest haar eerste weken doorbrengen in het ziekenhuis ten gevolge van een buikgriep (Merksem.net, z.d.). Ze verbleef tijdelijk in het Jan-Palfijnziekenhuis te Merksem dat veel mensen over de vloer kreeg die Emma wilden adopteren (“Tiental aanvragen voor adoptie vondeling Emma”, 2004). Wanneer ze hersteld was, verbleef Emma in Good Engels. Een jaar nadat Emma te vondeling werd gelegd, werd ze geadopteerd (Merksem.net, z.d.).

In november 2006 werd een jongentje in het station van Essen te vondeling gelegd. Hij kreeg achteraf de naam Jasper Van Essen toebedeeld. Zijn familienaam verwijst naar het station waar hij gevonden is, zijn voornaam naar Marc Jaspers, de verantwoordelijke politieagent (“Maarten

is negende vondeling in vondelingenschuif”, 2016). Jasper werd opgenomen in het Klinaziekenhuis te Brasschaat om aan te sterken. Ondanks dat hij in goede gezondheid verkeerde woog hij iets te weinig: 2,5 kg (Vondeling Jasper moet nog beetje aankomen in ziekenhuis, 2006). Nadat Jasper de 3 kg bereikt had, werd hij tijdelijk opgevangen in het kinderhome Good Engels. Na iets meer dan een jaar werd Jasper ondergebracht in een pleeggezin (“Met Jasper, Emma en Marie gaat het prima”, 2007).

Vier jaar nadat Jasper te vondeling werd gelegd, werd zijn biologische moeder gevonden. Het gaat over een Nederlandse vrouw die zich voor de Antwerpse rechtbank moest verantwoorden (“Maarten is negende vondeling in vondelingenschuif”, 2016). Tijdens deze zitting werd het verhaal van de vrouw duidelijk. Ze beviel in de nacht van 25 november alleen in haar woning van haar zoon. Ze wikkelde hem in doeken en verschoonde hem wanneer nodig. Ze had echter geen babyvoeding in huis en was ook niet in de mogelijkheid om borstvoeding te geven. Ze zag geen oplossing voor haar situatie. Op 26 november besliste ze om haar kindje op een plaats achter te laten waarvan ze dacht dat hij snel gevonden zou worden. Ze wikkelde hem in keukenrol, legde hem in een kartonnen doos en bedekte hem met een plastic zak als vorm van isolatie. Ze reed doelloos rond met de wagen, tot over de Belgische grens, om ten slotte het kind achter te laten in het station van Essen. Bij haar arrestatie in 2009 verklaarde ze dat ze niet in de mogelijkheid was om voor haar kind te zorgen. Ze was te laat voor een abortus te plegen en was angstig om hem op te geven voor adoptie. Uiteindelijk besliste de rechter om de vrouw vrij te spreken. De rechtbank sprak van een onweerstaanbare dwang die de vrouw voelde om zich van de baby te ontdoen uit vrees voor de reactie van haar omgeving. Ze heeft volgens de rechtbank nooit de intentie gehad om haar baby kwaad te doen (“Moeder van Jasper Van Essen vrijgesproken”, 2011).

5. TUSSENKOMST PARKET

Volgens artikel 423 van het Strafwetboek is een minderjarig kind achterlaten een misdrijf dat kan worden bestraft met een gevangenisstraf van een maand tot drie jaar en met een geldboete van zesentwintig tot driehonderd euro. De strafmaat loopt nog op wanneer het kind gewond of ziek geraakt of wanneer het overlijdt (Vermeulen, 2016). Als er dus een vondeling wordt gevonden zal het parket altijd verwittigd worden die dan op hun beurt opdrachten aan de politie zal geven, afhankelijk van de gezondheidstoestand van het kind.

“Als het kind dan oké is dan gaat de dienst jeugdbrigade, de dienst jeugd en nazorg die gaat dan verder onderzoek doen. Als het kind in niet zo een goede toestand is of zelfs dood is dan komt het labo en zo ter plaatse. Dan gebeurt er echt wel een grondig onderzoek omdat je dan natuurlijk wel zit met een verdacht overlijden.” – Veerle Hoenaert

Wanneer er een spoor van de biologische moeder is, zal dit verder worden onderzocht in het kader van identificatie.

“(…) wij kunnen dus nog instructies geven aan de politie dat ze bepaalde dingen, dat ze nog dingen nog verder moeten onderzoeken, als er eventuele aanwijzingen zijn in de richting van een moeder bijvoorbeeld camerabeelden waar de moeder duidelijk te zien is of zo, dan kunnen wij nog verder onderzoek naar doen om nog te proberen achterhalen wie dat de moeder is.” – Veerle Hoenaert

Ondanks het strafbare karakter van het achterlaten van een minderjarige worden ouders die hun kind te vondeling leggen niet in alle gevallen vervolgd. Het Antwerps parket maakt een onderscheid tussen vondelingen die achter zijn gelaten in het vondelingenluik en kinderen die elders zijn achtergelaten.

“(…) het achterlaten van een kind in een vondelingenluik heb ik een beetje zoiets van dat is niet achterlaten van een kind in een behoeftige toestand. Als jij een baby'tje achterlaat

in een vuilnisbak of ergens op een wc in een perron, dan vind ik dat wel achterlaten in een behoeftige toestand. Maar bij een vondelingenluik ik bedoel dat is daar voor gemaakt, voor moeders die echt niet meer weten wat ze daarmee moeten doen en er gaat ook direct een alarm van, dat kind wordt direct opgenomen dus in mijn inziens is dat niet achterlaten van een kind in behoeftige toestand. Dus wij zijn ook een beetje de mening toegedaan dat wij dat niet vervolgen.” – Veerle Hoenaert

Katrin Beyer van het Antwerpse vondelingenluik is de mening toegedaan dat een kind op een zichtbare plaats achterlaten ook een vorm van veilige achterlating is. Deze mening wordt echter niet gedeeld met het Antwerps parket.

“Maar dat vinden we dus eigenlijk ook goed he. Dat men een kind gelijk op een stoep legt en men ziet licht schijnen in een huis. Men legt het kindje op, men belt aan en men zit achter een hoekje te kijken van hebben ze het binnen genomen. Ja dat is dan spijtig dat ze niet dat puzzelstukje nog meehebben he. Dat mogelijks die link is... Maar ik bedoel dat is ook een veilige plek he.” – Katrin Beyer

Veerle Hoenaert van het Antwerpse parket is echter wel van de mening toegedaan dat een moeder die haar kind achterlaat geen zware straf moet krijgen. Waarschijnlijk zit deze moeder in zo'n uitzichtloze situatie waardoor aangepaste hulpverlening een betere oplossing zou zijn dan een zware gevangenisstraf.

6. REGISTRATIE EN COMMUNICATIE MET PERS

Privacy en discretie zijn sleuteltermen die zeer hoog gedragen worden in het vondelingenthema.

Alles wordt in het kader van deze twee begrippen gedaan met als doel het kind maar ook zijn omgeving een zo normaal mogelijk leven te gunnen.

België beschikt niet over officiële cijfers omtrent het vondelingenthema. Niet enkel in ons land maar ook in heel wat Europese landen verloopt de registratie van de vondelingen niet optimaal. In Duitsland bijvoorbeeld, het land der uitstekende inzake vondelingenluiken, gebeurt er geen betrouwbare overkoepelende registratie van het aantal vondelingen.

De huidige Europese onderzoeken naar vondelingen zijn vooral theoretisch of kwantitatief van aard en komen vooral uit landen waar initiatieven zoals vondelingenluiken, anonieme bevalling,... reeds gelegaliseerd zijn. Kwalitatief materiaal over de vondelingenpraktijk is beperkt doordat het justitieel opsporingsapparaat de moeder van het achtergelaten kind niet meer altijd actief opspoort. Een andere reden voor de beperkte informatie omtrent het thema is de bescherming van de privacy. Vondelingendossiers worden beschermd vanuit dit oogpunt. Informatie over vondelingen blijft hierdoor vaak beperkt tot aantallen en geslacht (van Tiggelen, 2015a).

Belanghebbenden inzake het vondelingenthema ijveren dan ook voor een betere registratie. Dit vergemakkelijkt niet enkel de onderlinge samenwerking maar maakt het thema ook bekender naar het grote publiek toe. Bovendien zou een duidelijke registratie meer en duidelijker onderzoek naar het thema toelaten. Wetenschappelijk onderzoek naar het vondelingenthema is dan ook schaars.

“Ik vind dat dat zou moeten geregistreerd worden ja. Ik vind het zeker maar alles. Ook degenen die gevonden worden. Hetgeen dat wij weten zijn degenen die we met het nieuws sprokkelen. Er zijn er zeker die niet in het nieuws, en er zijn veel meer die niet gevonden worden he.” – Katrin Beyer

Ook de pers heeft een aandeel in de bekendheid van het fenomeen. Wanneer er gekeken wordt naar de artikels van het begin van het vondelingenluik in vergelijking met recente artikels, dan is de gedetailleerdheid van de informatie veel beperkter geworden. Er staan geen exacte data

meer bij van wanneer het kind gevonden is, welke voorwerpen bij het kind lagen... Volgens de geïnterviewde respondenten is dit een goede zaak naar discretie toe. De VZW Moeders voor Moeders heeft samen met Fons Duchateau beslist om doorheen het jaar geen woord te lossen over een mogelijke nieuwe vondeling in het vondelingenluik. Er wordt slechts twee maal per jaar gecommuniceerd met de pers of er in dat halfjaar een nieuwe vondeling in het luik werd gelegd.

“Maar wanneer in de pers brengen is eigenlijk onbelangrijk. Dus we proberen dat nu zoveel mogelijk te rekken. En daarom zijn we nu, zijn we op een moment beginnen geen data niet meer te zetten bij onze foto’s of bij het persbericht. Dan zijn dat maanden geworden nu zijn dat seizoenen geworden en nu hebben zelf samen in samenspraak met bijvoorbeeld het OCMW gezegd ‘het moet nu gedaan zijn’, er is altijd wel één of andere pers die het toch te weten komt en die vraagt dan die wilt dan wel zwijgen omdat hij dan de scoop mag hebben de moment dat we het vrijgeven en we hebben nu aan iedereen gezegd ‘je mag iets weten, je mag niets weten, het is allemaal gelijk maar wij gaan maar twee keer per jaar tevoorschijn komen met mogelijke kindjes, op de verjaardag van het luik en dan zo in februari/ maart als we onze fiscale attesten geven’. Dan sturen we een nieuwsbrief naar de sponsors en mocht er dan in die laatste zes maanden een kindje zijn geweest, dan wordt dat gemeld. Maar dus het is belangrijk, zeker voor een mama die twijfelt dat die niet hoort ‘de politie doet zijn werk en het parket doet dit’ en dan durf je niet meer...” – Katrin Beyer

Er worden ook geen persconferenties meer gegeven wanneer een kind terecht komt bij het CKG Good Engels, wat volgens de geïnterviewden een goede zaak is.

(...) vroeger is dat echt met persconferentie en zo bij, dat was echt, dat is nu niet meer gelukkig he. Dus dat wordt eigenlijk in, ja zo veel mogelijk (...) in discretie hier, naar hier gebracht. – Goedele Sprengers

Opvallend is ook dat de eerste kindjes die in het luik terecht kwamen de achternaam De Kleine kregen. Dit zorgde echter voor problemen naar privacy toe waardoor dit na enkele malen werd afgeschaft.

“Je kon daar nergens mee naartoe gaan want ja iedereen wist dat dat over dat kindje ging dus dat was een ramp naar de privacy. Dus nu hebben die een gewone naam de kindjes (...) ja die je overal terugvindt.” – Goedele Sprengers

Voor dezelfde reden krijgt de vondeling verschillende namen toebedeeld. De medewerkers van Moeders voor Moeders geven de vondeling een naam die enkel zij gebruiken want zij geven een andere naam aan de pers. Vervolgens wanneer het kind bij een pleeg- of adoptiegezin terecht komt, kunnen zij weer een nieuwe naam aan de vondeling geven. Deze vele naamswijzigingen gebeuren in het kader van anonimiteit en privacy.

“(...) zetten dus dan geven wij dat op het moment van de bekendmaking... (...) weer volledig een andere naam. Dat wordt voor onszelf heel schizofreen want wij, in ons hart houden wij die eerste naam maar aan de foto hangt er een andere naam dus maar ja dat is gewoon het resultaat van het rekken.” – Katrin Beyer

7. CONCLUSIE

De grootte van de vondelingenproblematiek in België is moeilijk in te schatten door het gebrek aan officiële cijfers. Over het aantal kinderen in het vondelingenluik is er eensgezindheid: dertien sinds zijn oprichting in 2000. Duidelijke cijfergegevens over kinderen die elders zijn achtergelaten zijn er niet.

Het vondelingenluik is, naast de adoptie, de enige mogelijkheid om op een veilige manier afstand te doen van een kind. Moeders voor Moeders, een vrijwilligersorganisatie te Antwerpen die hulp biedt aan de armere mensen in de samenleving, richtte het enige luik in België op in

2000 naar Hamburgs voorbeeld. Sinds zijn oprichting werd er reeds twaalf maal gebruik gemaakt van het luik, eenmaal kwam een baby op een andere wijze bij de organisatie terecht. Moeders voor Moeders staat in nauwe samenwerking met andere actoren: de politie, het parket, het OCMW en Good Engels.. Als het luik wordt geopend, zal er een alarm afgaan waardoor er binnen het kwartier iemand van Moeders voor Moeders bij het kind is. Vervolgens wordt een arts verwittigd die een eerste check-up bij het kind zal doen. Daarna zal de voorzitter van het OCMW Antwerpen worden gecontacteerd, momenteel is dit Fons Duchateau, doordat het hoofd van het OCMW automatisch wettelijke voogd is van kindjes die op hun grondgebied worden gevonden. Hij zal vervolgens de politie verwittigen, die op hun beurt het parket inlichten. De vondeling wordt binnen de 24 uur overgebracht naar het CKG Good Engels waar hij zal verblijven in de leefgroep van de maantjes, bij kinderen tussen nul en vijf jaar oud. Na tien dagen zal de adoptiedienst gecontacteerd worden waarna een wensgezin de baby kan komen bezoeken. Als alles goed verloopt zal de vondeling tien dagen later met het wensgezin mee naar huis mogen. De procedure als een kindje elders in Antwerpen wordt gevonden, is sterk gelijkend op de procedure van het vondelingenluik. De politie en het parket worden gecontacteerd waarna de vondeling ook zal overgebracht worden naar Good Engels en vervolgens met een wensgezin mee naar huis kan. Hoeveel kinderen op een andere plaats te vondeling worden gelegd dan het vondelingenluik is moeilijk te zeggen. Buiten enkele mediaberichtgevingen gerekend, is hier geen informatie over gekend.

Ondanks dat er enkele wetsvoorstellen waren om de discrete bevalling in België in te voeren, is er nog geen voorstel geaccepteerd. Het voorstel om dit mogelijk te maken is controversieel doordat het zou ingaan tegen de wet. Spelers die betrokken zijn bij het vondelingenthema, Katrin Beyer van Moeders voor Moeders, Goedele Sprengers van CKG Good Engels, en Veerle Hoenaert van het Antwerpse parket zijn echter wel voorstander van het initiatief.

Het parket is een belangrijke actor in het vondelingenthema. Een kind te vondeling leggen is een strafbaar fenomeen maar als we naar de casussen kijken samengesteld via mediaraapportage blijkt dat de moeders niet altijd gestraft worden. Dit komt doordat het Antwerps parket een onderscheid maakt tussen kinderen die in het vondelingenluik worden achtergelaten en kinderen die op een andere plaats te vondeling worden gelegd. Dit laatste wordt gezien als het achterlaten van een kind in een behoeftige toestand waardoor men dit wel zal vervolgen. Het vondelingenluik wordt gezien als een veilige plek om een kind achter te laten.

Een groot gebrek in het vondelingendebat, en dit is niet enkel een nationaal probleem, is een goede officiële registratiemethode van de vondelingen. Dit vergemakkelijkt niet enkel onderzoek maar maakt het fenomeen ook bekender en zichtbaarder. Dit laatste probeert men echter de vermijden aangezien anonimiteit, discretie en privacy termen zijn die hoog worden aangeschreven. Er wordt steeds minder gecommuniceerd over vondelingen en persberichten geven minder informatie prijs. Het doel hiervan is om het kind, de biologische ouders alsook de adoptieouders een zo normaal mogelijk leven te gunnen.

HOOFDSTUK VIII: BESLUIT

1. ANTWOORD ONDERZOEKSVRAAG

Deze thesis is vooral explorerend van aard en heeft als doel om het vondelingenthema in België zichtbaarder te maken. Er is slechts zeer beperkte informatie voorhanden omtrent de huidige vondelingenproblematiek in ons land. Deze thesis is opgesteld aan de hand van literatuuronderzoek, onderzoek van mediabronnen en interviews met sleutelfiguren van het Belgische vondelingenthema. Mijn thesis kan gezien worden als een aanmaning om het thema meer in the picture te zetten. Het is een sociaal probleem dat onderbelicht is en meer aandacht zou moeten krijgen.

De opbouw van deze thesis is constructief van aard, beginnende bij de algemenere hoofdstukken waarna in het laatste hoofdstuk dieper werd ingegaan op de huidige Belgische situatie. Dit laatste deel verschaft de informatie die een antwoord moet bieden op de deelvragen en bijgevolg op de overkoepelende onderzoeksvraag **‘Hoe ziet de huidige Belgische situatie omtrent vondelingen er uit?’**

Het eerste hoofdstuk gaf een korte geschiedkundige schets van het vondelingenthema over verschillende eeuwen heen met als doel om de huidige situatie in perspectief te kunnen plaatsen. Kinderen te vondeling leggen is geen nieuw fenomeen en daarom leek het me nuttig om deze historische schets te includeren in deze thesis.

Dit geschiedkundig hoofdstuk werd gevolgd door een hoofdstuk dat een overzicht gaf van de mogelijke initiatieven die kunnen worden geïnstalleerd om vondelingen op te vangen of te vondeling leggen te voorkomen. De initiatieven die aan bod kwamen waren het vondelingenluik, de adoptie, de anonieme bevalling, de geheime bevalling en de discrete bevalling. Standpunten die voor- en tegenstanders van deze initiatieven aanhalen werden uit de

doeken gedaan. Ook werd er kort aandacht gegeven aan preventieprogramma's die moeten voorkomen dat vrouwen een kind te vondeling leggen.

Hoofdstuk vier legde de focus op neonaticide en late abortus. Jammer genoeg komen deze fenomenen voor als alternatief op het te vondeling leggen van kinderen. Neonaticide of het doden van een baby binnen de eerste 24 uur door één van de ouders is een vorm van filicide of kindermoord. In de meeste gevallen zijn het de moeders die overgaan tot deze daad. Er zijn verschillende verklaringen waarom moeders hun baby doden maar de meest voorkomende reden is een ongewenste zwangerschap. Vervolgens spreekt men van een late abortus wanneer een zwangerschap wordt afgebroken later dan twaalf weken na de bevruchting. Dit is strafbaar in ons land en zal gesanctioneerd worden. Er is echter wel een uitzonderingsregel wanneer een abortus later dan twaalf weken na de bevruchting toegelaten is. Officiële cijfers omtrent hoe vaak dit voorkomt zijn er niet.

Vervolgens werd het vondelingenthema in enkele Europese landen besproken. Cijfergegevens werden vergeleken met elkaar en er werd gekeken welke initiatieven waar geïnstalleerd zijn. Adoptie is in al deze landen wettelijk geregeld. In Duitsland zijn er jaarlijks ongeveer 11,2 vondelingen. Heel het land telt ongeveer honderd vondelingenluiken waar kinderen veilig kunnen worden achtergelaten. De anonieme bevalling, de discrete bevalling en de anonieme overlevering zijn ook mogelijkheden. Het Verenigd Koninkrijk vervolgens is koploper wat het aantal vondelingen betreft. Jaarlijks zouden er zestien baby's te vondeling worden gelegd. Initiatieven zoals vondelingenluiken, anonieme bevalling, discrete bevalling of geheime bevalling zijn er niet geregeld. Het land gelooft dat er voldoende hulp geboden wordt aan vrouwen in nood. Nederlandse cijfers spreken elkaar tegen wat het jaarlijks aantal vondelingen betreft. Het zouden er tussen één en zes zijn. Over vondelingenluiken beschikt het land niet maar Stichting Beschermde Wieg richtte wel enkele vondelingenkamers op. Hier kunnen moeders hun kind achterlaten maar ook nog een gesprek met een vrijwilliger voeren indien ze

dit wensen. Geheim bevallen is mogelijk in Nederland onder het afstandsprotocol. Jaarlijks maken ongeveer twintig vrouwen gebruik van deze procedure. In Frankrijk ten slotte worden elk jaar gemiddeld tien kinderen te vondeling gelegd. De anonieme bevalling is sinds Wereldoorlog II wettelijk geregeld maar werd in 2002 nog aangepast.

Hoofdstuk VI vervolgens ging in op de redenen waarom een vrouw haar zwangerschap als ongewenst beschouwt. Aan de hand van verschillende onderzoeken en de antwoorden van de geïnterviewde respondenten werd een beeld geschetst van de vrouw die haar zwangerschap niet wenst. De jonge leeftijd van de vrouw, financiële problemen, psychosociale moeilijkheden of relationele problemen worden regelmatig als redenen aangehaald. De vrouw heeft niet het gevoel dat ze zich in een gunstige situatie bevindt om een kind op te voeden. Vrouwen die hun kind te vondeling leggen willen volgens Katrin Beyer hun zwangerschap geheim houden.

Het laatste hoofdstuk voor dit besluit legde de focus op de huidige vondelingenproblematiek in België. Dit hoofdstuk bevat de informatie die een antwoord moet bieden op de onderzoeksvraag van deze thesis: **‘Hoe ziet de huidige Belgische situatie omtrent vondelingen er uit?’** Aan de hand van enkele relevante deelvragen wil ik deze vraag beantwoorden.

Welke initiatieven zijn er in België reeds geïnstalleerd om vondelingen op te vangen of om te vondeling leggen te voorkomen? Waarom die?

Als eerste kan adoptie gezien worden als een maatregel om te vondeling leggen te voorkomen. De adoptie is in ons land wettelijk geregeld als een beschermingsmaatregel voor kinderen omdat het hun recht is om op te groeien in een gezin. Het is natuurlijk onmogelijk om te voorspellen wat met het kind zou gebeuren wanneer de adoptie niet geregeld was in België.

België telt één vondelingenluik dat gelegen is in Borgerhout te Antwerpen. Monique Verdickt en Katrin Beyer van de VZW Moeders voor Moeders richtten dit luik in 2000 op naar Hamburgs voorbeeld. Pas een week voor de opening van het luik werden de plannen naar buiten gebracht,

waar het op heel wat tegenkanting stootte vanuit verschillende hoeken. Politici alsook verschillende diensten die dachten dat Moeders voor Moeders zich in hun vaarwater gingen mengen, gaven weerwerk. Na verloop van tijd ging de storm liggen en is het vondelingenluik een aanvaard gegeven in Antwerpen. Er was vorig jaar enige tijd sprake dat de VZW Coria in Elsene een tweede vondelingenluik zou openen. De burgemeester hield dit echter tegen waardoor België nog steeds maar één vondelingenluik telt. Waarom lukt in Brussel niet wat in Antwerpen wel is gelukt? Het Antwerpse vondelingenluik wordt gedoogd doordat Moeders voor Moeders een samenwerkingsprotocol heeft afgesloten met de politie, het parket en het OCMW. Deze verbintenis werd niet gemaakt in Brussel waardoor het niet mogelijk bleek het luik te openen. Veel is afhankelijk van de visie van de verschillende actoren.

Initiatieven zoals de anonieme bevalling, de discrete bevalling of de geheime bevalling zijn in ons land niet mogelijk. Bijgevolg gaan Belgische vrouwen die anoniem willen bevallen naar Frankrijk waar de anonieme bevalling wel mogelijk is gemaakt. Dit bemoeilijkt de mogelijkheid voor het kind om eventueel identiteitsgegevens van de biologische ouders te achterhalen. Bovendien zal de psychologische bijstand die de bevallen vrouw kan krijgen minder goed verlopen doordat zij redelijk snel zal terugkeren naar België. De geïnterviewde respondenten pleiten dan ook voor de invoering van één of meerdere mogelijkheden om in een ziekenhuis te kunnen bevallen onder anonimiteit, discretie of geheimhouding. Er zijn reeds enkele wetsvoorstellen geweest omtrent de invoering van de discrete bevalling maar tot hiertoe zijn deze nooit aanvaard geweest. Er is nog te veel tegenkanting omdat een kind achterlaten een strafbaar fenomeen blijft.

Hoe groot is de huidige vondelingenproblematiek in België?

België beschikt niet over officiële cijfers omtrent vondelingen wat het moeilijk maakt om een eenduidig antwoord te geven op deze vraag. Moeders voor Moeders komt tweejaarlijks naar

buiten met nieuws omtrent eventueel nieuwe vondelingen. De eerste jaren van het luik werden er meteen persconferenties gegeven maar dit wordt niet meer gedaan om de anonimiteit van het kind en de biologische ouders te kunnen waarborgen. Sinds de oprichting van het vondelingenluik werden er twaalf vondelingen in het luik gelegd en kwam er één kindje op een andere wijze bij de Moeders voor Moeders terecht. Dit maakt dat er gemiddeld minder dan één vondeling per jaar in het luik wordt achtergelaten.

Een beeld schetsen over het aantal vondelingen dat elders dan het vondelingenluik wordt achtergelaten is veel moeilijker. Af en toe verschijnt er wel een artikel in de krant over een gevonden kind voor een huisdeur of in een station, denk maar aan Emma en Jasper, maar het is onduidelijk of er op regelmatige basis wordt gecommuniceerd over deze achtergelaten kinderen. Aan de hand van onderzoek van mediabronnen konden er twee verhalen achterhaald worden over kinderen die in de eenentwintigste eeuw werden gevonden in Antwerpen. Dit zou de teller voor Antwerpen leggen op vijftien vondelingen in de voorbije zeventien jaar. Dit is een mogelijke onderschatting van het fenomeen doordat ten eerste het niet geweten is of alle verhalen in de pers verschijnen. Ten tweede zullen er ook kinderen te vondeling worden gelegd die overlijden, wat het een ander strafbaar fenomeen maakt. Anders bekeken kan dit cijfer een overschatting zijn van het fenomeen en kan dit niet doorgetrokken worden naar de rest van België omdat enkel Antwerpen over een vondelingenluik beschikt. Volgens Katrin Beyer is slechts een minderheid van de vondelingen afkomstig van Antwerpen.

Wat opvallend is, is dat de kinderen die in het vondelingenluik werden achtergelaten voornamelijk jongens zijn. Dit strookt met het Britse onderzoek dat zegt dat vondelingen vaker jongens zijn. Een eenduidige verklaring voor deze vaststelling is er niet.

Van vondelingenluik tot adoptie: welke weg legt de vondeling af?

De procedure die opgestart wordt wanneer een kind in het vondelingenluik wordt gelegd, wordt na elke vondeling een beetje aangepast. Vooral naar anonimiteit en discretie toe wordt de procedure steeds scherper gesteld.

Wanneer het vondelingenluik geopend wordt zal er automatisch een alarm afgaan dat eerst een conciërge verwittigt en vervolgens een signaal stuurt naar de telefoons van enkele medewerkers van Moeders voor Moeders. Wanneer er effectief een kind in het luik ligt zal als eerste een dokter gecontacteerd worden die het kind voor de eerste maal zal onderzoeken. Als het kind medische zorgen nodig heeft, dan zal hij overgebracht worden naar het ziekenhuis. Zo niet wordt de voorzitter van het OCMW Antwerpen Fons Duchateau verwittigd aangezien hij de voogd is van de kindjes die op het Antwerpse grondgebied gevonden worden. Hij zal de politie verwittigen die op zijn beurt het parket contacteert. Het kindje zal de eerste uren doorbrengen bij een medewerker van Moeders voor Moeders. Binnen de vierentwintig uur zal deze medewerker samen met Fons Duchateau het kind naar het CKG Good Engels brengen te Berchem.

Good Engels is een Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning dat zich focust op gezinnen met kinderen van nul tot twaalf jaar dat problemen hebben met de opvoeding. Zij hebben een residentiële vleugel waar de vondeling zal terechtkomen in de leefgroep van de maantjes. De vondeling verblijft in een leefgroep wat bijgevolg wil zeggen dat hij geen voorkeursbehandeling krijgt ten opzichte van de andere kinderen die er verblijven. Wel is er altijd plaats voor een vondeling ongeacht de beperkte capaciteitsmogelijkheden. Als alles goed verloopt zal de vondeling ongeveer twintig dagen hier verblijven. Bij aankomst zal nogmaals een kinderarts verwittigd worden die het kind voor de tweede maal zal onderzoeken. Als alles in orde blijkt, zal na ongeveer tien dagen de adoptiedienst verwittigd worden van de

aanwezigheid van e vondeling. De adoptiedienst zal op zijn beurt een gepast adoptiegezin zoeken. Het wensgezin, dat de eerste maanden zal fungeren als pleeggezin, kan de vondeling bezoeken en overdag meedraaien met de dagelijkse verzorging. Dit wordt stelselmatig opgebouwd en na ongeveer tien dagen zal het kind met hen mee naar huis mogen.

De procedure voor een kind dat ergens anders op het Antwerps grondgebied wordt achtergelaten zal gelijkaardig verlopen. Uit persberichten blijkt dat ook zij terechtkomen in het CKG Good Engels. Hoe de procedure verloopt wanneer een kind ergens anders in België te vondeling wordt gelegd is niet duidelijk geweten. Hier wordt niet over gecommuniceerd.

Welke actoren zijn betrokken in het vondelingenthema?

De eerste actor die onlosmakelijk verbonden is aan het vondelingenthema is de VZW Moeders voor Moeders. Initiatiefnemers Monique Verdict en Katrin Beyer richtten in 2000 het eerste en voorlopige enige vondelingenluik in België op. De VZW zal zich de eerste vierentwintig uur bekommeren over de vondeling.

Vervolgens heeft het OCMW ook een rol in het vondelingenthema. De voorzitter van het OCMW is automatisch de tijdelijke voogd van de kinderen die op hun grondgebied worden gevonden. Zo is Fons Duchateau de voogd van de kindjes die in het vondelingenluik worden achtergelaten alsook van de andere Antwerpse vondelingen. Hij zal de vondeling overbrengen naar het CKG Good Engels. Hij zal zijn zegje hebben in de keuze van een geschikt adoptiegezin.

Een vondeling die gevonden wordt in Antwerpen zal binnen de vierentwintig uur bij het CKG Good Engels terechtkomen waar hij ongeveer drie weken zal verblijven. Waar vondelingen die elders worden achtergelaten terechtkomen is onbekend.

De adoptiedienst vervolgens heeft ook een aandeel in het vondelingenthema. Wanneer de biologische ouders het kind niet meer terugwensen, zal de vondeling uiteindelijk worden

geadopteerd. Bij de keuze van een gepast adoptiegezin zal de adoptiedienst rekening houden met de situatie dat het over een vondeling gaat. Het adoptiegezin moet hier open voor staan.

Actoren die logischerwijze ook aandeel hebben met het thema zijn de politie en het parket. Volgens artikel 423 van het Strafwetboek is een kind achterlaten een misdrijf en kan dit worden bestraft. Bij deze zal de politie altijd verwittigd worden wanneer er een kind wordt gevonden die op zijn beurt altijd het parket zullen inlichten. Het parket kan vervolgens verdere onderzoeksopdrachten doorgeven aan de politie om zo de identiteit van de biologische ouders te achterhalen. Uit het interview met Veerle Hoenaert, hoofd van het Antwerpse jeugdparquet, blijkt echter dat het parket van oordeel is dat de ouders van het te vondeling gelegde kind niet in alle gevallen bestraft moeten worden. Zij maken een onderscheid tussen de kinderen die in het vondelingenluik worden achtergelaten en de kinderen die elders te vondeling worden gelegd. Het Antwerpse parket is van oordeel dat een kind achterlaten in het vondelingenluik niet een kind achterlaten in een behoeftige toestand is. Zij beschouwen het vondelingenluik als een veilige locatie om een kind te vondeling te leggen. Een kind achterlaten op een andere plek wordt door hen wel gezien als het achterlaten van een kind in een behoeftige toestand en zal in alle waarschijnlijkheid bestraft worden. Veerle Hoenaert is echter van de mening toegedaan dat een zware straf niet de beste oplossing is.

De laatste actor die in deze thesis besproken werd is de pers. Het valt op dat er een evolutie is in de manier waarop er gecommuniceerd wordt met de pers. Dit werd duidelijk wanneer ik verschillende mediabronnen bestudeerde van over de jaren heen. In de beginjaren van het vondelingenluik werd er meteen een persbericht verspreid en werd er een persconferentie gehouden waar redelijk wat details van de vondeling naar buiten werd gebracht. Om de anonimiteit van de vondeling en de biologische ouders te waarborgen is dit in sterke mate ingeperkt en wordt er nog maar twee keer per jaar nieuws over een mogelijke vondeling naar buiten gebracht. Meteen een persbericht verspreiden over het kind kan afschrikkend zijn voor

de biologische ouders wanneer zij eventueel op hun beslissing willen terugkomen. Ook wordt er een aliasnaam meegegeven aan de pers om het kind later een zo normaal mogelijk leven te laten leiden. Anonimiteit en discretie zijn sleuteltermen die zeer hoog in het vaandel worden gedragen als het over vondelingen gaat. Het is dan ook voor deze reden dat er zeer beperkt wordt gecommuniceerd over het thema.

2. TEKORTKOMINGEN EN AANBEVELINGEN

Het schrijven van mijn masterproef gebeurde niet volgens het ideale scenario en daarom leek het me opportuun om de tekortkomingen van deze thesis aan te halen. Ook doe ik enkele aanbevelingen naar onderzoek, beleid en praktijk toe.

De eerste grote struikelblok die ik ervaarde bij het schrijven van deze thesis was het gebrek aan wetenschappelijke bronnen. Het vondelingenthema is een thema waar amper recent onderzoek naar gedaan is waardoor het zeer moeilijk was om een uitgebreide wetenschappelijke basis te kunnen leggen. Bij deze moest ik me vaak baseren op mediabronnen waarvan de validiteit in vraag kan worden gesteld. Ik ben me zeer bewust van deze tekortkoming en heb geprobeerd om zeer veel mediabronnen te consulteren om toch een degelijk antwoord te kunnen bieden op de onderzoeksvraag. Bijkomend heb ik enkele interviews gedaan om deze mediabronnen te onderbouwen zodat ik niet van slechts één bron uitging.

De interviews verliepen ook niet helemaal volgens plan. Interviews hebben niet dezelfde bewijskracht als wetenschappelijke literatuur want ze zijn subjectief. Bovendien wilde ik graag vier respondenten interviewen die te maken hebben met de huidige vondelingensituatie in Antwerpen. Jammer genoeg is het me ondanks verschillende pogingen niet gelukt om een afspraak te regelen met de voorzitter van het Antwerpse OCMW Fons Duchateau. Onze agenda's geraakten niet op elkaar afgestemd waardoor er geen interview heeft kunnen

plaatsvinden met hem. Dit zou echter een zeer interessante uitbreiding geweest zijn voor mijn thesis en had verschillende zaken verduidelijkt.

Omdat het enige vondelingenluik in België zich in Antwerpen bevindt, is de focus van mijn thesis enigszins verschoven naar Antwerpen in plaats van heel België onder de loep te nemen. Het leek me gezien de beperkte tijd niet mogelijk om zowel voor Wallonië als voor Vlaanderen al de verschillende procedures uit te zoeken aangezien er geen standaard procedure is omtrent wat er met een vondeling gebeurt. Dit verloopt in elke regio anders en doordat het vondelingenluik een groot aandeel in mijn thesis heeft, beperkte ik me tot Antwerpen. Uiteraard is het ook zeer interessant om per regio te bekijken hoe deze procedures verlopen.

Een interessante invalshoek waar ik geen aandacht aan heb kunnen schenken is de ervaring van de moeder die haar kind te vondeling legt. Een andere invalshoek die me het onderzoeken waard lijkt is de ervaring van de vondelingen zelf wanneer zij iets groter zijn. Heeft het gegeven dat zij te vondeling zijn gelegd impact op hun verdere leven? Deze twee invalshoeken zijn zeer interessant om te onderzoeken maar ook zeer moeilijk en delicaat. Zoals gezegd zijn er in België amper of geen wetenschappelijke onderzoeken gebeurd naar het vondelingentema en aangezien de beperkte tijd leek het me ook onmogelijk om zelf deze onderzoeken uit te voeren. Anonimiteit is een sleutelterm in dit thema en het zou dus ook zeer veel tijd gekost hebben om vrouwen en vondelingen op te sporen die hier wensen aan deel te nemen.

Een officiële registratie die het aantal vondelingen jaarlijks vastlegt zou een grote meerwaarde betekenen en wetenschappelijk onderzoek vergemakkelijken. Er is momenteel geen duidelijkheid in hoe groot de vondelingenproblematiek in ons land is omdat het in de eerste plaats niet duidelijk is hoeveel vondelingen er jaarlijks gemiddeld zijn. Via persberichten alleen een beeld schetsen over de omvang van de problematiek is bijna onmogelijk. Anonimiteit en discretie zijn zeer belangrijk maar door enkel officiële cijfergegevens te delen zouden deze concepten niet geschonden worden. Dit kan op nationaal niveau maar een overkoepelende

Europese registratie is ook een mogelijkheid. Zo kan er een duidelijke vergelijking gemaakt worden tussen landen onderling.

Naar het beleid toe denk ik dat het nodig is om het vondelingenthema minder taboe te maken. Er wordt amper over gecommuniceerd ondanks dat het een sociaal probleem blijft. Eén vondelingenluik voor heel België is weinig, zeker nu blijkt dat de meeste kinderen in het vondelingenluik niet uit Antwerpen komen. De vrouw die haar kind in het vondelingenluik wil achterlaten is vaak bevallen zonder medische bijstand en moet dan nog een hele reis maken naar een locatie waar ze haar kind veilig kan achterlaten. Bovendien moeten procedures zoals de anonieme, de discrete en de geheime bevalling mogelijkheden die in België overwogen moeten worden. Ik ben van de mening toegedaan dat een vrouw die haar kind te vondeling legt een weloverwogen keuze heeft gemaakt en geen andere uitweg ziet dan haar kind achter te laten. Als er in ons land een procedure zou bestaan waarbij een vrouw met medische zorgen kan bevallen, haar kind kan afstaan en niet verplicht wordt haar gegevens achter te laten, dan geloof ik in een daling van het aantal vondelingen.

BIBLIOGRAFIE

Abortus. (2017). In *Van Dale*. Laatst geconsulteerd op 16 juli 2018, from <http://www.vandale.be/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/abortus#.Wo73Z9KWYM8>.

Adoption.gouv.fr. (z.d.). *Adoption : Qu'est-ce que l'adoption ?* Laatst geconsulteerd op 15 maart 2018, from <http://www.adoption.gouv.fr/Qu-est-ce-que-l-adoption.html>.

Ailes, E. (2013). *Call for 'baby boxes' for abandoned newborns*. Laatst geconsulteerd op 15 maart 2018, from <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-22123366>.

Amon, S., Putkonen, H., Weizmann-Henelius, G., Almiron, M.P., Formann, A.K., Voracek, M., Eronen, M., Yourstone, J., Friedrich, M., & Klier, C.M. (2012). Potential predictors in neonaticide: The impact of the circumstances of pregnancy. *Archives of Women's Mental Health, 15*(3), 167-174.

Antwerpse vondeling krijgt naam Michael De Kleine mee. (2009). *Gazet van Antwerpen*. Laatst geconsulteerd op 25 april 2018, from <http://www.gva.be/cnt/aid849175/antwerpse-vondeling-krijgt-naam-michael-de-kleine-mee>.

Asai, A., & Ishimoto, H. (2013). Should we maintain baby hatches in our society? *BMC Medical Ethics, 14*(9), 1-7.

Bauer, T. (2015). A Discussion of the Baby Hatch from the Viewpoint of a Child's Right to a Knowledge of his/ her Parentage: Perspectives from the German Debate. *Journal of Philosophy and Ethics in Health Care and Medicine, 9*, 31-43.

Beel, V. (2015). Haal late abortussen uit grijze zone. *De Standaard*. Laatst geconsulteerd op 30 april 2018, from http://www.standaard.be/cnt/dmf20150309_01571395.

Belgische Federale Overheidsdiensten. (2017). *Federale overheidsdienst Justitie: Adoptie*. Laatste geconsulteerd op 15 maart 2018, from https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/kinderen_en_jongeren/adoptie.

Beschermde Wieg (z.d.). *Beschermde Wieg: Facts & Figures 2014-2017* [informatiebrochure].

Blazek, R. (2015). Právní rozpravy 2015 mezinárodní vědecká konference oblasti práva a právních věd – právní rozpravy 2015 s podtitulem “vývoj práva“: Unwanted pregnancy as the social problem. 83-92. from https://is.muni.cz/repo/1298564/Kolumber_sbornik.pdf#page=83.

Blazek, R., & Prokešová, M. (2017). How to Provide a Legal Safe Harbor for Mothers of Unwanted Newborns. *Issues in Law & Medicine*, 32(1), 53-70.

Bonnet, C. (1993). Adoption at birth: prevention against abandonment or neonaticide. *Child Abuse & Neglect*, 17(4), 501-513.

Boone, I. (2015). Baby Jules, de vondelingenschuif en de discrete bevalling. *Rechtskundig Weekblad*, 78(36), 1402.

Boreling achtergelaten aan ziekenhuis in Schaarbeek. (2013). *De Morgen*. Laatste geconsulteerd op 27 april 2018, from <https://www.demorgen.be/binnenland/boreling-achtergelaten-aan-ziekenhuis-in-schaarbeek-b22e33e6/>.

Borgerhout.tv. (2014). *Borgerhout.tv. Webtv gebracht door Gazet van Borgerhout: Vondelingenluik*. Laatste geconsulteerd op 27 april 2018, from <http://www.borgerhout.tv/onderwerp/vondelingenluik>.

Boswell, J. (1990). *Overgeleverd aan vreemden: Het verlaten van kinderen in de Oudheid en de Middeleeuwen*. Leuven: Kritak.

Boswell, J. (1998). *The kindness of strangers: The abandonment of children in western Europe from Late Antiquity to the Renaissance*. Chicago: University of Chicago press.

Bradley, D. (2003). Perspectives on newborn abandonment. *Pediatric Emergency Care*, 19(2), 108-111.

Brunet, G. (2011). Children Abandoned and Taken Back. Children, Women, and Families in Dire Straits in Lyon in the Nineteenth Century. *Journal of Family History*, 36(4), 424-439.

Burgemeester stuurt politie naar Brusselse vondelingenschuif. (2017). *De Standaard*. Laatst geconsulteerd op 11 augustus 2018, from http://www.standaard.be/cnt/dmf20170921_03085364.

Castelyns, S. (2015). Eerste keer zelf baby uit schuif gehaald: Monique Verdickt van Moeders voor Moeders ontdekte vondeling Louise-Marie. *Het Laatste Nieuws*. Laatst geconsulteerd op 25 april 2018, from <https://www.hln.be/regio/borgerhout/-eerste-keer-zelf-baby-uit-schuif-gehaald~a21ba0bd/>.

Chauffeur De Lijn vindt baby langs kant van de weg: “Placenta lag er nog bij”. (2015). *Het Laatste Nieuws*. Laatst geconsulteerd op 1 mei 2018, from <https://www.hln.be/nieuws/binnenland/chauffeur-de-lijn-vindt-baby-langs-kant-van-de-weg-placenta-lag-er-nog-bij~ab2fc0e07/>.

Chetkovich, C., Mauldon, J., Brindis, C., & Guendelman, S. (1999). Informed Policy Making For The Prevention Of Unwanted Pregnancy. Understanding Low-Income Women's Experiences With Family Planning. *Evaluation Review*, 23(5), 527-555.

CKG Good Engels. (2018). CKG, Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning. Laatst geconsulteerd op 23 juli 2018, from <http://www.ckg.be/ckg/good-engels.html>.

De Baets, D., Van Den Sande, J-P., & Claeys, M. (z.d.). *Het kind van de rekening: De zorg aan vondelingen en verlaten kinderen in Lovendegem en Vinderhoute tijdens de 19de eeuw*. Lovendegem: Alfa Print Solutions.

de Jong-de Kruijf, M. V. (2013). Het vondelingenluikje: sympatiek bedoeld, maar een ontoereikende oplossing voor moeder en kind. *Ars Aequi*, 110-113.

De Man, L. (1956). *Vondelingen en hun naamgeving*. Leuven: Instituut voor Naamkunde.

De Vriendt, S., & Keunen, S. (2015). Buschauffeur heeft vondeling Marie aangegeven op gemeentehuis. *Het Nieuwsblad*. Laatst geconsulteerd op 26 april 2018, from https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20150819_01824124.

Decorte, T., & Zaitch, D. (2010). *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*. Leuven: Acco.

Faber, S. (1978). Kindermoord, in het bijzonder in de achttiende eeuw te Amsterdam. *Low Countries Historical Review*, 93(2), 224-240.

Ferrara, P., Gatto, A., Paolillo, P., Vena, F., Ianniello, F., & Roamgnoli, C. (2013). Abandoned newborn: neglected phenomenon? *Early Human Development*, 89(4), S45-S46.

Fiom. (2017a). *Fiom. Specialist bij ongewenste zwangerschap en afstammingsvragen: Alternatieven voor te vondeling leggen*. Laatst geconsulteerd op 10 mei 2018, from <https://fiom.nl/kenniscollectie/vondelingen/alternatieven-te-vondeling-leggen>.

Fiom. (2017b). *Fiom. Specialist bij ongewenste zwangerschap en afstammingsvragen. Cijfers en feiten*. Laatst geconsulteerd op 10 mei 2018, from <https://fiom.nl/kenniscollectie/vondelingen/cijfers-en-feiten>.

Fuchs, R., & McBride-Schreiner, S. (2014). Foundlings and abandoned children. Laatste geconsulteerd op 30 juli 2018, from <http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199791231/obo-9780199791231-0075.xml>.

Gager, K. E. (1997). Women, Adoption, and Family Life in Early Modern Paris. *Journal of Family History*, 22(1), 5-25.

Giordano, S. (2007). Crimes and misdemeanours : The case of child abandonment. *Journal of Medical Ethics*, 33(1), 28-34.

Goosenaerts, K. (2009). Vondeling bij Antwerpse Moeders voor Moeders. *De Standaard*. Laatste geconsulteerd op 25 april 2018, from http://www.standaard.be/cnt/dmf18072009_081.

GOV.UK. (z.d.). *Child Adoption*. Laatste geconsulteerd op 10 mei 2018, from <https://www.gov.uk/child-adoption>.

Grilly, C., Brockington, I., Fiala, C., Huscsava, M., Waldhoer, T., & Klier, C.M. (2016). Anonymous birth law saves babies—optimization, sustainability and public awareness. *Archives of Women's Mental Health*, 19 (12), 294-297.

Hardyns, W., & Vander Beken, T. (2017-2018). *Onderzoeksontwerp in de criminologie*. [syllabus]. Universiteit Gent, Faculteit Recht en Criminologie.

Högbacka, R. (2017). Intercountry adoption and the social production of abandonment. *International Social Work*, 1-12.

Homrighaus, R. E. (2001). Wolves in Women's Clothing: Baby-Farming and the British Medical Journal, 1860-1872. *Journal of Family History*, 26(3), 350-372.

Inke. (2016). Baby Maarten is negende vondeling in Borgerhout. *Gazet van Antwerpen*. Laatst geconsulteerd op 26 april 2018, from https://www.gva.be/cnt/dmf20160405_02219966/opnieuw-vondeling-in-vondelingenschuif-antwerpen.

Kind & Gezin. (z.d.). *Adoptie*. Laatst geconsulteerd op 15 maart 2018, from <https://www.kindengezin.be/adoptie/>.

Maarten is negende vondeling in vondelingenschuif. (2016). *Het Nieuwsblad*. Laatst geconsulteerd op 26 april 2018, from https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20160405_02219968.

MacMillan, H.L., MD, MSc, & FRCPC. (2000). Child Maltreatment: What We Know in the Year 2000, *The Canadian Journal of Psychiatry*, 45(8), 702-709.

Merksem.net. (2006). *Ook in Merksem drie jaar geleden baby te vondeling gelegd. Kleine Emma stelt het goed*. Laatst geconsulteerd op 27 april 2018, from <http://www.merksem.net/regio/2006/november/vondeling.shtml>.

Met Jasper, Emma en Marie gaat het prima. (2007). *De Standaard*. Laatst geconsulteerd op 25 april 2018, <https://www.standaard.be/cnt/r61ke0pn>.

Moeders voor Moeders pleit voor volledig anoniem bevallen: ‘Discreet bevallen geen oplossing’. (2017). *Het Nieuwsblad*. Laatst geconsulteerd op 10 april 2018, from https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20170927_03098377.

Moeder van Jasper Van Essen vrijgesproken. (2011). *Het Nieuwsblad*. Laatst geconsulteerd op 26 april 2018, from https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20110114_054.

Moeder van vondeling Marie geeft zich aan bij politie. (2015). *De Morgen*. Geconsulteerd op 26 april 2018, from <https://www.demorgen.be/binnenland/moeder-van-vondeling-marie-geeft-zich-aan-bij-politie-b14207f3/>.

Moeder vondeling vrij onder voorwaarden. (2010). *De Standaard*. Laatst geconsulteerd op 25 april 2018, from http://www.standaard.be/cnt/dmf20101007_037.

Mueller, J., & Sherr, L. (2009). Abandoned babies and absent policies. *Health Policy*, 93(2-3), 157-164.

Nead, L. (2016). Fallen Women and Foundlings: Rethinking Victorian Sexuality. *History Workshop Journal*, 82(1), 177-187.

OCMW Antwerpen. (2012). *Antwerpse vondeling Adriaan De Kleine naar Good Engels in afwachting van pleeggezin*. Laatst geconsulteerd op 26 april 2018, from <https://ocmw.antwerpen.be/pers/persberichten/persberichten-2012/antwerpse-vondeling-adriaan-de-kleine-naar-good-engels>.

OCMW Gent. (z.d.). Vondelingen. Laatst geconsulteerd op 10 maart 2018, from <http://www.ocmwgent.be/assets/documents/Archief/Tekst%20vondelingen.pdf>.

Opnieuw baby in vondelingenschuif. (2012). *Het Nieuwsblad*. Laatst geconsulteerd op 25 april 2018, from https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20121103_00356579.

Opnieuw drie baby's achtergelaten in vondelingenschuif. (2017). *De Standaard*. Laatst geconsulteerd op 25 april 2018, from http://www.standaard.be/cnt/dmf20170927_03098188.

Opnieuw vondeling in Antwerpse babyschuif. (2015). *De Knack*. Laatst geconsulteerd op 26 april 2018, from <http://www.knack.be/nieuws/belgie/opnieuw-vondeling-in-antwerpse-babyschuif/article-normal-575181.html>.

Panter-Brick, C., & Smith, M. T. (Eds.). (2000). *Abandoned Children*. Cambridge: Cambridge University Press.

Pleeggezin ontfermt zich voortaan over vondeling Thomas De Kleine. (2008). *De Morgen*. Laatst geconsulteerd op 25 april 2018, from <https://www.demorgen.be/binnenland/-pleeggezin-ontfermt-zich-voortaan-over-vondeling-thomas-de-kleine-b5d92f26/>.

Porter, T., & Gavin, H. (2010). Infanticide and Neonaticide: A Review of 40 Years of Research Literature on Incidence and Causes. *Trauma, Violence, & Abuse, 11*(3), 99-112.

Pothen, J. (2016). Déprises et réagencement de la maternité. Regards sur les expériences de femmes ayant fait placer leurs enfants. *Genre Sexualité & Société, 16*.

Puzzelstukje kan moeder en kind herenigen. (2015). *De Morgen*. Laatst geconsulteerd op 27 april 2018, from <https://www.demorgen.be/binnenland/puzzelstukje-kan-moeder-en-kind-herenigen-b0119db9/>.

Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (2014). *Vondelingskamer en babyhuis*. Den Haag: Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming.

Reyntjens, S., & Hendrickx, P. (2015). Louise-Marie tiende vondeling in Antwerpen. *Gazet van Antwerpen*. Laatst geconsulteerd op 26 april 2018, from https://www.gva.be/cnt/dmf20150601_01709478/alweer-kind-te-vondeling-gelegd-in-antwerpen.

Seksualiteit.be (2018). *Seksueel gezond met sensoa. De zwangerschap afbreken (abortus)*. Laatst geconsulteerd op 15 mei 2018, from <https://www.seksualiteit.be/zwangerschap/ongepand-zwanger/de-zwangerschap-afbreken-abortus>.

Sensoa. Vlaams Expertisecentrum voor seksuele gezondheid. (2014). *Ongeplande zwangerschap in België: feiten en cijfers*. Laatst geconsulteerd op 15 maart 2018, from

<https://www.sensoa.be/feiten-en-cijfers/ongepaalde-zwangerschap-belgie-feiten-en-cijfers/page/0/1>.

Seth, C. (2012). *Nobody's children? : enlightenment foundlings, identity and individual rights*. Utrecht: Werkgroep 18e Eeuw.

Sherr, L., Mueller, J., & Fox, Z. (2009). Abandoned babies in the UK - a review utilizing media reports. *Child: care, health and development*, 35(3), 419-430.

Sigle, W., Kertzer D.I., & White, M.J. (2000). Abandoned Children and Their Transitions to Adulthood in Nineteenth-Century Italy. *Journal of Family History*, 25(3), 326-340.

Stichting Adoptievoorzieningen. (z.d.). *Stichting Adoptievoorzieningen. Voorlichting, nazorg en consultatie: Adoptie*. Laatst geconsulteerd op 15 maart 2018, from <https://adoptie.nl/adoptie/>.

Stichting Beschermd Wieg. (z.d.). *Beschermd Wieg. Liefde voor leven*. Laatst geconsulteerd op 5 mei 2018, from <http://www.beschermdewieg.nl/>.

Tanaka, C.T., Berger, W., Valença A.M., Couthinho, E.S.F., Jean-Louis, G., Fontenelle, L.F., & Mendlowicz, M.V. (2017). The worldwide incidence of neonaticide: a systematic review. *Archives of Women's Mental Health*, 20(2), 249-256.

Terryn, L. (2017a). De 13 baby's van het vondelingenluik. *VRT NWS*. Laatst geconsulteerd 5 mei 2018, from <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2017/09/27/de-13-baby-s-van-de-vondelingenschuif-in-antwerpen/>.

Terryn, L. (2017b). Sinds april drie baby's achtergelaten in vondelingenluik Antwerpen. *VRT NWS*. Laatst geconsulteerd op 3 mei 2018, from <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2017/09/27/drie-baby-s-achtergelaten-in-vondelingenschuif-antwerpen/>.

Tiental aanvragen voor adoptie vondeling Emma. (2004). *Het Nieuwsblad*. Laatst geconsulteerd op 25 april 2018, from https://www.nieuwsblad.be/cnt/nbra09012004_031.

Tilly, L. A., Fuchs, R. G., Kertzer, D. I., & Ransel, D.L. (1992). Child Abandonment in European History: A Symposium. *Journal of Family History*, 17(1), 1-23.

Van de Perre, P. (2017). Opnieuw baby achtergelaten in vondelingenschuif. *Gazet van Antwerpen*. Laatst geconsulteerd op 26 april 2018, from https://www.gva.be/cnt/dmf20170424_02849409/opnieuw-baby-achtergelaten-in-vondelingenschuif.

van Tiggelen, K. (2016). Vondelingen in Nederland. Actoren en factoren in het naoorlogs debat. *Mens en maatschappij*, 91(3), 211-234.

van Tiggelen, K. (2015a). Nieuw licht op een dark number. Gegevensverzameling van naoorlogse vondelingen in Nederland. Laatst geconsulteerd op 25 april 2018, from <http://www.nidaa.nl/images/stories/tiggelen-literature-2015.pdf>.

van Tiggelen, K. (2015b). Vondelingen in Nederland. *Demos*, 31(11), 4-7.

Vanhaute, E. (2003). Leven, wonen en werken in onzekere tijden. Patronen van bevolking en arbeid in België in de 'lange negentiende eeuw'. *Low Countries Historical Review*, 118(2), 153-178.

Vandebroek, N., De Belie, H., & Clemens, K. (2015). Moeder van vondeling Marie geeft zich dan toch aan. *Het Nieuwsblad*. Laatst geconsulteerd op 26 april 2018, from https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20150831_01841487.

Vermeulen, G. (2016) *Strafrecht. Strafwetboek, Wetboek van Strafvordering, Bijzondere wetten*. Antwerpen-Apeldoorn: Maklu.

Villeneuve-Gokalp, C. (2011). Les femmes qui accouchent sous le secret en France, 2007-2009. *Population*, 66(1), 135-169.

Vondeling. (2017). In *Van Dale*. Laatst geconsulteerd op 16 juli 2018, from <http://www.vandale.be/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/vondeling#.WjUhAuRgVes>.

Vondeling Jasper moet nog beetje aankomen in het ziekenhuis. (2006). *Gazet van Antwerpen*. Laatst geconsulteerd op 25 april 2018, from <http://www.gva.be/cnt/aid518025/vondeling-jasper-moet-nog-beetje-aankomen-in-ziekenhuis>.

Vondeling Jules verkeert in prima gezondheid. (2015). *Het Nieuwsblad*. Laatst geconsulteerd op 26 april 2018, from https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20150225_01547847.

Vondeling Schaarbeek: beelden veiligheidscamera's leveren niets op. (2013). *Het Nieuwsblad*. Laatst geconsulteerd op 27 april 2018, from https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20131230_00907166.

Vondelingenluik bestaat tien jaar. (2010). *Het Laatste Nieuws*. Laatst geconsulteerd op 25 april 2018, from <https://www.hln.be/nina/familie/vondelingenluik-bestaat-tien-jaar~ae802416/>.

VZW Moeders voor Moeders. (2009). *Vondelingenluik*. Laatst geconsulteerd op 25 april 2018, from <http://www.vondelingenluik.be/>.

Waarom Duitsland honderd vondelingenschuiven heeft en België één. (2017). *De Standaard*. Laatst geconsulteerd op 15 maart 2018, from http://www.standaard.be/cnt/dmf20170927_03098431.

Winter, A. (2010). Abandoned in Brussels, Delivered in Paris: Long-Distance Transports of Unwanted Children in the Eighteenth Century. *Journal of Family History*, 35(3), 232-248.

Zo verging het eerdere vondelingen. (2015). *Het Nieuwsblad*. Laatste geconsulteerd op 26 april 2018, from http://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20150225_01547872.

345 Frauen haben in Deutschland vertraulich geboren. (2017). *Zeit Online*. Laatste geconsulteerd op 15 maart 2018, from <http://www.zeit.de/gesellschaft/familie/2017-07/vertrauliche-geburt-deutschland-gesetz-2014-alternative-babyklappe-zwischenbilanz>.

BIJLAGEN

1. INTERVIEWVRAGEN KATRIN BEYER

Goedemiddag en bedankt voor uw deelname aan dit interview en voor de bijdrage aan mijn masterproef met als titel '(On)gewenste kinderen: vondelingen in België'. Dit interview zal opgenomen worden en de gegevens zullen uitsluitend gebruikt worden voor de masterproef. Aarzel niet om bijkomende vragen te stellen wanneer bijvoorbeeld een vraag om meer verduidelijking vraagt.

1) Hoe is het vondelingenluik exact opgericht? Het is in België nog steeds een strafbaar fenomeen om een kind te vondeling te leggen dus hoe heeft Moeders voor Moeders het vondelingenluik verwezenlijkt? Kwam er tegenkanting van enkele actoren?

2) Wanneer een kind in het vondelingenluik wordt gelegd, komt er een hele procedure op gang. Welke actoren worden verwittigd en wat is hun functie?

3) Uit een Brits onderzoek naar vondelingen blijkt dat er meer jongentjes te vondeling worden gelegd in vergelijking met meisjes. Na de persberichten bestudeerd te hebben is dit hier ook het geval: er werden 9 jongentjes, 3 meisjes en een kindje waarvan het geslacht niet meegedeeld is, in het vondelingenluik gelegd. Zou u mogelijke redenen kunnen verzinnen waarom er zo'n gendersverschil te merken is?

4) Uit mediaraapportage blijkt dat er in de beginjaren van het vondelingenluik meer details werden prijsgegeven over de vondelingen dan nu. Wie beslist over welke informatie er wordt meegedeeld en waarom wordt er nu beperktere informatie vrijgegeven dan in de beginjaren? **BIJKOMEND:** Waren er problemen omtrent identificatie?

5) In de literatuur zien we dat vrouwen die ongewenst zwanger zijn en/ of die afstand doen van hun kind regelmatig nog redelijk jong zijn, alleenstaand zijn en zich niet gesteund voelen door hun sociale omgeving. Onderzoek naar het profiel van de moeder die haar kind te vondeling legt is beperkt. Hoe ziet het profiel van zo'n moeder er volgens u uit? Zijn er gelijkenissen tussen deze twee profielen?

6) Met het puzzelstukje kan een moeder zich binnen de 6 maanden identificeren wanneer ze haar kind achterlaat in het vondelingenluik. Uit mediabronnen blijkt dat dit enkele malen gebeurd is. Krijgt de moeder haar kind dan meteen terug? Bestaat er geen risico dat de moeder haar kind na enige tijd opnieuw zal achterlaten?

7) België telt slechts één vondelingenluik: het voorstel om in Brussel één op te richten is last minute afgeketst. Waarom is er in België zo weinig aandacht voor het vondelingentema in vergelijking met bijvoorbeeld Duitsland waar er rond de 100 Babyklappes zijn en procedures zoals anoniem en discreet bevallen wettelijk geregeld zijn?

8) Anoniem of discreet bevallen is niet mogelijk in ons land. Vindt u dat dit er moet komen? Welke standpunten halen voor-en tegenstanders aan?

9) België beschikt niet over officiële cijfers over het vondelingenthema. Vindt u dat deze er moeten komen of net niet?

BIJKOMEND: Uit een artikel blijkt dat de Europese registratie ook stroef verloopt. Vindt u een overkoepelende registratie op Europees niveau nuttig of niet?

Ik heb nog enkele vragen omtrent vondelingen die elders worden achtergelaten dan het vondelingenluik. Ik weet niet in hoeverre u een antwoord kan bieden op deze vragen of u misschien mij achteraf kan zeggen wie mij eventueel verder zou kunnen helpen.

10) Informatie omtrent de vondelingen achtergelaten in het vondelingenluik wordt gedeeld door de pers. Informatie omtrent vondelingen die elders worden achtergelaten is veel minder vindbaar. Komt dit fenomeen minder voor of wat is de reden waarom er amper gecommuniceerd wordt over deze vondelingen?

11) Een kind te vondeling leggen is nog steeds wettelijk verboden in ons land. Is er een verschil in vervolgingsgraad tussen vrouwen die hun kind in het vondelingenluik achterlaten in vergelijking met vrouwen die hun kind elders achterlaten?

12) Wat gebeurt er met een kind dat elders wordt achtergelaten dan het vondelingenluik? Hoe verloopt de procedure bij deze kinderen?

13) Kunnen vrouwen die hun kind elders te vondeling leggen nog op hun beslissing terugkomen?

Bedankt voor uw deelname.

2. INTERVIEWVRAGEN GOEDELE SPRENGERS

Goedemiddag en bedankt voor uw deelname aan dit interview en voor de bijdrage aan mijn masterproef met als titel '(On)gewenste kinderen: vondelingen in België'. Dit interview zal opgenomen worden en de gegevens zullen uitsluitend gebruikt worden voor de masterproef. Aarzel niet om bijkomende vragen te stellen wanneer bijvoorbeeld een vraag om meer verduidelijking vraagt.

Eerst een algemene vraag over Good Engels

1) Als ik het goed begrijp zijn jullie meer dan enkel een kinderkribbe. Kan u iets meer vertellen over wat jullie allemaal doen?

Nu volgen enkele vragen over het vondelingenluik en de samenwerking tussen jullie.

2) In 2000 richtte Moeders voor Moeders het vondelingenluik op zonder iemand daarvan op de hoogte te brengen tot de week voordien. Hoe is die samenwerking tussen jullie gegroeid?

Hebben zij jullie op voorhand gecontacteerd of Good Engels mee op de kar wilde springen of gebeurde dit pas wanneer ze effectief een kindje in hun handen hadden of is het initiatief om mee in zee te stappen er van jullie gekomen?

3) Hoe verloopt de samenwerking tussen jullie en het vondelingenluik exact? Vanaf wanneer komt het kindje naar jullie, wie brengt het kindje, is er blijvend contact met de medewerkers van het vondelingenluik over het welzijn van het kind...?

4) Vangen jullie ook vondelingen op die elders worden achtergelaten of beperken jullie jullie enkel tot vondelingen van het vondelingenluik? Zo ja, hoe verloopt de procedure dan? Vanaf wanneer vangen jullie het kindje op, wie brengt het naar jullie,...

Nu enkele vragen over jullie werking en de samenwerking met andere actoren.

5) Wanneer een vondeling bij jullie terechtkomt, hoe verloopt zijn verzorging dan? Wie staat in voor de vondeling, zorgen jullie voor een soort van moederfiguur? Komt de vondeling in contact met andere kindjes van de kinderkribbe? Wat gebeurt er 's nachts met de vondeling?

6) Hoe verloopt de doorstroming naar een pleeg- of adoptiegezin? Hoe loopt deze procedure en hoe verloopt de samenwerking met de adoptiedienst?

7) Als de biologische moeder haar kind terugwenst, hoe verloopt dan deze herenigingsprocedure? Komt de moeder dan enkele malen op bezoek vooraleer ze het kind terugkrijgt?

8) Werken jullie nog met andere actoren samen als het over vondelingen gaat buiten Moeders voor Moeders en adoptiediensten?

Ten slotte volgen er nog enkele vragen waarover ik graag uw standpunt zou weten als actor in het vondelingenthema.

9) Uit een Brits onderzoek naar vondelingen blijkt dat er meer jongentjes te vondeling worden gelegd in vergelijking met meisjes. Na persberichten bestudeerd te hebben is dit ook zo bij de kindjes die in het Antwerpse vondelingenluik werden gelegd: er werden 9 jongentjes, 3 meisjes en een kindje waarvan het geslacht niet meegedeeld is, in het vondelingenluik achtergelaten. Zou u mogelijke redenen kunnen verzinnen waarom er zo'n genderverschil te merken is?

10) België telt slechts één vondelingenluik: het voorstel om in Brussel één op te richten is last minute afgeketst. Waarom is er in België zo weinig aandacht voor het vondelingenthema in vergelijking met bijvoorbeeld Duitsland waar er rond de 100 Babyklappes zijn en procedures zoals anoniem en discreet bevallen wettelijk geregeld zijn?

11) Anoniem of discreet bevallen is niet mogelijk in ons land. Vindt u dat dit er moet komen? Welke standpunten halen voor-en tegenstanders aan?

12) Over vondelingen in het algemeen maar zeker over vondelingen die niet in het vondelingenluik zijn achtergelaten, is zeer weinig geweten. Er wordt weinig over gecommuniceerd met de pers. Zou u mogelijke redenen kunnen aanhalen waarom over dit thema zeer weinig gecommuniceerd wordt. Ook officiële cijfers en statistieken ontbreken. Vindt u dat deze er zouden moeten komen?

Bedankt voor uw deelname.

3. INTERVIEWVRAGEN VEERLE HOENAERT

Goedemiddag en bedankt voor uw deelname aan dit interview en voor de bijdrage aan mijn masterproef met als titel '(On)gewenste kinderen: vondelingen in België'. Dit interview zal opgenomen worden en de gegevens zullen uitsluitend gebruikt worden voor de masterproef. Aarzel niet om bijkomende vragen te stellen wanneer bijvoorbeeld een vraag om meer verduidelijking vraagt.

Mijn eerste vragen zullen vooral gaan over de samenwerking met Moeders voor Moeders die het vondelingenluik hebben opgericht.

1) In 2000 richtte Moeders voor Moeders het vondelingenluik op zonder iemand daarvan op de hoogte te brengen tot de week voor de opening. Wat was de reactie van het parket hier op? Is er tegenwerking geweest vanuit deze kant?

2) Als een kindje in het vondelingenluik wordt achtergelaten, zal Moeders voor Moeders een heleboel actoren op de hoogte brengen waaronder het parket. Vanaf wanneer worden jullie verwittigd en wat houdt jullie effectieve tussenkomst in?

Nu volgen er enkele vragen over het strafbare karakter van een kind te vondeling leggen.

3) Een kind achterlaten is een strafbaar feit dus bijgevolg is een kind te vondeling leggen dit ook. Geeft het parket de opdracht aan de politie om actief op zoek te gaan naar de ouders? En zo ja, is het doel dan om te vervolgen? BIJKOMEND: Wanneer de moeder na enige tijd haar kind terugwenst, gaan jullie dan hier tegen optreden?

4) Is er een verschil in opzoekingsgraad en vervolgingsgraad van de ouders tussen kindjes die in het vondelingenluik zijn achtergelaten of tussen vondelingen die elders zijn achtergelaten (een onveilige plaats)?

Vervolgens enkele vraagjes over de briefing aan de media.

5) Uit mediarapportage blijkt dat er in de beginjaren van het vondelingenluik meer details werden prijsgegeven over de vondelingen dan nu. Wie beslist over welke informatie er wordt meegegeven, hebben jullie hier een aandeel in? Waarom wordt er nu beperktere informatie vrijgegeven dan in de beginjaren? BIJKOMEND: Waren er problemen omtrent identificatie?

6) Er is ook minder informatie te vinden over kinderen die elders worden achtergelaten dan over de vondelingen in het vondelingenluik. Wordt dit bewust stil gehouden of komt dit effectief minder voor dat een kindje op een andere plaats dan het vondelingenluik wordt achtergelaten?

Nu een vraagje over de registratie.

7) België beschikt niet over officiële cijfers van het vondelingenthema. Het is heel moeilijk om te achterhalen hoeveel vondelingen er nu precies jaarlijks worden achtergelaten. Buiten enkele krantenberichten is er geen informatie te vinden over de recente vondelingen. Vindt u dat een officiële registratie er zou moeten komen of vindt u het goed dat het fenomeen wat beschermd wordt?

Vervolgens een vraagje over de procedures van de anonieme en discrete bevalling.

8) Anoniem of discreet bevallen is niet mogelijk in ons land. Vindt u dat dit er moet komen? Welke standpunten halen voor-en tegenstanders aan?

9) België telt slechts één vondelingenluik: het voorstel om in Brussel één op te richten is last minute afgeketst. Waarom is het vondelingenthema zo'n 'taboe' in ons land wanneer men dit bijvoorbeeld vergelijkt Duitsland waar er rond de 100 Babyklappes zijn en procedures zoals anoniem en discreet bevallen wettelijk geregeld zijn?

Ten slotte nog één stelling waarover ik graag uw mening of logica als actor in het vondelingenthema zou weten.

10) Uit een Brits onderzoek naar vondelingen blijkt dat er meer jongentjes te vondeling worden gelegd in vergelijking met meisjes. Na persberichten bestudeerd te hebben is dit ook zo bij de kindjes die in het Antwerpse vondelingenluik werden gelegd: er werden 9 jongentjes, 3 meisjes en een kindje waarvan het geslacht niet meegedeeld is, in het vondelingenluik achtergelaten. Zou u mogelijke redenen kunnen verzinnen waarom er zo'n genderverschil te merken is?

Bedankt voor uw deelname.